Nr 246.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till avlöningsreglemente för personal vid försvarsväsendet under krigstjänstgöring (krigsavlöningsreglemente); given Stockholms slott den 24 mars 1939.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen

dels att godkänna härvid fogade förslag till avlöningsreglemente för personal vid försvarsväsendet under krigstjänstgöring (krigsavlöningsreglemente) med tillhörande tjänsteförteckning angivande de särskilda krigslöneklasser, till vilka försvarsväsendets personal enligt krigsavlöningsreglementet hänföres,

dels och att bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Förslag
till
avlöningsreglemente för personal vid försvarsväsendet under krigstjänstgöring (krigsavlöningsreglemente).

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Reglementets tillämpning.

1. Detta reglemente skall, i enlighet med vad nedan stadgas och i den mån Kungl. Maj:t ej annorlunda förordnar, tillämpas under *krigstjänstgöring*.

Krigstjänstgöring anses enligt detta reglemente fullgöras av den, som tillhör mobiliserad del av försvarsväsendet. Krigstjänstgöringen tager sin början första mobiliseringsdagen eller, om inryckning sker senare, inryckningsdagen, samt pågår till och med tionde dagen efter den, då demobiliseringen börjat, dock att däri icke i något fall inräknas hemförlovningstid.

2. Sker annorledes än genom mobilisering inkallelse av personal för ändamål, som omförmäles i § 28 mom. 1 och § 36 mom. 2 värnpliktslagen, äger Kungl. Maj:t föreskriva, om och i vad mån stadgandena i detta reglemente skola gälla i fråga om tjänstgöring vid icke mobiliserad del av krigsmakten, som beröres av inkallelsen; och skall därvid å sådan tjänstgöring tillämpas vad i reglementet stadgas om krigstjänstgöring.

3. I den mån detta reglemente vinner tillämpning, skola i fredstid gällande avlönings- och pensionsbestämmelser för militär och civilmilitär personal tillämpas allenast i den utsträckning reglementet stadgar.

2 §.

Under reglementet hänförlig personal.

1. Detta reglemente gäller med i 3 § angivna undantag för följande personal:

militär och civilmilitär personal på aktiv stat, över stat, på reservstat, på övergångsstat och i reserven;

officerare i väg- och vattenbyggnadskåren;

i fredstid konstituerade landstormsofficerare;

värnpliktiga; samt

annan personal, som, utan att på grund av värnpliktslagens föreskrifter eller eljest vara krigstjänstskyldig, antagits såsom frivillig eller anställts i särskild befattning.

2. Envar, för vilken detta reglemente gäller, hänföres till viss mot hans tjänsteställning svarande *krigslöneklass* enligt en till reglementet hörande *tjänsteförteckning*.

3 §.

Särskilda bestämmelser för viss personal.

1. För civil anställningshavare i statens tjänst, vilken vid mobiliserad del av försvarsväsendet placeras i befattning med arbetsuppgifter motsvarande dem, som åligga honom i fredstid, skola tillämpas i fred gällande avlöningsbestämmelser jämte de ytterligare föreskrifter, som kunna varda meddelade.

2. Beordras värnpliktig att fullgöra honom åliggande krigstjänstgöring vid någon statens anstalt eller vid industri eller annat företag, som drives för statens räkning, skall beträffande honom tillkommande förmåner tillämpas 13 § i detta reglemente samt i övrigt, där ej Kungl. Maj:t eller, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande, särskild myndighet annorlunda förordnar, vad som gäller i fråga om avlöning för den vid anstalten eller företaget i övrigt anställda personalen i motsvarande befattning.

3. Angående avlöning i andra fall än ovan sägs till personal, som vid mobilisering eller i krig tages i anspråk för annat försvarsändamål än militär tjänstgöring, gäller vad därom särskilt stadgas.

4 §.

Avlöningsförmåner m. m.

1. Den personal, å vilken detta reglemente är tillämpligt, äger med i 9 § stadgade undantag under krigstjänstgöringen uppbära *krigslön*. Krigslönen är för personal i 4—16 krigslöneklasserna uppdelad i *månadslön* och *terminslön* samt utgår till övrig personal i form av terminslön. Till familjeförsörjare utgår därjämte i vissa fall *familjebidrag* enligt vad därom särskilt stadgas. Kungl. Maj:t bestämmer, i vad mån krigslön skall utgå för viss tid efter krigstjänstgöringens slut.

I den mån i reglementet sådant medgives, utgå till personalen härjämte *krigsutrustningsbidrag, stabsbidrag, gottgörelse för tjänsteresa m. m., ersättning för inställelse till och hemförlovning från krigstjänstgöring* samt *ersättning för resekostnad i samband med tjänstledighet och permission.* I vissa fall utgår till avliden löntagares dödsbo *begravningshjälp.*

2. Enligt föreskrifter, som meddelas i särskild ordning, äger personalen vidare åtnjuta förplägnad, inkvartering, utrustning och sjukvård ävensom viss fribrevsrätt.

3. I fråga om rätt till flyttningsersättning skola i fredstid gällande bestämmelser äga tillämpning, i den mån Kungl. Maj:t ej annorlunda förordnar. Ändå att enligt nyssnämnda bestämmelser beställningshavare, som förpliktas tillträda eller frånträda tjänstebostad, icke är berättigad till ersättning för flyttningskostnad, må han efter vederbörande förvaltningsmyndighets beprövande kunna erhålla skälig gottgörelse för kostnader, som förorsakas av sådan flyttning.

5 §.

Månadslön.

1. Månadslön för den fast anställda personalen skall, med iakttagande av vad nedan i denna paragraf föreskrives, utgå med belopp motsvarande en tolftedel av årslönen enligt vederbörligt, för personal å aktiv stat gällande

fredsavlöningsreglemente. Där ej nedan under b), g) och h) samt i 7 mom. annorlunda stadgas, skall lönen bestämmas efter den lönegrad, till vilken vederbörandes beställning å aktiv stat eller, för icke aktiv personal, den mot beställningen svarande tjänstegraden (tjänsteklassen) är att hänföra. Vidare skall iakttagas, att lönen utgår:

a) för personal på aktiv stat med undantag av sådan, som omförmäles under b) här nedan, efter den löneklass, vederbörande vid krigstjänstgöringens början tillhörde;

b) för bataljonsläkare vid fältläkarkåren, marinläkare av 2. graden och marinläkarstipendiater efter lägsta löneklassen av den för bataljonsläkare bestämda lönegraden;

c) för officerare, underofficerare och civilmilitära beställningshavare på reservstat ävensom personal i reserven, som avgått från nämnda stat, efter löneklass motsvarande den, enligt vilken löntagaren uppbär eller omedelbart före inträdet i reserven uppbar avlöning på reservstat;

d) för reserven tillhörande, från aktiv stat pensionsavgångna officerare, underofficerare och civilmilitära beställningshavare efter den löneklass (efter löneklass motsvarande den), löntagaren omedelbart före inträdet i reserven tillhörde;

e) för reserven tillhörande, förtidsavgångna eller i reserven utnämnda officerare, underofficerare och civilmilitära beställningshavare, personal, som lönlös kvarstår i regemente (kår), i flottan, i kustartilleriet eller i flygvapnet, samt officerare i väg- och vattenbyggnadskåren efter lägsta löneklassen eller den högre löneklass, löntagaren på grund av fullgjord tjänstgöring tillhör;

f) för underbefäl i reserv, som avgått från beställning på aktiv stat, efter löntagarens tjänstegrad och den tjänstetid, han uppnått omedelbart före inträdet i reserven;

g) för reservkadetter vid flottan efter flaggkorprals grad och 72 månaders tjänstetid;

h) för i fredstid konstituerade landstormskaptener, landstormslöjtnanter och landstormsfänrikar efter respektive löneklasserna Oa 6, Oa 2 och Oc a i gällande fredsavlöningsreglemente.

Månadslönen utgår, där densamma är beroende av löntagarens placering i ortsgrupp, till personal, som omförmäles under a), efter den ortsgrupp, vederbörandes förläggningsort vid krigstjänstgöringens början tillhörde, samt till övrig fast anställd personal efter den ortsgrupp, till vilken den för vederbörande vid samma tid gällande mantalsskrivningsorten hänföres.

2. För värnpliktiga tillhörande nedan angivna krigslöneklasser utgår månadslön med följande belopp:

4	krigslöneklassen	 15	kronor
5	»	 30	»
6	»	 35	»
7	»	 45	»
8	»	 60	»
9	»	 75	»
10	»	 90	»
11	»	 105	»

Beträffande värnpliktiga, vilka tillhöra frivilliga försvarsorganisationer, äger Kungl. Maj:t meddela särskilda bestämmelser.

Aspiranter och kadetter, vilka ej konstituerats i officers eller motsvarande grad, räknas såsom värnpliktiga, i den mån ej under 1 mom. g) här ovan annorlunda stadgas.

Frivilliga likställas med värnpliktiga, där ej Kungl. Maj:t för visst fall eller för viss personal annorlunda förordnar.

3. Sådant rörligt tillägg eller dyrtidstillägg, som enligt gällande fredsbestämmelser utgår å vissa löneförmåner, skall utgå å motsvarande förmåner enligt detta reglemente under de förutsättningar och enligt de grunder, som gälla för fredstid, samt hänföras till månadslönen. Till ledning vid sådant tilläggs uträknande tjäna de tabeller och anvisningar, som må hava av Kungl. Maj:t utfärdats med avseende å fredsavlöningsbestämmelsernas tillämpning.

4. Kallortstillägg, hyresbidrag eller ersättning för inkvartering skall, där ej Kungl. Maj:t annorlunda föreskriver, inräknas i månadslönen för tid, under vilken dylik förmån enligt vederbörligt fredsavlöningsreglemente skolat utgå.

5. Beträffande andra enligt gällande fredsavlöningsbestämmelser utöver lön (penningbidrag) eller pension utgående arvoden och tillägg än i 4 mom. sägs skall gälla följande:

a) till därtill berättigad personal utgående flygtillägg, mekanikertillägg och elevtillägg skola för den tid vederbörande fullgör tjänstgöring eller innehar befattning, för vilken ifrågavarande förmån är avsedd såsom ersättning, inräknas i månadslönen eller, om sådan icke eljest uppbäres, anses såsom månadslön;

b) övriga till beställningshavare å aktiv stat utgående arvoden och lönetillägg, vilka icke utgöras av traktamenten eller kommenderingstillägg och som ej enligt 7 § ingå i terminslön, skola för tid, som ovan under a) sägs, inräknas i månadslönen;

c) till pensionsavgången beställningshavare i reserven utgående arvode skall för tid, som under a) sägs, inräknas i månadslönen, i den mån summan av arvodet och pensionen jämte dyrtids- eller därmed jämförligt tillägg överstiger den månadslön, som enligt 1—3 mom. skall utgå.

6. Uppflyttning till högre löneklass eller tillträde till löneförhöjning må, där ej dylik åtgärd sker i anledning av befordran, äga rum endast i den mån Kungl. Maj:t sådant föreskriver; och skall, när sedermera jämlikt dylik föreskrift eller vederbörliga fredsbestämmelser uppflyttning i löneklass eller tillträde till löneförhöjning äger rum, löntagare gottgöras för den inkomstminskning, som han i följd av uppskovet med nämnda åtgärd fått vidkännas.

7. Beställningshavare på aktiv stat, över stat eller på reservstat, som innehar högre tjänstegrad eller tillhör högre tjänsteklass än som motsvarar hans beställning, skall vid tillämpning av bestämmelserna i 1 mom. här ovan hänföras till lägsta löneklassen inom den mot den högre tjänstegraden (tjänsteklassen) svarande lönegrad på aktiv stat, som för honom medför högre lön än den, vartill enligt detta reglemente hans beställning berättigar honom. Vad sålunda är stadgat skall äga motsvarande tillämpning, då fast anställd

personal för krigstjänstgöringstiden konstitueras i högre tjänstegrad (tjänsteklass) än den han eljest innehar. Vid tillämpning av bestämmelserna i detta moment skall hänsyn ej tagas till naturaförmåner.

I andra fall än i föregående stycke sägs inverkar högre tjänstegrad (tjänsteklass) än som svarar mot innehavd beställning icke på den fast anställda personalens månadslön.

8. För pensionsavgången beställningshavare skall det enligt 1 mom. beräknade lönebeloppet minskas med lika stort belopp som summan av tjänste- och familjepensionsavdragen för innehavare av motsvarande beställning å aktiv stat.

9. För icke pensionsavgången personal, som är underkastad bestämmelser om tjänstepension eller familjepension, skall från det enligt 1 mom. beräknade lönebeloppet avdrag ske för pensionsavgifter enligt därom för fredstid meddelade bestämmelser; dock skall beställningshavare å reservstat vidkännas enahanda pensionsavdrag som innehavare av motsvarande beställning å aktiv stat.

10. Månadslön utbetalas månadsvis i efterskott i den ordning Kungl. Maj:t bestämmer.

6 §.

Allmänna föreskrifter beträffande terminslön.

1. Terminslön utgår, i den mån icke nedan annorlunda föreskrives, enligt högre eller lägre tariff med belopp, som framgår av nedanstående tabell.

Krigslöneklass	Terminslön för lönetermin	
	Högre tariff kronor	Lägre tariff kronor
1	10	5
2	15	10
3	18	11
4	20	12
5	25	13
6	28	14
7	30	15
8	40	20
9	50	25
10	60	30
11	70	35
12	80	40
13	90	45
14	110	55
15	130	65
16	150	75

2. Där ej i 7, 8 eller 9 § annorlunda stadgas, tillämpas *den högre tariffen* å personal, som befinner sig inom krigsskådeplats eller inom fästning, vilken förklarats i belägringstillstånd, ävensom å personal, beträffande vilken Kungl. Maj:t särskilt förordnat, att nämnda tariff skall gälla, samt *den lägre tariffen* å övrig personal.

3. Terminslön utbetalas kontant i förskott för lönetermin, därvid varje månad uppdelas i tre löneterminer med början den 1, den 11 och den 21

dagen i månaden, samt utgår oavkortad för lönetermin, även om krigstjänstgöringen pågår endast en del av terminen.

4. Terminslönen bestämmes med hänsyn till förhållandena å första tjänstgöringsdagen av löneterminen och röner ej inverkan av förändringar, som inträffa senare.

7 §.

Särskilda föreskrifter beträffande terminslön under sjötjänstgöring.

Personal, som fullgör sjötjänstgöring eller tjänstgöring i sjöreserv, äger såsom terminslön uppbära ett belopp motsvarande summan av vad som enligt gällande fredsbestämmelser skulle hava utgått till vederbörande i sjötillägg (ersättning för uppbörd), mässpenningar (servisbidrag) och representationspenningar för tio dagar, dock att därvid sjötillägget för marinläkare av 2. graden och marinläkarstipendiat skall beräknas till samma belopp som för officer i motsvarande tjänstegrad. Härutöver äger personal av manskaps tjänstegrad, som icke mässar i underofficersmäss, åtnjuta terminslön enligt den i 6 § 1 mom. intagna lägre tariffen.

Under tjänstgöring, som i första stycket avses, må terminslönen icke understiga vid sjötjänstgöring med stationär förläggning eller tjänstgöring i sjöreserv det belopp, som skulle hava utgått med tillämpning av bestämmelserna i 6 §, och vid sjötjänstgöring med rörlig förläggning det belopp, som skulle hava utgått enligt den i 6 § 1 mom. intagna högre tariffen.

8 §.

Särskilda föreskrifter beträffande terminslön under flygtjänstgöring.

Personal, som enligt 5 § 5 mom. a) äger åtnjuta flygtillägg, mekanikertillägg eller elevtillägg, skall erhålla terminslön enligt den i 6 § 1 mom. intagna lägre tariffen.

9 §.

Krigslön för sjuka, tjänstlediga, tillfångatagna m. fl. samt begravningshjälp.

1. Krigslön till sjuka och sårade utgår efter samma grunder som till annan personal; dock äger vederbörande chef efter läkares hörande besluta, att terminslön icke skall utgå, då skälig anledning finnes till antagande, att sjukdomen är självförvållad.

Om ersättning till sjuka och sårade efter krigstjänstgöringens slut gäller vad därom särskilt stadgas.

2. Under tjänstledighet eller permission bibehålles krigslön, därest icke Kungl. Maj:t för visst fall annorlunda förordnar; och skall därvid terminslönen utgå efter den vid ledighetens början tillämpade tariffen.

3. Den, som undergår arreststraff med förbud att tjänstgöra, äger icke uppbära terminslön, som därunder förfaller till betalning.

Den, som undergår annat frihetsstraff än arrest eller som är avstängd från tjänstgöring eller hålles häktad för brott, må icke uppbära månadslön för sådan tid eller terminslön, som därunder förfaller till betalning, så framt ej prövas skäligt att låta honom åtnjuta någon del av lönen.

Prövas undergånget arreststraff böra ej räknas vederbörande till last, finnes avstängningsåtgärd hava varit obefogad eller blir för brott häktad frikänd, skall vad av hans avlöning på grund av stadgande i detta moment innehållits utbetalas till honom.

Vad här stadgas i fråga om den, vilken hålles häktad för brott, skall gälla jämväl beträffande den, som av polismyndighet kvarhålles såsom misstänkt för brott; dock att, där häktningsåtgärd ej vidtages, vederbörande skall äga åtnjuta oavkortad avlöning under tiden för kvarhållandet.

4. Under krigsfångenskap bibehålles rätt till månadslön.

5. Den, som utan känd anledning är frånvarande, är icke berättigad till terminslön, som under frånvaron förfaller till betalning, ej heller till annan löneförmån i vidare mån än att månadslönen till och med kalendermånaden näst efter den, varunder han anmälts såsom saknad, skall insättas för hans eller hans rättsinnehavares räkning. Visas förfall, som av vederbörande chef godkännes, må han tillgodonjuta de löneförmåner, vartill han skulle hava varit berättigad, om förfallet varit känt.

6. Avliden löntagares dödsbo är berättigat till månadslön till och med kalendermånaden näst efter den, varunder dödsfallet inträffat. Sker begravningen genom dödsboets försorg, skola förefintliga, för fredstid gällande bestämmelser om begravningshjälp äga tillämpning.

10 §.

Krigsutrustningsbidrag.

1. För fullständigande av egen personlig krigsutrustning äger personal, som enligt i fredstid gällande bestämmelser är skyldig att hålla sig med uniformspersedlar, åtnjuta bidrag, utöver i fredstid utgående ekiperingshjälp, med 250 kronor *(krigsutrustningsbidrag)*. Sådant bidrag utbetalas samtidigt med första terminslönen eller, om rätten till bidraget inträder senare, samtidigt med första därefter förfallande terminslön.

2. Om krigstjänstgöringen blir av längre varaktighet, må här ifrågavarande personal, i den mån förhållandena därtill giva anledning, antingen erhålla erforderlig komplettering av krigsutrustningen genom statens försorg eller ock komma i åtnjutande av förnyade krigsutrustningsbidrag enligt de grunder, som av Kungl. Maj:t bestämmas.

11 §.

Stabsbidrag.

För bestridande av sådana med tjänsten förenade utgifter, vilka icke lämpligen kunna redovisas i vanlig ordning, såsom kostnader för förplägnad av tillfälligt besökande, representationskostnader m. m., kunna stabsbidrag med belopp, som Kungl. Maj:t för varje särskilt fall bestämmer, utgå till överbefälhavaren, kommendant i fästning, chef för högre truppförband vid armén, militärområdesbefälhavare, etappgruppchef, chefen för kustflottan, eskaderchef och avdelningschef vid flottan, chef för marindistrikt, chefen för Gotlands kustartilleriförsvar, eskaderchef och flottiljchef vid flygvapnet samt chef för basgruppsstab.

12 §.

Gottgörelse för tjänsteresa m. m.

1. Vid tjänsteresa eller tjänsteförrättning utom den egentliga krigsförläggningsorten utgår med nedan i 2 mom. omförmälda undantag ersättning enligt räkning, som av vederbörande chef godkännes, för resekostnader med de verkliga utgifternas belopp samt för inkvarterings- och förplägnadskostnader med nedanstående belopp, därvid dock skall iakttagas, att ersättning för enstaka måltider under ett dygn ej må utgå sammanlagt med mera än för helt dygn angivet belopp.

Krigslöneklass	Inkvartering per dygn kronor	Förplägnad		
		för helt dygn kronor	för enstaka måltider	
			middag kronor	annan måltid kronor
1—6	4: —	6: —	3: —	1: 50
7, 8	5: —	7: —	3: 50	1: 75
9, 10	6: —	8: —	4: —	2: —
11	7: —	9: —	4: 50	2: 25
12, 13	8: —	10: —	5: —	2: 50
14—16	9: —	11: —	5: 50	2: 75

2. Ersättning utgår ej vid färd eller förrättning med trupp, ej heller i den mån transportmedel, inkvartering eller förplägnad, som tillhandahållits av staten, kunnat utan men för tjänsten anlitas.

13 §.

Ersättning för inställelse till och hemförlovning från krigstjänstgöring.

1. Vid inställelse till krigstjänstgöring utgår ersättning för färd inom riket från vistelseorten till inställelseorten enligt de i 12 § angivna grunder och med där stadgade undantag; dock icke för färd till anbefalld samlingsplats eller närmaste ort, varest transportmedel kostnadsfritt tillhandahålles, då väglängden understiger 20 kilometer. Är den inkallade boende utrikes eller inmönstrad å fartyg, med vilket hemresan icke kan företagas, utgår ersättning för färd utom riket enligt grunder, som av Kungl. Maj:t bestämmas.

2. Vid hemförlovning från krigstjänstgöring utgår, med motsvarande tillämpning av de grunder, som i 1 mom. angivas, ersättning för färd från tjänstgöringsorten till ort inom eller utom riket, varest den hemförlovade är mantalsskriven eller före inkallelsen haft sin bostad eller huvudsakliga verksamhet.

3. Kungl. Maj:t äger meddela föreskrifter om ersättning i särskilda fall åt annan i utlandet vistande krigstjänstgöringsskyldig än i 1 mom. sägs för kostnader i anledning av färd utom riket, som han i samband med inkallelse eller hemförlovning företagit.

14 §.

Ersättning för resekostnad i samband med tjänstledighet och permission.

1. Vid tjänstledighet på grund av sjukdom, angelägenhet av betydelse för det allmänna eller enskild angelägenhet av vikt samt vid sådan permission,

som meddelas personalen vid visst förband eller annan personalgrupp, utgår ersättning för färd från tjänstgöringsorten till annan ort inom riket, som vederbörande chef med hänsyn till ändamålet med ledigheten bestämmer, ävensom för återresa.

2. Vid annan tjänstledighet än i 1 mom. sägs äger vederbörande chef, med iakttagande av de särskilda föreskrifter, som må hava utfärdats, medgiva, att ersättning må utgå för resa till viss ort inom riket ävensom för återresa.

3. Beträffande ersättning, som avses i denna paragraf, skola stadgandena i 12 § äga motsvarande tillämpning.

15 §.

Avlöning åt krigsfångar.

Krigsfångar från land, med vilket överenskommelse träffats om ersättning för förskjuten avlöning åt krigsfångar, åtnjuta under fångenskap avlöning i enlighet med vad därom må varda särskilt stadgat.

16 §.

Tillämpningsföreskrifter.

De närmare föreskrifter, som finnas erforderliga för tillämpningen av detta reglemente, meddelas av Kungl. Maj:t.

17 §.

Övergående bestämmelser.

1. Personal på övergångsstat ävensom från sådan stat avgången, reserven tillhörande personal äger uppbära månadslön med belopp motsvarande 1/12 av årslönen enligt det för likställd personal å aktiv stat gällande fredsavlöningsreglementet i den löneklass (löneklass motsvarande den), enligt vilken vederbörande löntagare uppbär eller vid inträdet i reserven uppbar avlöning på övergångsstat; och skall lönen därvid utgå efter den ortsgrupp, till vilken den för löntagaren vid nyssnämnda tid gällande mantalsskrivningsorten hänföres.

Beträffande beställningshavare å övergångsstat, som innehar högre tjänstegrad (tjänsteklass) än som motsvarar hans beställning, skall vad i 5 § 7 mom. första stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

2. Furirer på reservstat vid Gotlands trupper samt furirer i reserv, som avgått från nämnda stat, äga uppbära månadslön med belopp, motsvarande 1/12 av årslönen för furir på aktiv stat enligt gällande fredsavlöningsreglemente, beräknad efter en tjänstetid av 72 månader för furir på reservstat och 84 månader för furir i reserv.

3. I övrigt skola föreskrifterna i detta reglemente i tillämpliga delar gälla för den personal, som avses i 1 och 2 mom.

Detta reglemente träder i kraft den 1 juli 1939.

Tjänsteförteckning

angivande de särskilda krigslöneklasser, till vilka försvarsväsendets personal enligt krigsavlöningsreglementet hänföres.

Krigslöneklass	Armén	Marinen	Flygvapnet
1	Menig, som icke fullgjort soldat(rekryt-)utbildning.		
2	Menig, som fullgjort soldat(rekryt-)utbildning.		
3	Vicekorpral Landstormsvicekorpral		Vicekorpral
4	Korpral Konstapel Landstormskorpral	1. klass sjöman 1. klass kustartillerist	Korpral
5	Furir Landstormsfurir Förrådsvaktmästare Eldare av 1. klassen Montör	Korpral Högbåtsman Eldare av 1. klassen	Furir Förrådsvaktmästare Eldare av 1. klassen
6		Flaggkorpral Underofficer av 3. graden Icke-ordinarie poliskonstapel	
7	Sergeant Musiksergeant Landstormssergeant *Tygskrivare *Tyghantverkare av 2. klassen *Fortmaskinist *Vapenhantverkare Maskinist Förste montör *Poliskonstapel	Underofficer av 2. graden Flaggkadett Maskinist Poliskonstapel	Sergeant Verkmästare av 2. klassen Hantverkare Maskinist
8	Underlöjtnant Landstormsunderlöjtnant Fanjunkare Styckjunkare Musikfanjunkare Musikstyckjunkare Fänrik Landstormsfänrik Landstormsfanjunkare Tygförvaltare av 2. klassen Tygverkmästare av 2. klassen Tyghantverkare av 1. klassen Övermaskinist Polisöverkonstapel *Tygskrivare *Tyghantverkare av 2. klassen *Fortmaskinist *Vapenhantverkare *Poliskonstapel	Underlöjtnant Flaggunderofficer Fänrik Marinläkarstipendiat över stat Polisöverkonstapel, tillika poliskommissarie	Underlöjtnant Fanjunkare Fänrik Verkmästare av 1. klassen
9	Löjtnant Landstormslöjtnant *Bataljonsläkare vid fältläkarkåren *Bataljonsläkare i reserven *Bataljonsveterinär	Löjtnant Förrådsförvaltare Mariningenjör av 2. graden Extra mariningenjör Specialingenjör av 3. graden Marinunderingenjör	Löjtnant Förrådsförvaltare *Flygingenjör av 2. graden Flygingenjör av 3. graden

Krigslöneklass	Armén	Marinen	Flygvapnet
	*Bataljonsveterinär i reserven *Tygingenjör av 1. klassen *Tygingenjör av 2. klassen * Musikdirektör Förvaltare Regementskassör Tygförvaltare av 1. klassen Fortifikationskassör Ingenjörförrådsförvaltare Signalförrådsförvaltare Departementsskrivare Tygverkmästare av 1. klassen Poliskommissarie	Marinläkare av 2. graden Marinläkarstipendiat på stat *Musikdirektör	
10	Kapten Ryttmästare Landstormskapten Bataljonsläkare *Bataljonsläkare vid fältläkarkåren *Bataljonsläkare i reserven *Regementsveterinär *Bataljonsveterinär *Bataljonsveterinär i reserven *Tygingenjör av 1. klassen *Tygingenjör av 2. klassen *Musikdirektör	Kapten Förste mariningenjör Mariningenjör av 1. graden Specialingenjör av 2. graden Marinläkare av 1. graden Ögonläkare vid marinläkarkåren *Musikdirektör	Kapten Flygingenjör av 1. graden *Flygingenjör av 2. graden Flygläkare av 1. graden
11	Major Regementsläkare *Fältveterinär *Regementsveterinär *Tygingenjör av 1. klassen	Kommendörkapten av 2. graden Major Marindirektör av 2. graden Specialingenjör av 1. graden Förste marinläkare i marinläkarkåren eller marinen	Major Flygdirektör av 2. graden *Förste flygläkare
12	Överstelöjtnant Fältläkare *Fältveterinär	Kommendörkapten av 1. graden Överstelöjtnant Marindirektör av 1. graden Förste marinläkare vid marinläkarkåren	Överstelöjtnant Flygdirektör av 1. graden *Förste flygläkare
13	Överste Överfältläkare Överfältveterinär	Kommendör Överste Marinöverdirektör Marinöverläkare	Överste
14	Generalsperson Generalfältläkaren	Flaggman Generalsperson	Generalsperson
15	Chefen för armén	Chefen för marinen	Chefen för flygvapnet
	Chefen för försvarsstaben		
16	Överbefälhavaren		

Anmärkningar.

Tecknet * framför en befattning angiver, att denna, om befattningshavarens tjänsteställning därtill föranleder, skall hänföras till annan krigslöneklass.

Innehavare av här ovan ej särskilt nämnd befattning hänföres till den krigslöneklass, som motsvarar hans tjänsteställning.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 24 mars 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld:

Sedan arméförvaltningens civila departement i skrivelse den 16 mars 1923 hos Kungl. Maj:t hemställt om vidtagande av åtgärder för åvägabringande av ett krigsavlöningsreglemente, uppdrog Kungl. Maj:t genom resolution den 12 maj 1923 åt försvarsväsendets lönenämnd att inkomma med utlåtande rörande den väckta frågan om krigsavlöningsbestämmelser samt eventuellt avgiva förslag i ämnet. Lönenämnden har med skrivelse den 7 december 1937 avgivit förslag till reglemente angående avlöning för personal vid försvarsväsendet under krigstjänstgöring (krigsavlöningsreglemente), åtföljt av motivering. Över förslaget, vilket torde få såsom *bilaga A* fogas vid statsrådsprotokollet, hava i anledning av remiss utlåtanden avgivits av cheferna för försvarsstaben, armén, marinen och flygvapnet, av den sistnämnde gemensamt med flygförvaltningen, samt av arméförvaltningen, marinförvaltningen, rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap och generalpoststyrelsen. Marinförvaltningen har vid sitt utlåtande fogat yttranden från cheferna för ostkustens, sydkustens och västkustens marindistrikt, chefen för kustflottan, chefen för Stockholms örlogsstation, chefen för sjökrigsskolan, chefen för kustartilleriet, cheferna för Vaxholms och Karlskrona kustartilleriregementen samt kommendanterna i Vaxholms, Älvsborgs och Hemsö fästningar.

Äldre krigsavlöningsreglementen och förarbeten till desamma.

Armén.

Frågan om utfärdande av särskilda bestämmelser rörande avlöning till arméns personal vid mobilisering och i krig har under årens lopp upprepade gånger varit föremål för utredning.

Sålunda avlämnade *1888 års fältförvaltningskommitté år 1892* ett förslag till fältavlöningsreglemente. I detta föreslogs, att en var, som vore anställd vid lantförsvaret på krigsfot, skulle — förutom vissa naturaförmåner, däri bland annat ingick rätt till portion — åtnjuta ett s. k. fälttraktamente. Till aktiv personal i fredstid utgående avlöningsförmåner — med undantag av

dagavlöning och vissa arvoden m. m. — ävensom pensioner till f. d. fast anställd personal skulle bibehållas i krigstid. Fälttraktamentet skulle utgå för dag med olika belopp för 11 särskilda fälttraktamentsklasser och kunde vara antingen lägre — vid tjänstgöring utom krigsskådeplats — eller högre — vid tjänst inom krigsskådeplats eller i fästning, som förklarats i belägringstillstånd. Både det högre och det lägre fälttraktamentet avsågo att bereda ökade löneförmåner i förhållande till fredsavlöningen för all fast anställd personal. Den personal vid armén, vilken icke i fredstid uppbar lön eller pension, ävensom frivillig personal skulle äga att utöver fälttraktamentet åtnjuta fältarvode till samma belopp för månad som de till motsvarande fast anställd personal utgående löneförmånerna. Därutöver skulle till viss personal utgå fältutrustningspenningar eller beklädnadspenningar m. m.

Förslaget föranledde emellertid ej till utfärdande av några föreskrifter i ämnet.

År 1905 avgav *arméförvaltningens civila departement* enligt uppdrag ett »förslag till bestämmelser rörande arméns avlöning vid mobilisering och i fält (fältavlöning)», vilket förslag väsentligt skilde sig från fältförvaltningskommitténs förslag. Enligt civila departementets förslag skulle arméns fast anställda personal av officers och underofficers tjänsteställning såsom »fältavlöning» bibehålla samtliga i fred utgående ordinarie avlöningsförmåner samt därutöver åtnjuta ett dagtraktamente motsvarande det, som i fred utgick vid större fälttjänstövningar m. m. Fast anställt underbefäl skulle bibehålla samma förmåner som i fred, medan fast anställda meniga skulle få dagavlöningen fördubblad. Personal över stat, reservpersonal och konstituerad personal skulle äga uppbära samma avlöningsförmåner som motsvarande personalkategori på stat. Värnpliktiga meniga skulle åtnjuta penningbidrag med 50 öre om dagen. Viss personal skulle erhålla ekiperingshjälp.

Ej heller detta förslag föranledde utfärdande av bestämmelser i ämnet.

Den 15 maj 1911 avgavs av särskilt tillkallade sakkunniga ett nytt förslag till krigsavlöningsreglemente, vilket låg till grund för *krigsavlöningsreglementet den 22 augusti 1914 (nr 149)*. Detta reglemente skulle dock gälla endast för tiden intill utgången av år 1915. Enligt 1914 års reglemente skulle all arméns personal vid mobilisering åtnjuta — förutom naturaportion — ordinarie fredsavlöningsförmåner jämte, vad officerare och underofficerare vidkom, dagtraktamente motsvarande vad som i fredstid utgick vid tjänstgöring i trupp å annan ort än egen förläggningsort. I syfte att förenkla och underlätta kassa- och redovisningsväsendet vid den mobiliserade armén bestämdes, att samtliga avlöningsförmåner skulle sammanslås till en enda avlöningsförmån, s. k. »krigslön», vilken skulle utbetalas i förskott terminsvis den 1, den 11 och den 21 i varje månad. Krigslönen, vilken var lika för personal på stat, över stat och i reserv, fastställdes till olika belopp för olika tjänsteklasser. Tillträdande av krigslön medförde skyldighet att frånträda fredsavlöningsförmåner eller pension och fyllnadspension. Inkallade värnpliktiga skulle i manskapsklasserna erhålla samma avlöning som den fast anställda personalen. För de värnpliktiga åter, som skulle konstitueras till

officers-, underofficers- eller likställda befattningar, upptog reglementet särskilda tjänsteklasser med krigslön till vissa lägre belopp för termin än för övrig personal. Till grund för dessa belopps uträknande hade lagts det vid tiden för reglementets utarbetande gällande beloppet av penningbidraget för värnpliktiga under repetitionsövningar, 50 öre för dag, med tillägg av det lägre dagtraktamentet för personal av vederbörlig officers- eller underofficersgrad. För personal, som icke befann sig å mobiliseringsorten, uppdelades krigslönen i två särskilda belopp, varav det ena skulle uppbäras i krigstjänstgöringsorten och det andra för löntagarens räkning insättas i bank. Någon skillnad i avlöningen för personal inom krigsskådeplats och i hemorten förekom icke. Särskild ersättning skulle utgå till personal, som var skyldig att på egen bekostnad förse sig med utrustning.

Sedan under hösten 1914 särskilda sakkunniga tillkallats för att biträda med revision av bestämmelserna angående krigsmaktens avlöning under krigstjänstgöringstid, avlämnade dessa *sakkunniga* ett *den 27 mars 1915* dagtecknat betänkande med yttrande och förslag i ämnet. De sakkunniga gjorde därvid till en början en sammanfattning av de anmärkningar, vartill 1914 års reglemente givit anledning. Härutinnan anfördes huvudsakligen följande: Ehuruväl nämnda reglemente icke åsyftat att för arméns personal införa någon allmän löneförhöjning i krigstid, hade dock genom bestämmelserna i detsamma i själva verket en ökning i avlöningen kommit till stånd för vissa personalgrupper. Detta hade blivit en följd av att man, för vinnande av enkelhet och överskådlighet i avlöningsväsendet, sökt i största utsträckning generalisera den upprättade krigslönetariffen. Dessa förenklingar i systemet hade medfört, att från fredsstaterna avvikande och icke oväsentligt förbättrade löneförmåner vid reglementets tillämpning komme ett stort antal av personalen till del. Då vidare i fråga om krigsavlöning *all* personal av officers eller underofficers tjänsteställning, oberoende av tjänstgöringsförhållanden, fått krigslönen beräknad efter det sammanlagda beloppet av den ordinarie fredsavlöningen och det lägre traktamentet, så innebure detta, att en genomgående löneförhöjning uppstått även för den personal, som efter mobiliseringen kvarstannade å fredsförläggningsorten och sålunda enligt fredsbestämmelserna icke skulle åtnjutit något traktamente.

De sakkunnigas förslag innehöll följande grundlinjer. Avlöningen skulle utgå i form av krigslön efter olika krigslönetariffer med däri upptagna krigsloneklasser. Avlöningsförmånerna för fast anställd personal skulle enligt den lägre tariffen uppgå till ungefär samma belopp som i fredstid. Enligt den högre tariffen motsvarade krigslönen fredslönen med tillägg av ett belopp, ungefär motsvarande det tjänstgöringstraktamente, som utgick vid tjänstgöring utom förläggningsorten. I båda fallen skedde dock viss avjämning av beloppen. Krigslön enligt den högre krigslönetariffen skulle utgå till all personal, redovisad vid mobiliserat truppförband, stab, formation o. s. v., då truppförbandet tillhörde fälthären eller, utan att tillhöra fälthären, befann sig inom avdelad krigsskådeplats eller inom fästning, som förklarats i belägringstillstånd. Krigslönen skulle utgå enligt den lägre krigslönetariffen, då mobili-

sering ägt rum, men de ovan angivna tjänstgörings- eller förläggningsförhållandena icke vore tillämpliga i avseende på truppförbandet o. s. v. Av krigslönen enligt den högre krigslönetariffen skulle visst belopp, omkring 60 procent, avsättas i bank, under det att återstoden skulle uppbäras å krigstjänstgöringsorten. Detta gällde dock icke värnpliktig menig, som erhöll hela lönen kontant. Krigslön enligt den lägre krigslönetariffen skulle i sin helhet kontant utbetalas till löntagaren. Krigslöneklasserna voro till antalet 29, av vilka löneklasserna 1—20 avsågo personal, krigstjänstgöringsskyldig oberoende av värnpliktslagens bestämmelser, och löneklasserna 21—29 värnpliktig personal. I överensstämmelse med de då för utbetalning av lön i fredstid gällande bestämmelserna skulle krigslönen uppbäras i förskott för lönetermin, därvid varje månad indelades i tre löneterminer med början den 1, den 11 och den 21 dagen i månaden. Till personal, som åtnjöt krigslön, skulle icke utgå densamma å stat eller eljest tillförsäkrade fredsavlöningsförmåner eller pension och fyllnadspension. Förutom krigslön kunde till personalen utgå bland annat krigsutrustningsbidrag, stabskvartersbidrag, resekostnads- och traktamentsersättning samt vissa naturaförmåner.

I proposition nr 172 till 1915 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till nytt krigsavlöningsreglemente, vilket i allt väsentligt överensstämde med de sakkunnigas förslag. Sedan riksdagen i skrivelse nr 170 bemyndigat Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med det framlagda förslaget utfärda nytt reglemente, att gälla från och med den dag Kungl. Maj:t bestämde till och med utgången av år 1916, utfärdades *den 11 juni 1915 nytt krigsavlöningsreglemente (nr 245),* vilket skulle träda i kraft den 1 augusti 1915 och gälla tills vidare till och med utgången av år 1916.

Efter att hava inhämtat yttrande från arméförvaltningens civila departement framlade Kungl. Maj:t i proposition till 1916 års riksdag, nr 125, förslag till krigsavlöningsreglemente, vilket med vissa mindre jämkningar överensstämde med 1915 års reglemente. Riksdagen — som i samband med propositionen till behandling förehaft dels två i ärendet väckta motioner, dels ock en till vederbörande utskott från riksdagens militieombudsman inkommen framställning i ämnet — anförde i skrivelse nr 216, att det framlagda förslaget även denna gång borde erhålla provisorisk karaktär samt utfärdas att gälla till och med utgången av år 1917, samt bemyndigade Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med det framlagda förslaget utfärda nytt reglemente. Riksdagen uttalade samtidigt sin förväntan, att tillfälle måtte beredas 1917 års riksdag att taga ärendet under förnyad och definitiv prövning. *Nytt krigsavlöningsreglemente* enligt det för riksdagen framlagda förslaget utfärdades härefter *den 24 november 1916 (nr 515),* att gälla från och med den 1 januari 1917 till och med utgången av samma år.

Arméförvaltningens civila departement avgav, efter erhållet uppdrag, den 16 december 1916 förslag till nytt krigsavlöningsreglemente, däri departementet, med utgångspunkt från det senast fastställda reglementet, infört de ändringar och tillägg, vilka departementet funnit erforderliga dels på grund av vad vid ärendets behandling vid 1916 års riksdag förekommit, dels ock i

anledning av departementets dittills vunna erfarenheter vid de gällande bestämmelsernas tillämpning. De föreslagna ändringarna och tilläggen avsågo icke någon ändring i grundprinciperna för de senast gällande reglementena utan gingo huvudsakligen ut på att i viss mån begränsa reglementets tillämplighet samt att göra föreskrifterna om inkallad personals förmåner klara och tydliga.

I proposition nr 191 till 1917 års riksdag framlades härefter förslag till nytt krigsavlöningsreglemente i huvudsaklig överensstämmelse med vad civila departementet hemställt. Riksdagen anmälde emellertid i skrivelse nr 210, att riksdagen ej kunnat ingå i den omfattande sakliga prövning, som ärendet fordrade, om förslaget skulle definitivt kunna fastställas, och icke heller medhunnit en grundlig granskning av förslaget till reglemente i de avseenden det avveke från det då gällande, varför riksdagen ansett det lämpligast, att giltighetstiden för det år 1916 fastställda reglementet utsträcktes till den 1 juli 1918. I anledning härav förordnade *Kungl. Maj:t den 16 november 1917 (nr 743)*, att nyssnämnda reglemente skulle äga fortsatt giltighet även efter utgången av år 1917 till och med den 30 juni 1918.

Det år 1917 framlagda förslaget till krigsavlöningsreglemente underställdes härefter i proposition nr 24 1918 års riksdag i oförändrat skick. Riksdagen anförde i skrivelse nr 309, att riksdagens samma år fattade beslut om tillfällig löneförbättring för arméns personal samt vissa av riksdagen medgivna förhöjningar i rese- och tjänstgöringstraktamentena måste föranleda omarbetning av det föreliggande förslaget, varför riksdagen icke ansett förslaget böra definitivt fastställas och icke heller underkastat detsamma den detaljgranskning, som erfordrats i händelse förslaget skolat vinna sådan fastställelse. Riksdagen hade emellertid ansett sig kunna medgiva, att förslaget fastställdes att gälla till 1919 års utgång, därvid Kungl. Maj:t skulle äga vidtaga de förtydliganden, som eventuellt kunde bliva erforderliga i anledning av riksdagens nyssnämnda beslut om tillfällig löneförbättring, ävensom de av riksdagens beslut påkallade höjningarna i de föreslagna krigstraktamentena. I enlighet med riksdagens beslut utfärdade Kungl. Maj:t härefter *nytt krigsavlöningsreglemente den 28 juni 1918 (nr 505)*, vilket skulle gälla från och med den 1 juli 1918 till och med utgången av år 1919.

För tiden efter nämnda år har något krigsavlöningsreglemente ej utfärdats.

Marinen.

Några särskilda bestämmelser, avsedda att reglera avlöningsförhållandena för marinens personal under krigstjänstgöringstid, hava ej funnits meddelade före utfärdandet av *krigsavlöningsreglementet för marinen den 25 september 1914 (nr 236)*. Detta reglemente innebar huvudsakligen, att under sjötjänstgöring ett krigsavlöningstillägg skulle utgå jämte de under sådan tjänstgöring eljest utgående löneförmånerna, medan marinens personal vid tjänstgöring i land i huvudsak skulle erhålla samma förmåner som enligt det den 22 augusti 1914 utfärdade krigsavlöningsreglementet skulle utgå till motsvarande personal vid armén.

Ovannämnda *år 1914 tillsatta sakkunniga*, i vilkas uppdrag ingick att

granska gällande bestämmelser rörande avlöning under krigstjänstgöringstid vid såväl armén som marinen, anförde i sitt den 27 mars 1915 avgivna betänkande, att de sakkunniga till behandling upptagit frågan, huruvida beträffande marinen kunde anses föreligga enahanda behov som vid armén av ett särskilt reglemente med sammanförande däri av samtliga bestämmelser rörande de avlöningsförmåner, som skulle tillkomma personal vid mobiliserade delar av marinen. De sakkunniga yttrade i detta avseende, att det beträffande de i fredstid gällande avlöningsbestämmelserna förelåge en väsentlig olikhet mellan armén och marinen. Medan för armén funnes ett avlöningsreglemente, som endast reglerade personalens avlöningsförhållanden under fred, vore däremot de för marinen gällande avlöningsbestämmelserna så avfattade, att de kunde gälla för olika tjänstgöringsförhållanden under såväl fred som krig. Detsamma gällde även beträffande bestämmelserna om de till personalen utgående naturaförmånerna. Med avseende härå hade de sakkunniga kommit till den uppfattningen, att ett hela frågan omfattande krigsavlöningsreglemente för marinen icke behövde utfärdas, utan att fastmer de bestämmelser i avseende å avlöningsförmånerna till marinens personal, som föranleddes av under krigstjänstgöringstid inträdande förändrade förhållanden, syntes hava sin plats i en förordning med endast sådana tillägg angående avlöningsförmåner m. m. vid marinen på krigsfot, vilka erfordrades utöver vad därom eljest vore stadgat.

I enlighet med vad sålunda anförts uppgjorde de sakkunniga ett förslag till förordning med särskilda föreskrifter angående avlöningsförmåner m. m. vid marinen på krigsfot. Förslaget upptog såsom ett allmänt stadgande, att den marinens personal, som icke vore att likställa med de värnpliktiga, under krigstjänstgöringstid skulle bibehålla de kontanta avlöningsförmåner, som enligt reglementet för marinen, fastställda stater eller eljest vore personalen tillförsäkrade. För att såvitt möjligt likställa marinens personal med arméns, hade det emellertid befunnits nödvändigt att upptaga vissa bestämmelser till fullständigande eller jämkning av nämnda allmänna stadgande. I sådant avseende hade för marinens i land placerade personal föreslagits införande av ett särskilt krigstillägg, som skulle utgå vid tjänstgöring inom avdelad krigsskådeplats eller inom fästning, som förklarats i belägringstillstånd, d. v. s. under enahanda förhållanden, som enligt förslaget till arméns krigsavlöningsreglemente skulle medföra rätt att tillträda högre krigslön. Under sjötjänstgöring skulle däremot enligt förslaget något allmänt tillägg icke utgå till de vid sjökommendering enligt reglementet för marinen fastställda förmånerna, vilka i stort sett motsvarade den extra ersättning av ett s. k. lägre dagtraktamente, som vid tjänstgöring utom förläggningsort i fredstid kunde tillkomma arméns personal.

I överensstämmelse med de sakkunnigas förslag utfärdades härefter *den 11 juni 1915* en särskild *förordning (nr 248) angående avlöningsförmåner m. m. för marinen å krigsfot,* vilken förordning skulle träda i kraft den 1 augusti 1915 och gälla till och med utgången av år 1916.

Sedermera utfärdades årligen dylika förordningar till och med år 1918.

Den sistnämnda år den 28 juni utfärdade förordningen i ämnet (nr 507) skulle lända till efterrättelse tills vidare till och med utgången av år 1919.

Därefter hava några bestämmelser i ämnet icke utfärdats.

Flygvapnet.

För flygvapnets personal hava några särskilda föreskrifter angående avlöning under krigstjänstgöringstid icke blivit utfärdade.

Allmän motivering.

Allmänna synpunkter.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, hava tidigare särskilda reglementen, innehållande fullständiga föreskrifter rörande all avlöning, som skulle utgå till personal under krigstjänstgöringstid, ansetts böra utfärdas för armén. För marinens vidkommande utfärdades ett dylikt fullständigt krigsavlöningsreglemente år 1914, varemot det sedermera ansetts tillräckligt att utfärda särskilda föreskrifter angående avlöningsförmåner m. m. vid marinen på krigsfot, avsedda att tillämpas jämte gällande fredsavlöningsbestämmelser. För flygvapnet hava några särskilda föreskrifter rörande avlöning under krigstjänstgöring icke blivit utfärdade.

Till och med år 1921 hava de i fredstid utgående avlöningsförmånerna reglerats genom särskilda föreskrifter för varje försvarsgren. Med hänsyn härtill har det vid meddelande av bestämmelser angående avlöning under krigstjänstgöringstid ansetts nödvändigt att, så länge nämnda förhållande ägt bestånd, utfärda särskilda föreskrifter för de skilda försvarsgrenarna även beträffande avlöningsförhållandena under krigstjänstgöringstid.

Nämnda olikhet mellan de särskilda försvarsgrenarna äger emellertid icke bestånd efter införandet av det år 1921 beslutade nya lönesystemet för personal vid försvarsväsendet. Nu gällande bestämmelser angående avlöning i fredstid till nämnda personal återfinnas i två särskilda reglementen, avlöningsreglementet den 20 maj 1927 (nr 170) för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid försvarsväsendet samt avlöningsreglementet den 11 maj 1928 (nr 128) för fast anställt manskap vid försvarsväsendet. Båda reglementena avse personalen vid samtliga tre försvarsgrenar. Reglementena kompletteras av kungörelsen den 22 juni 1928 (nr 260) med vissa tilläggsbestämmelser till avlöningsreglementet den 20 maj 1927 (nr 170) för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid försvarsväsendet och avlöningsreglementet den 11 maj 1928 (nr 128) för fast anställt manskap vid försvarsväsendet. Sedan åt 1936 års lönekommitté uppdragits att verkställa revision av gällande avlöningsbestämmelser för bland annat den militära statsförvaltningen, har nämnda kommitté den 23 december 1938 framlagt förslag till avlöningsreglemente för beställningshavare vid försvarsväsendet (militära avlöningsreglementet), avseende officerare och underofficerare m. fl. Ett på grundval av nämnda förslag utarbetat förslag till militärt avlöningsreglemente hemställer chefen för finansdepartementet denna dag skola genom särskild proposition

föreläggas riksdagen till antagande. Med manskapsavlöningsreglementets revision måste däremot ännu någon tid anstå.

Lönenämndens år 1937 avgivna förslag till krigsavlöningsreglemente är avsett att gälla för samtliga försvarsgrenar. Lönenämnden har förklarat sig hava utgått ifrån att det eller de nya avlöningsreglementen, vilka komma att framgå såsom resultat av 1936 års lönekommittés arbete, i likhet med nu gällande reglementen komme att grundas på ett system, som i stort sett överensstämde med det nu gällande, så att de hänvisningar, som i förslaget gjorts till gällande fredsavlöningsreglementen, även efter införandet av nya sådana reglementen skulle kunna tillämpas.

Försvarsväsendets olika formationer komma att vid mobilisering sammansättas av personal, huvudsakligen tillhörande endera av följande två grupper, nämligen dels personal, tjänstgöringsskyldig utan avseende å värnpliktslagens föreskrifter, och dels värnpliktig personal. Härjämte kan även förekomma frivillig personal. I den först nämnda gruppen, omfattande den fast anställda personalen, ingå — förutom personal på aktiv stat — personal över stat, på övergångsstat (tvångsvis och frivilligt överförda), på reservstat och i reserv samt slutligen officerare i väg- och vattenbyggnadskåren och landstormsofficerare, vilka numera tillhöra arméns reservpersonal. Personal på övergångsstat åtnjuter i fredstid lön enligt i huvudsak samma bestämmelser som de för beställningshavare på aktiv stat gällande, därvid lönen till tvångsöverförd personal, som ej är ständigt tjänstgörande, beräknas efter ortsgrupp B, medan till personal å frivillig övergångsstat lönen utgår med endast 75 procent av det för motsvarande beställningshavare på aktiv stat å A-ort bestämda beloppet. Även reservstatspersonalen åtnjuter i fredstid årlig lön enligt särskilda löneplaner, upptagande beställningar i olika lönegrader och löneklasser med samma nummer som motsvarande beställningar å aktiv stat, därvid lönebeloppen i allmänhet upptagits till cirka 60 procent av lönerna i ortsgrupp A för personal å aktiv stat. Övrig här avsedd personal uppbär däremot — om man bortser från personal i reserv, som avgått med pension från beställning å aktiv stat, övergångsstat eller reservstat samt viss civilmilitär personal — ersättning av staten endast under tid, då densamma är inkallad till tjänstgöring. Värnpliktiga äga under fullgörande av värnpliktstjänstgöring i fredstid utom andra förmåner åtnjuta penningbidrag med visst belopp för dag.

Frågan om den lämpligaste *formen för meddelande av krigsavlöningsbestämmelser* har gjorts till föremål för övervägande såväl av de år 1914 tillkallade sakkunniga som av lönenämnden.

1914 års krigsavlöningssakkunniga undersökte, huruvida det kunde låta sig göra att reglera frågan om arméns avlöning i krigstid genom att tillämpa gällande fredsavlöningsreglemente med tillägg av vissa bestämmelser, avseende speciellt förhållandena vid mobiliserade avdelningar och grundade därpå, att å ena sidan den fast anställda personalen, med bibehållande av sina ordinarie fredsavlöningsförmåner, finge i erforderliga fall härutöver åtnjuta traktamente eller annat krigstillägg samt att å andra sidan viss bestämd

ersättning under krigstjänstgöring tillerkändes den personal, för vilken sådan över huvud taget ej funnes annorledes fastställd, såsom beträffande värnpliktiga och frivilliga. De sakkunniga kommo emellertid till den uppfattningen, att vad armén beträffade saken icke med fördel läte sig ordna genom ett sådant tillvägagångssätt, enär därigenom synnerligen invecklade avlöningsbestämmelser skulle komma till användning, i vilka de många specialbestämmelserna och undantagsfallen fullständigt skulle skymma bort de allmänna reglerna. Detta berodde framför allt därpå, att de i fredstid bestående truppförbanden icke ägde sin fulla motsvarighet i särskilda mobiliserade förband, samt även därpå, att inom samma förband personal kunde förekomma, som enligt fredsbestämmelserna åtnjöte lön efter olika grunder. Härtill komme, bland annat, att en stor mängd nyformationer uppsattes vid mobilisering samt att nya befälsinstanser och nya förvaltningsmyndigheter bildades. Behovet av ett enhetligt utarbetat krigsavlöningsreglemente, uppbyggt på enkla grunder med speciell hänsyn till förhållandena efter mobilisering, framträdde enligt de sakkunnigas mening än skarpare, då man toge i betraktande vilken personal, som skulle handlägga hithörande angelägenheter. Den fast anställda intendenturpersonalen kunde nämligen icke räcka till för förvaltningsärendenas skötande vid mer än ett ringa fåtal av de mobiliserade truppförbanden, medan i övrigt hithörande frågor måste ombesörjas av personal, som saknade större erfarenhet inom den militära förvaltningen. De sakkunniga hade efter övervägande av samtliga på frågan inverkande omständigheter kommit till den uppfattningen, att avlöningen för armén på krigsfot borde bestämmas genom ett hela frågan omfattande särskilt reglemente.

Lönenämnden har beträffande förevarande fråga anfört:

De skäl, som 1914 års krigsavlöningssakkunniga åberopat, äga fortfarande i huvudsak giltighet. Sedan det senast gällande krigsavlöningsreglementet fastställdes, har dessutom ett helt nytt avlöningssystem kommit till användning i fråga om avlöningen till försvarsväsendets fast anställda personal, vilket system i vissa avseenden ställer betydligt större krav på de personer, som skola tillämpa detsamma, än tidigare gällande avlöningsföreskrifter. Lönenämnden har med avseende därå kommit till den uppfattningen, att det är nödvändigt att sammanfatta de avlöningsbestämmelser, som vid mobilisering och i krig skola gälla för försvarsväsendets personal av olika kategorier, i ett särskilt reglemente.

I fråga om *lönesystemet för den vid krigsmakten fast anställda personalen* stadgades i *1918 års krigsavlöningsreglemente för armén,* att den ständigt tjänstgörande personalen helt och hållet skulle frånträda sina fredsförmåner och i stället tillträda s. k. krigslön. Denna utgick enligt två olika tariffer, en högre och en lägre, av vilka den högre skulle tillämpas vid tjänstgöring inom avdelad krigsskådeplats samt under vissa andra förutsättningar, medan eljest den lägre tariffen skulle gälla. Den lägre tariffen innebar i huvudsak bibehållande av fredslönen, därvid dock inkvarterings- och servisbidrag beräknades enligt Stockholmstariff samt avjämning skedde till närmast högre 5- eller 10-tal kronor. Den högre tariffen upptog nyssnämnda fredslön med tillägg av visst belopp, i huvudsak motsvarande den traktaments-

ersättning, som i fredstid utgick vid tjänstgöring utom förläggningsorten, därvid avjämning skedde till närmast lägre 5- eller 10-tal kronor. Krigslön utgick enligt båda tarifferna med visst belopp för varje beställning, därvid dock för de beställningar, som i fredstid voro uppdelade i två löneklasser, krigslönen upptogs till olika belopp för varje löneklass. Särskild ortsgruppering förekom enligt det då för fredstid gällande lönesystemet ej på annat sätt än att inkvarterings- och servisbidrag utgick med något högre belopp i Stockholm och Göteborg än på andra förläggningsorter. Dessa högre belopp lågo såsom nyss nämnts till grund för beräkningen av krigslönebeloppen, varigenom alltså den personal, som hade sin fredsförläggningsort utom dessa städer, erhöll någon löneförhöjning även vid tillämpning av krigsavlöningsreglementets lägre tariff.

Lönenämnden har i sitt förslag utgått från den även i 1918 års reglemente iakttagna grundsatsen, att den ständigt tjänstgörande personalen vid mobilisering och i krig måste bibehållas vid sina fredsavlöningsförmåner och i varje fall ej lida minskning i desamma. Enligt förslaget skall fredslönen (för personal i reserv pensionen), liksom enligt 1918 års författning ersättas med *krigslön*. Emellertid sker en uppdelning av krigslönen i *månadslön*, bestämd med hänsyn till den åt personal på aktiv stat utgående fredslönen, och *terminslön*, i viss mån motsvarande i fredstid utgående särskild gottgörelse vid tjänstgöring i fält, till sjöss eller eljest utom förläggningsorten. Även sådan reservpersonal, vilken i fredstid som regel icke uppbär någon lön från försvarsväsendet, föreslås inordnad i detta system. Såsom allmän motivering till sitt förslag i denna del har lönenämnden anfört följande:

Med hänsyn till konstruktionen av det för försvarsväsendets personal nu gällande fredsavlöningsreglementet — enligt vilket lönen inom varje lönegrad utgår med olika belopp för olika ortsgrupper och för vissa lönegrader, bland annat dem, som omfatta det största antalet beställningshavare, dessutom ytterligare graderas efter ett flertal löneklasser — har det icke varit möjligt att utan vidare bestämma krigslönen till ett visst enhetligt belopp för varje lönegrad. I detta avseende torde det vara tillräckligt att hänvisa till att t. ex. en kapten i lägsta löneklassen å A-ort åtnjuter en årlig lön av 5,160 kronor, medan lönen för en kapten i högsta löneklassen å G-ort utgår med 8,400 kronor. Härtill komma dyrtidstillägg och provisoriskt dyrortstillägg, vilka förmåner ytterligare öka skillnaden mellan lönerna å billigare och dyrare orter. Då man icke gärna kan låta en beställningshavare vid krigstillfälle erhålla lägre löneförmåner än i fredstid, skulle det icke vara möjligt att bestämma lönen till ett enhetligt lönebelopp för alla beställningshavare i en och samma lönegrad utan att därvid det högsta i lönegraden utgående beloppet toges till utgångspunkt. Som detta ur kostnadssynpunkt måste anses uteslutet, har lönenämnden ansett sig böra utgå från att personal å aktiv stat och tvångsvis å övergångsstat överförd personal vid krigstjänstgöring huvudsakligen bibehålles vid sina fredsförmåner, medan övrig fast anställd personal under inkallelse till krigstjänstgöring hänföres till viss för personal å aktiv stat gällande lönegrad och löneklass.

Enligt de tidigare utfärdade krigsavlöningsreglementena har krigslönen i allmänhet uppdelats i två skilda delar, av vilka den ena, den mindre delen, skulle uppbäras å tjänstgöringsorten samt återstoden för vederbörandes räkning avsättas i hemorten. Lönenämnden har ansett en sådan uppdelning

alltjämt vara nödvändig och har därför i sitt förslag upptagit en motsvarande anordning, ehuru uppdelningen skett enligt andra grunder än som tidigare tillämpats.

Av vad förut anförts framgår, att lönenämnden anser krigsavlöningen för försvarsväsendets ständigt tjänstgörande personal böra i stort sett motsvara fredsavlöningen jämte visst tillägg. Enligt de intill utgången av år 1921 gällande fredsavlöningsbestämmelserna skulle den fasta årslönen utbetalas månadsvis i förskott, medan återstoden, den s. k. dagavlöningen, vilken utgick endast i mån av fullgjord tjänstgöring, uppbars månadsvis i efterskott. De tidigare gällande krigsavlöningsreglementena hava innehållit föreskrift, att krigslönen skulle utbetalas i förskott för lönetermin, för vilket ändamål varje månad indelades i tre terminer med början den 1, den 11 och den 21 dagen i månaden. Jämlikt numera gällande fredsavlöningsreglementen utgår hela avlöningen månadsvis i efterskott. I den mån krigsavlöningen motsvarar fredsavlöningen synes anledning därför icke föreligga att föreslå någon ändring i detta förhållande. Emellertid måste det för den mobiliserade personalen — särskilt för de värnpliktiga — anses vara av behovet påkallat att erhålla någon del av krigsavlöningen utbetalad oftare än en gång i månaden. Lönenämnden har på grund härav från äldre krigsavlöningsreglementen bibehållit bestämmelsen om månadens indelning i löneterminer i fråga om den del av krigsavlöningen, som lönenämnden anser böra utbetalas å tjästgöringsorten. En dylik indelning gäller för övrigt jämväl i fråga om den ersättning, som under tjänstgöring i fredstid utgår till inkallade värnpliktiga. Lönenämnden har med avseende å vad här anförts ansett sig böra föreslå, att krigsavlöningen uppdelas i två delar, vilka med hänsyn till den ordning, i vilken de avses skola utbetalas, benämnts månadslön och terminslön.

Beträffande utbetalningen av de särskilda delar, vilka sålunda enligt lönenämndens förslag tillsammans skola utgöra krigslönen, har lönenämnden förutsatt, att månadslönen av krigskassaavdelningen vid depån för det truppförband, vederbörande tillhör, för vederbörandes räkning insättes på särskilt konto i postsparbanken eller i statens intressekontor, där beställningshavarna efter önskan kunna disponera över sina tillgodohavanden. Enligt vad lönenämnden under hand inhämtat, är generalpoststyrelsen villig att medverka till en sådan anordning, som här ifrågasatts. Terminslönen anser lönenämnden däremot böra av vederbörande krigskassaavdelning kontant utbetalas å tjänstgöringsorten.

I fråga om *avlöningssystemet för värnpliktiga* må till en början beröras äldre bestämmelser i ämnet. Samtliga äldre krigsavlöningsreglementen hava varit grundade på den uppfattningen, att ersättningen under krigstjänstgöring icke kunnat sättas till samma belopp för alla värnpliktiga. 1905 års förslag upptog bestämmelser om att värnpliktiga, konstituerade till befäl av officers- eller underofficers tjänsteställning, skulle erhålla samma avlöning som det fast anställda befälet. 1914 års krigsavlöningsreglemente föreskrev, att meniga och till underbefäl av manskapet konstituerade värnpliktiga skulle äga uppbära krigslön lika med den fast anställda personalen i de olika tjänsteklasserna, varemot detsamma upptog särskilda tjänsteklasser med lägre krigslön än för personal på aktiv stat för de värnpliktiga, som konstituerats till officerare och underofficerare.

1914 års militära avlöningssakkunniga uttalade, att de för sin del funnit det nödvändigt att bestämma särskilda krigslönebelopp för den konstituerade värnpliktiga personalen, då de ökade skyldigheter och det större ansvar, som

komme att påläggas de konstituerade, krävde, att dem tillades en krigslön, som stode i skäligt förhållande till skyldigheterna och ansvaret. I olikhet med vad som gällde enligt 1914 års reglemente hade emellertid de sakkunniga funnit sig böra upptaga särskilda krigslöneklasser även för de meniga värnpliktiga och de värnpliktiga, vilka konstituerats såsom underbefäl av manskapet. Att lägga den fast anställda personalens fredsavlöning till grund för krigslönen för vissa värnpliktiga syntes icke vara riktigt. Fredsavlöningen vore nämligen beräknad för personal, som gjort militäryrket till sitt levnadskall. Denna avlöning avsåge sålunda att tillgodose möjligheten av att på ett tillfredsställande sätt rekrytera arméns fast anställda personal. Beträffande de värnpliktiga vore däremot att märka, att deras krigstjänstgöring grundade sig på värnpliktslagens bestämmelser och endast innebure fullgörandet av en medborgerlig skyldighet. I enlighet med de sålunda angivna grundsatserna utgingo de sakkunniga vid beräknandet av de värnpliktigas krigslönebelopp från de ersättningsbelopp, som tillkomme värnpliktiga under fredstjänstgöring. Då penningbidraget för all tjänstgöring i linjen bestämts till 50 öre för dag, föreslogo de sakkunniga, att krigslönen för de värnpliktiga meniga skulle sättas till ett belopp av 5 kronor för termin. Detta belopp vore visserligen ingalunda tillräckligt för den som hade familj att försörja, men hade icke — lika litet som det under fredstjänstgöring utgående penningbidraget — annat ändamål än att för de värnpliktiga möjliggöra bestridandet av förekommande mindre personliga utgifter under tjänstgöringstiden. I övrigt borde de medel, som behövde ställas till förfogande för försörjning av de värnpliktigas familjer, liksom förut utgå i form av familjeunderstöd. I fråga om värnpliktigt underbefäl av manskapet föreslogo de sakkunniga, att krigslönen för lönetermin skulle utgå: till konstituerad vice korpral med 7 kronor 50 öre, till konstituerad korpral med 10 kronor och till konstituerad furir med 12 kronor 50 öre. För värnpliktiga officerare och underofficerare föreslogos särskilda belopp, utgörande för lönetermin: för sergeant 15 kronor, för fanjunkare 20 kronor, för underlöjtnant 25 kronor, för löjtnant 30 kronor och för kapten 40 kronor. För officerare och underofficerare skulle vidare viss förhöjning av krigslönen ske i sådana fall, då den högre krigslönetariffen skulle tillämpas för den fast anställda personalen. Sådan förhöjning skulle däremot icke ske för värnpliktiga med manskaps tjänsteställning. De av de sakkunniga sålunda föreslagna beloppen hava med viss ändring av de för officerare enligt den högre tariffen utgående beloppen upptagits i de krigsavlöningsreglementen, som fastställts år 1915 och därefter.

Lönenämnden har i fråga om bestämmande av krigslönen för värnpliktig personal i huvudsak utgått från samma synpunkter som de av nyssnämnda sakkunniga i sådant avseende tillämpade. Lönenämnden har sålunda till grund för krigslönens belopp lagt det penningbidrag, som i fredstid utgår till värnpliktiga, samt beräknat, att ersättning till de värnpliktigas familjer skall utgå i form av familjebidrag, vilka icke skola utbetalas genom de militära myndigheternas försorg. I enlighet härmed har krigslönen föreslagits till 50 öre om dagen för värnpliktig, som icke fullgjort rekrytutbildning, samt till 1 krona

om dagen för värnpliktig, som genomgått dylik utbildning men icke konstituerats till högre tjänstegrad. För värnpliktiga, som konstitueras till högre tjänstegrad, har krigslönen beräknats efter en stigande skala. Därvid har med hänsyn till de relativt obetydliga belopp, som sålunda skulle utgå till meniga och till vicekorpraler, någon uppdelning av dessa belopp ej ansetts böra ske, utan har hela den nämnda värnpliktiga tillkommande krigslönen föreslagits skola utbetalas å tjänstgöringsorten och till följd härav utgå i form av terminslön. De belopp, som ansetts böra utgå till dessa kategorier värnpliktiga, vore för övrigt enligt lönenämndens åsikt ej större än att de helt torde behöva tagas i anspråk för personalens egna behov. För värnpliktiga, som konstituerats till högre tjänstegrad än vicekorpral, har däremot krigslönen, liksom för annan inkallad personal, uppdelats i månadslön och terminslön. Terminslönen har därvid ansetts böra utgå med samma belopp som föreslagits för fast anställd personal i motsvarande tjänstegrad, medan månadslönen satts till 15 kronor för korpral med 15 kronors förhöjning för varje högre tjänstegrad till och med majors, vilken är den högsta, till vilken värnpliktig personal antagits komma att konstitueras. Lönenämnden har framhållit, att dessa belopp visserligen vore obetydliga men dock utgjorde någon ersättning för de ökade skyldigheter och det större ansvar, som konstituering till högre tjänsteställning medförde.

Behovet av krigsavlöningsbestämmelser har framhållits av flera av *de hörda myndigheterna,* bland andra *chefen för försvarsstaben,* som därom yttrat följande:

Avsaknaden sedan utgången av år 1919 av krigsavlöningsbestämmelser har medfört allvarliga nackdelar av ekonomisk och annan art. Bland annat har till följd av att dylika bestämmelser saknats utarbetandet av tillförlitliga mobiliseringskostnadsberäkningar icke kunnat äga rum. Dessutom har träffande av avtal med civil personal i många fall försvårats på grund av att ifrågavarande personal icke kunnat garanteras viss ersättning. Det är sålunda av stor betydelse, att krigsavlöningsbestämmelser snarast fastställas.

Förslaget att sammanföra ifrågavarande bestämmelser till ett för de olika försvarsgrenarna gemensamt reglemente har godtagits av flertalet hörda myndigheter. *Marinförvaltningen* har emellertid förordat, att ett särskilt reglemente utfärdas för marinen, samt härom anfört följande:

Den motivering, som av lönenämnden anförts för utfärdandet av ett för de tre försvarsgrenarna gemensamt krigsavlöningsreglemente, grundar sig närmast på förhållandena vid armén. Marinförvaltningen får emellertid erinra, att vid armén krigstillståndet innebär en i förhållande till fredstillståndet till stor del helt ny organisation, därvid expeditionstjänsten ofta kommer att skötas av mindre erfaren personal. Vid marinen däremot — såväl vid flottan som vid kustartilleriet — kommer organisationen — såväl ombord som ock i land — att i stort sett vara densamma som i fredstid. Därför föreligger ej heller för marinen samma behov av förenkling som vid armén. Marinförvaltningen anser därför, att, om förhållandena vid armén nödvändiggöra en särskild och förenklad ordning i avseende å avlöningsförhållandena under mobilisering och krig, men några sådana förhållanden icke föreligga för marinens del, det vore till synnerlig båtnad såväl för det förvaltnings- och kassamässiga arbetet som för de berörda beställnings- och befattningshavarna att speciella arrangemang

med avseende å avlöningarna icke vidtoges i annan eller större utsträckning än vad förhållandena kunna anses oundgängligen nödvändiggöra.

Med hänsyn till de av marinförvaltningen nu uttalade förutsättningarna finner ämbetsverket det högeligen önskvärt, att för de tre försvarsgrenarna gällande krigsavlöningsbestämmelser, vilka ju ock enligt sakens natur måste komma att äga en mera provisorisk karaktär än bestämmelserna i det för de tre försvarsgrenarna gemensamma fredsavlöningsreglementet, utfärdas i tre olika reglementen. Härigenom torde man — förutom vad nyss antytts om sakligt ändrat innehåll — ock vinna möjligheter att göra bestämmelserna mera lättlästa ävensom att på ett smidigare sätt vidtaga ändringar i dem.

Mot det av lönenämnden föreslagna lönesystemet med krigslön, uppdelad i månadslön och terminslön, ha i de avgivna utlåtandena icke framställts några egentliga invändningar. *Chefen för flygvapnet* och *flygförvaltningen* hava dock anfört följande:

Skulle vårt land råka i krig, kunna uppenbarligen förhållandena komma att gestalta sig helt annorlunda än vad fallet för vårt vidkommande var under världskriget. Det är icke otänkbart att därvid förutsättningarna undanryckas för det vid försvarsväsendet gällande fredslönesystemet med ålders- och ortstillägg. Ovissheten om läget härutinnan betingar, att det remitterade förslaget i vad angår avlöningsformen månadslön måste betraktas som en provisorisk anordning, avsedd att vid krigstillfälle komma i tillämpning tillsvidare. Med denna reservation kunna chefen för flygvapnet och flygförvaltningen giva sin anslutning till huvudgrunderna för förslaget.

Vissa av *chefen för marinen* framförda synpunkter, som kunna hava betydelse för lönesystemet, skola närmare beröras i det följande.

Departementschefen.

De i fredstid gällande avlöningsbestämmelserna för krigsmaktens personal äro icke avpassade för de förhållanden, som råda i krig, vid mobilisering eller då eljest med hänsyn till rikets säkerhet personal i större omfattning inkallas till tjänstgöring vid krigsmakten. Sedan med utgången av år 1919 de under världskriget gällande krigsavlöningsbestämmelserna trätt ur kraft, hava några särskilda stadganden på detta område icke funnits. Då fredsavlöningsbestämmelserna för försvarsväsendets personal sedan 1919 undergått avsevärda förändringar, kan det numera icke komma ifråga att i händelse av mobilisering återuppliva de tidigare gällande författningarna om krigsavlöning. En genomgripande omarbetning av de senast gällande krigsavlöningsförfattningarna — utfärdade den 28 juni 1918 — har därför varit nödvändig. En dylik omarbetning har verkställts av försvarsväsendets lönenämnd i dess nu framlagda förslag. Nämnda förslag har i anslutning till det föreslagna nya militära fredsavlöningsreglementet och med anledning av de erinringar, som framställts i anledning av remissen, undergått överarbetning inom försvarsdepartementet. Från flera militära myndigheters sida har starkt betonats behovet av att bestämmelser på detta område med det snaraste utfärdas. Då dylika bestämmelser torde böra tillämpas redan vid en mobiliserings början och därför, i likhet med rekvisitionsbestämmelser m. m., torde böra antagas redan i fredstid, har jag ansett mig böra nu framlägga förslag i ämnet. Jag skall i det följande redogöra för det sålunda föreliggande förslaget till avlöningsreglemente för personal vid försvarsväsendet (krigsavlöningsreglemente) — här

kallat departementsförslaget — samt för de skäl, som föranlett mig att beträffande åtskilliga detaljer däri förorda avvikelser från vad lönenämnden föreslagit.

Vad först beträffar bestämmelsernas yttre ram har lönenämnden sammanfört bestämmelserna för de olika försvarsgrenarna i ett reglemente. Visserligen hava med hänsyn till särskilda vid marinen och flygvapnet förekommande avlöningsförmåner fullt enhetliga föreskrifter för de skilda försvarsgrenarna icke kunnat åstadkommas, men då de i fredstid gällande löneförfattningarna, trots förefintliga särbestämmelser, äro gemensamma, synes tillräcklig anledning icke föreligga att, såsom marinförvaltningen föreslagit, utfärda särskilda krigsavlöningsreglementen för de olika försvarsgrenarna. Mot lönenämndens förslag att uppdela krigslönen i månadslön, huvudsakligen motsvarande fredslönen, och terminslön, i viss mån motsvarande de för tjänstgöring utom förläggningsorten i fredstid utgående traktamenten, hava några erinringar icke framställts i de avgivna utlåtandena. Det föreslagna lönesystemet torde ock i huvudsak vara ändamålsenligt. Den invändningen torde likväl kunna göras, att den av lönenämnden eftersträvade förenklingen icke i någon större utsträckning kunnat genomföras i fråga om månadslönen och beträffande marinen ej heller i fråga om terminslönen, då dessa löneförmåner i det väsentliga fortfarande komma att regleras av de i fredstid gällande, tämligen komplicerade författningarna. Såsom av marinförvaltningens yttrande framgår, torde detta för marinens del icke medföra någon större olägenhet, och vad beträffar försvarsväsendet i övrigt vinnes en avsevärd förenkling, där den är mest av behovet, nämligen såvitt angår den del av lönen — terminslönen — som skall utbetalas i fält. Tydligt är, att ett reglemente av detta slag, som utarbetas i fredstid, svårligen kan erhålla en så definitiv karaktär, att icke ändringar däri kunna bli erforderliga i följd av de omvälvningar och opåräknade situationer, som ett krig kan medföra. Såvitt nu kan bedömas torde emellertid det föreslagna lönesystemet vara väl lämpat för de förhållanden, under vilka det kan komma att tillämpas, och jag har därför ej funnit anledning till avvikelse från lönenämndens förslag i detta för reglementets utformning grundläggande avseende.

Grunderna för månadslönens bestämmande.

Såsom förut nämnts går *lönenämndens förslag* beträffande den fastanställda personalen ut därpå, att månadslönen skall bestämmas med hänsyn till motsvarande lön i fredstid för personal å aktiv stat. Vissa förenklingar ha dock föreslagits. Sålunda skulle uppflyttning i löneklass för därtill berättigade vara suspenderad, intill dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnade. Vidare skulle icke ständigt tjänstgörande personal placeras i en gemensam ortsgrupp (B). Slutligen har lönenämnden ifrågasatt, huruvida icke befrielse borde äga rum från erläggande av pensionsavgifter under tid, då krigslön utginge, men till denna fråga har nämnden ansett ståndpunkt icke kunnat tagas, innan 1936 års lönekommitté framlagt sitt förslag till nya avlöningsbestämmelser och statsmakterna tagit ställning till detsamma. De båda sist omnämnda förenklingarna beröra endast officerare, underofficerare

och likställda, då ortsgruppering och pensionsavdrag icke förekomma enligt avlöningsreglementet för manskap. Beträffande dyrtidstillägg eller rörligt tillägg innehåller förslaget icke några bestämmelser; även frågan om anordnande av ett dylikt tillägg har ansetts vara beroende på utformningen av motsvarande bestämmelser i fredsavlöningsreglementena.

Den närmare innebörden av lönenämndens förslag beträffande *löneklassplaceringen* framgår av följande av nämnden lämnade motivering och redogörelse för detsamma:

I krigskassaavdelningen vid depåerna torde i regel komma att ingå fullt utbildad personal — depåintendent och kassör — varför uträkning av månadslönens belopp på grundval av gällande fredsavlöningsbestämmelser icke torde böra medföra några större svårigheter, om man undantager frågor om löneklassuppflyttning, vilka stundom kunna vara av rätt invecklad natur och — vad särskilt angår personal, som vid mobilisering placeras vid annat än eget truppförband — måhända icke kunna avgöras utan skriftväxling med annan myndighet. Lönenämnden har därför ansett, att frågor om löneklassuppflyttning lämpligen böra få tillsvidare anstå, då krigsavlöningsreglementet träder i tillämpning. Givetvis bör personalen härigenom icke gå förlustig densamma tillkommande rätt till löneklassuppflyttning, vadan den föreslagna bestämmelsen endast innebär ett uppskov till lämpligare tidpunkt. Att helt undgå prövning av frågor om inplacering i löneklass, sedan krigsavlöningsreglementet börjat tillämpas, är dock ej möjligt, då sådan inplacering måste ske vid förekommande befordringar till beställning, uppdelad i flera löneklasser.

Under här angiven förutsättning kunna i regel senaste månadens fredsavlöningslistor i huvudsak läggas till grund för bestämmande av månadslönens belopp för försvarsväsendets fast anställda personal. Beträffande personal på aktiv stat och på övergångsstat (tvångsvis överförd) framgår löneklassen direkt av avlöningslistorna. Detta är visserligen ej fallet med personal å frivillig övergångsstat och å reservstat, men även denna personal tillhör löneklass med nummerbeteckning, som motsvarar viss löneklass i fredsavlöningsreglementet, vadan jämväl för densamma månadslönen kan bestämmas på grundval av vederbörande befattningshavares fredsavlöning.

Pensionsavgången och förtidsavgången personal i reserv har före inträdet i reserven tillhört viss löneklass i fredsavlöningsreglementet eller, vad avser från beställning på reservstat efter den 1 juli 1936 avgången personal, löneklass med nummer, motsvarande viss löneklass i nyssnämnda reglemente, och bör, där ej annat föreskrives, vid krigstjänstgöring få uppbära månadslön med belopp, som enligt fredsavlöningsreglementet utgår i motsvarande löneklass i fredsavlöningsreglementet. För personal, som före den 1 juli 1936 avgått från beställning å reservstat, erfordras särskilda föreskrifter, till vilka lönenämnden återkommer under specialmotiveringen.

I reserven utnämnd personal äger vid tjänstgöring i fredstid i allmänhet åtnjuta avlöning i lägsta löneklassen i vederbörlig lönegrad, i den mån densamma icke på grund av fullgjord tjänstgöring skall hänföras till högre löneklass. Häri synes någon ändring ej böra ske under krigstjänstgöringstid.

I den mån personal vid krigstjänstgöring placeras vid annat truppförband än densamma tillhör i fredstid och månadslönen skall utbetalas vid förstnämnda truppförband, är det måhända icke möjligt att bestämma vederbörandes krigslön utan skriftväxling. Till grund för sådan placering torde emellertid i regel ligga en årligen förnyad personlig krigstjänstgöringsorder, utfärdad av chefen för det truppförband, där beställningshavaren i fredstid redovisas. En lämplig åtgärd i syfte att underlätta krigskassaavdelningens

arbete skulle enligt lönenämndens mening vara, att i nämnda order alltid angåves numret på den löneklass, vederbörande vid inställelse till krigstjänstgöring bör tillhöra.

I fråga om *månadslönens hänförande till viss ortsgrupp* har lönenämnden anfört följande:

Personal å aktiv stat och tvångsvis på övergångsstat överförd personal, som är ständigt tjänstgörande, äger i fredstid åtnjuta avlöning efter den ortsgrupp, till vilken förläggningsorten för vederbörande truppförband (ordinarie tjänstgöringsorten) blivit hänförd. Någon ändring i detta förhållande synes icke böra ske under krigstjänstgöring, vadan denna ortsgrupp bör läggas till grund för månadslönens bestämmande.

Personal i reserv åtnjuter under densamma i fredstid åliggande tjänstgöring avlöning efter den ortsgrupp, till vilken förläggningsorten för det truppförband, vid vilket tjänstgöringen äger rum, blivit hänförd.

Personal på reservstat och till övergångsstat frivilligt överförd personal åtnjuter under densamma i fredstid åliggande tjänstgöring ingen särskild ersättning utöver årslönen, om tjänstgöringen äger rum å bostadsorten, men eljest traktamentsersättning.

På övergångsstat tvångsvis överförd personal, som icke är inkallad till ständig tjänstgöring, äger vid tjänstgöring uppbära lön efter tjänstgöringsortens ortsgrupp, därest tjänstgöringen äger rum å bostadsorten, men eljest lön efter ortsgrupp B samt traktamentsersättning. För tid, då här avsedd personal icke tages i anspråk för tjänstgöring, äger densamma uppbära lön efter ortsgrupp B. Sistnämnda personal bör givetvis under krigstjänstgöring icke uppbära månadslön med lägre belopp än densamma sålunda i fredstid under tid, då densamma icke tages i anspråk för tjänstgöring, tillkommande avlöning. De skäl, som på sin tid föranledde riksdagen att hänföra den tvångsvis på övergångsstat överförda personalen till sistnämnda ortsgrupp, synas motivera, att även övrig icke ständigt tjänstgörande personal vid försvarsväsendet under krigstjänstgöring får åtnjuta månadslön, beräknad efter samma ortsgrupp. Härför talar särskilt den omständigheten, att — med några enstaka undantag — nämnda ortsgrupp är den lägsta, till vilken någon förläggningsort för ett större antal beställningshavare vid försvarsväsendet över huvud taget blivit hänförd. Då någon skyldighet att vara bosatt å viss ort för ifrågavarande personal icke föreligger, synes å andra sidan anledning icke föreligga att bestämma månadslönen efter högre ortsgrupp än ortsgrupp B, även om förläggningsorten för det truppförband, vid vilket tjänstgöringen äger rum, tillhör annan ortsgrupp.

Lönenämnden har med avseende härå ansett sig böra föreslå, att månadslönen skall bestämmas, för personal, som i fredstid är ständigt tjänstgörande, efter den ortsgrupp, som tillämpas under fredstjänstgöringen, samt för annan vid försvarsväsendet fast anställd personal efter ortsgrupp B.

Angående *pensionsavdrag och dyrtidstillägg* har lönenämnden yttrat följande:

Personal å aktiv stat, å övergångsstat och å reservstat har att under fredstid vidkännas avdrag å lönen för pensionsavgifter, aveende såväl tjänste- som familjepension. Personal i reserv åtnjuter däremot under densamma i fredstid åliggande tjänstgöring sin avlöning oavkortad. Utöver de löneförmåner, som utgå enligt gällande fredsavlöningsreglementen, är emellertid personalen för närvarande berättigad att uppbära dyrtidstillägg, provisorisk avlöningsförstärkning samt i vissa fall provisoriskt dyrortstillägg enligt särskilda bestämmelser.

Lönenämnden har tagit under övervägande, huruvida det icke — med hän-

syn bland annat därtill, att löneklassuppflyttningar förutsättas tillsvidare icke skola äga rum — vore skäligt att vid tillämpning av krigsavlöningsreglementet låta månadslönen utgå utan avdrag för pensionsavgifter. En sådan åtgärd skulle givetvis innebära en stor lättnad vid tillämpningen av reglementets föreskrifter samt tillika innebära den fördelen, att månadslönen utgår med samma belopp till personal på aktiv stat, på övergångsstat och på reservstat som till personal i reserv.

Emellertid ingår i det uppdrag, som lämnats 1936 års lönekommitté, bland annat att undersöka, dels huruvida lönernas anpassning efter förändringar i den allmänna prisnivån lämpligen bör ske genom ett system av rörliga lönetillägg (dyrtidstillägg) eller i annan ordning, dels ock huruvida möjlighet föreligger att ersätta det nuvarande bruttolönesystemet — därvid från det i vederbörlig löneplan upptagna lönebeloppet avdrag sker för pensionsavgifter — med ett nettolönesystem, som skulle innebära, att löneplanerna upptoge endast de behållna lönebelopp, som återstode sedan avdrag för tjänste- och familjepension frånräknats. Med avseende härå torde det icke vara möjligt att, innan 1936 års lönekommitté framlagt sitt förslag till nya avlöningsbestämmelser och statsmakterna tagit ställning till detsamma, slutgiltigt bestämma, huruvida avdrag för pensionsavgifter bör ske eller icke från de belopp, som enligt lönenämndens förslag skola utgå såsom månadslön, samt huruvida dyrtidstillägg eller däremot svarande förmån, om dylikt tillägg fortfarande kommer att utgå utöver den fast lönen, skall beräknas på hela månadslönen eller endast på viss del av densamma.

Lönenämnden vill emellertid framhålla, att staten torde vara nödsakad att på ett eller annat sätt draga försorg om all personal, som under krigstjänstgöring åsamkas invaliditet, ävensom efterlevande efter personal, som avlider under sådan tjänstgöring, även om denna personal tillhör sådana kategorier, som icke äro tillförsäkrade tjänste- eller familjepension.

Beträffande månadslönen till värnpliktiga har lönenämnden, såsom förut omtalats, föreslagits, att dylik lön skulle utgå till värnpliktiga i befälsställning — dock icke vicekorpraler — med följande belopp:

till korpral (konstapel) vid armén och flygvapnet, 1. klass sjöman respektive kustartillerist	15	kronor
» furir, korpral vid marinen, högbåtsman	30	»
» sergeant, underofficer av 2. graden	45	»
» fanjunkare, styckjunkare, fänrik, underlöjtnant, flaggunderofficer	60	»
» löjtnant, förvaltare, regementskassör, förrådsförvaltare	75	»
» kapten, ryttmästare	90	»
» major, kommendörkapten av 2. graden	105	»

Beträffande motiveringen till lönenämndens förslag i denna del må, utöver det förut anförda, återgivas följande uttalande av lönenämnden:

Erforderliga bidrag till de värnpliktigas familjer har lönenämnden ansett böra liksom tidigare varit bestämt utgå i form av särskilda familjebidrag enligt de grunder som efter särskild utredning kunna komma att bliva fastställda. Därvid synes, i den mån en värnpliktig, till vilkens familj här ifrågavarande bidrag utgår, på grund av konstituering till högre tjänstegrad erhåller högre krigslön, härigenom icke böra föranledas minskning eller indragning av tidigare utgående familjeunderstöd, då eljest en dylik konstituering skulle bliva utan ekonomiskt värde för den konstituerade.

Mot lönenämndens förslag ifråga om månadslönerna ha framställts erinringar i åtskilliga *remissutlåtanden*. Vissa militära myndigheter ha förordat bibehållande av rätten till uppflyttning i löneklass utan den föreslagna inskränkningen. Förslaget till reservpersonalens placering i ortsgrupp har även från åtskilliga håll kritiserats. Flera myndigheter ha gjort gällande, att pensionsavdrag ej böra ske från krigslön, och behovet av lönernas anpassning efter prisnivån har likaledes från flera håll framhävts. I den mån den framkomna kritiken går ut därpå, att krigslönen över huvud är för knappt tillmätt, redogöres för yttrandena i samband med framställningen av grunderna för terminslönens bestämmande.

Beträffande *löneklassplaceringen* har *chefen för försvarsstaben* uttalat, att den föreslagna suspenderingen av uppflyttningen i löneklass medförde vissa orättvisor för den militära personalen i jämförelse med den civila men dock kunde godtagas under förutsättning, att Kungl. Maj:t, därest reglementet komme att tillämpas under längre tidrymd, upptoge frågan om löneklassuppflyttning till omprövning.

Chefen för armén har anfört följande:

Av lönenämnden anförda motiv för att löneklassuppflyttning icke skall äga rum under krigstid synes mig icke bärande. Då ifrågavarande uppflyttning sker endast fyra gånger om året och depåernas krigskassapersonal är kompetent för handläggning av hithörande frågor, synes den ökade arbetsbördan knappast kunna tagas till intäkt för genomförande av föreslaget system, vilket vore ägnat att åstadkomma vissa orättvisor för den militära personalen i jämförelse med den civila. För att minska krigskassaavdelningarnas arbetsbörda under första tiden av reglementets tillämpning, kan det dock synas skäligt föreskriva, att i vederbörliga personliga krigstjänstgöringsorder skall angivas såväl numret på den löneklass vederbörande vid inställelse till krigstjänstgöring bör tillhöra som ock tidpunkten, från vilken löneklassplaceringen räknas.

Chefen för marinen har framhållit, att för marinens del anledning saknades att göra avsteg från fredsavlöningsreglementets bestämmelser för löneklassuppflyttningar.

Arméförvaltningen har anfört följande:

Det framgår icke med klarhet, huruvida avsikten är att vederbörande vid krigstjänstgöringens slut skall erhålla löneklassuppflyttning med bortseende från uppskovstiden eller om denna skall inräknas i tjänstetiden med eller utan retroaktiv löneklassuppflyttning. Arméförvaltningen anser det med skäl kunna ifrågasättas, om ett alternativ såsom det sist nämnda med retroaktiva löneutbetalningar är praktiskt genomförbart med hänsyn såväl till personalomsättningen i krig som de mångahanda åligganden, vilka komma att betunga myndigheterna vid övergången till fredsfot.

Oberoende av hur härmed må förhålla sig, anser arméförvaltningen det knappast vara skäligt, att personalen för krigstjänstgöringstiden mer eller mindre skall gå miste om densamma enligt fredsavlöningsreglementet tillförsäkrad förmån av löneklassuppflyttning. Olägenheterna av att löneklassuppflyttning äger rum i vanlig ordning synas för övrigt knappats vara av den art, som lönenämnden gjort gällande, då här endast är fråga om de jämförelsevis enkla reguljära 3-års uppflyttningarna. På sätt lönenämnden framhållit, kan man i varje fall icke undgå prövning av frågor om inplacering i löneklass

vid förekommande befordringar och det torde närmast vara dessa, som äro mera svårbedömda. Härtill kommer att bestyret med löneklassplacering avses skola åvila depåernas krigskassapersonal, som kan antagas vara kompetent för handläggning av hithörande spörsmål.

För att emellertid i möjligaste mån underlätta arbetet med löneklassplacering synes uppflyttning i löneklass under krigstjänstgöringstid böra få äga rum utan hinder av den i fredsavlöningsreglementet stadgade bestämmelsen, att vederbörande skall hava tjänstgjort minst 4/5 av den tid, som erfordras för löneklassuppflyttning.

I övrigt lärer behandlingen av frågor om löneklassuppflyttning underlättas, därest i vederbörliga personliga krigstjänstgöringsorder angives icke blott, såsom lönenämnden i sin motivering tänkt sig, numret på den löneklass vederbörande vid inställelse till krigstjänstgöring bör tillhöra utan även tidpunkten, från vilken löneklassplaceringen räknas.

Mot löneklassuppflyttningens suspendering ha invändningar vidare framställts av *chefen för flygvapnet* och *flygförvaltningen* samt *chefen för ostkustens marindistrikt.*

Marinförvaltningen har yttrat, att det, därest lönenämndens förslag komme att godtagas, syntes marinförvaltningen erforderligt, att författningen finge innehålla uttryckligt stadgande om tidpunkten för företagande av löneklassuppflyttningarna och dessa uppflyttningars retroaktiva verkan.

I fråga om *den icke ständigt tjänstgörande personalens placering i ortsgrupp* ha bland de myndigheter, som framställt invändningar mot lönenämndens förslag i denna del, olika meningar kommit till synes, i det att vissa myndigheter förordat lönens bestämmande med hänsyn till löntagarens mantalsskrivningsort och från annat håll hävdats, att fredsförläggningsorten för vederbörande truppförband borde vara avgörande.

Chefen för armén har beträffande denna fråga anfört följande:

Lönenämndens förslag att samtliga grupper bland den fast anställda personalen, vilka icke ständigt tjänstgöra i fred, skola erhålla månadslön enligt B-ort, synes utgöra ett avsteg från principen om krigslönens anpassande efter vederbörandes fredslön. Enligt verkställd utredning kan för närvarande endast 4.5 procent av ifrågavarande personal beräknas hänförlig till B-ort. Därest samtliga skulle hänföras till viss dyrort borde detta avse E-ort. Då emellertid genomförande av ett förslag, grundat på gemensam dyrort, även skulle medföra vissa svårigheter för den tekniska kassatjänsten, torde jämväl andra utvägar till frågans lösande böra tagas under omprövning. Principiellt sett synes härvid månadslönen i ifrågavarande fall kunna bestämmas alternativt efter tre olika orter, nämligen vederbörandes hemort (mantalsskrivningsort), förläggningsort eller viss gemensam dyrort (lönenämndens förslag).

Avlöning enligt förläggningsortens dyrort är den kassatekniskt enklaste formen men tillika den, som skapar de största orättvisorna ur försörjningssynpunkt. Så kunna enligt detta system exempelvis två reservofficerare, båda i fredstid boende i Stockholm och båda tjänstgörande vid fronten och inom samma högre förband erhålla, den ene lön efter B-ort och den andre lön efter F-ort.

Ur synpunkten att månadslönen närmast torde avses för familjeförsörjning är systemet med månadslönens bestämmande efter vederbörandes hemort mest att föredraga. En nackdel med detta system är dock, att det medför, att personal tillhörande samma förband (stab) kommer att avlönas efter olika dyrorter.

Ur den tekniska kassatjänstens synpunkt inverkar emellertid detta förhållande endast på de första krigsavlöningslistornas uppgörande vid krigskassaavdelning tillhörande depå, där redan i fred uppgifter om vederbörandes mantalsskrivningsort kunna finnas tillgängliga. På grund härav synas de tekniska svårigheterna ej vara av den grad, att de i föreliggande avseende nödvändiggöra avsteg från kravet på ekonomisk rättvisa. Vid detta spörsmåls bedömande bör därjämte beaktas, att avlöningens hänförande till viss dyrort för ständigt tjänstgörande fast anställd personal närmast bestämts med hänsyn till familjeförsörjningskravet och att familjebidrag till värnpliktig personal även synes böra beräknas med hänsyn till motsvarande förhållanden.

På grund av vad sålunda anförts synes mig månadslönens hänförande till viss dyrort närmast böra avse vederbörandes mantalsskrivningsort.

Chefen för försvarsstaben har yttrat sig i huvudsak överensstämmande med chefen för armén.

Arméförvaltningen har anfört följande:

Arméförvaltningen har stannat i tvekan om riktigheten av förslaget om att månadslönen — för annan än militär och civilmilitär personal på aktiv stat samt ständigt tjänstgörande personal på övergångsstat (tvångsvis) — under alla förhållanden skall beräknas efter ortsgruppen B. Då månadslönen närmast är avsedd att tillgodokomma vederbörandes familj i hemorten, synes det bättre överensstämma med de allmänna principerna för gällande lönesystem att låta månadslönen utgå efter den dyrortsgrupp, som omfattar vederbörandes mantalsskrivningsort vid tiden för krigstjänstgöringens början. På sätt lönenämnden framhållit, föreligger visserligen icke någon skyldighet för ifrågavarande personal att vara bosatt å viss ort, men flertalet av personalen torde dock för sin utkomst vara hänvisad till civilt arbete och därför också nödsakad att bo å eller i närheten av den ort, där arbetsplatsen är belägen. Under krigstjänstgöringstiden torde denna förvärvsmöjlighet som regel bortfalla och i varje fall bliva mycket beskuren.

På grund härav anser arméförvaltningen, att dyrortsförhållandena å bosättnings- (mantalsskrivnings-) orten även för dessa befattningshavare under här avsedda förhållanden böra vara avgörande vid månadslönens utmätande, och vill alltså föreslå, att till grund för beräkningen tages den dyrortsgrupp, till vilken nämnda ort är hänförd.

Emot detta förslag kan visserligen anföras, att det ur teknisk kassasynpunkt är omständligare än det av lönenämnden förordade. Då emellertid utträknandet av månadslönens belopp är en engångsåtgärd och utanordnandet av månadslönerna förutsättes skola ske i krigskassaavdelning vid depåerna, där för ändamålet kompetent personal lär vara att tillgå, föreställer sig arméförvaltningen, att det av ämbetsverket förordade beräkningssättet skall kunna tillämpas utan några större svårigheter.

Chefen för flygvapnet och *flygförvaltningen* ha uttalat sig för månadslönens bestämmande med hänsyn till den för fredsförläggningsorten (depån) gällande ortsgrupperingen. Lönen borde emellertid icke fastlåsas — vare sig för personal å aktiv stat eller annan personal — vid den ortsgrupp, vederbörande tillhörde vid krigstjänstgöringens början, utan ändring borde ske vid överföring till annan depå.

Chefen för ostkustens marindistrikt och *kommendanten i Hemsö fästning* ha även förordat, att ändring skulle kunna ske i lönens ortsgruppering, då sådant föranleddes av överflyttning till annan förläggningsort.

Beträffande frågan om *avdrag för pensionsavgifter* har *arméförvaltningen* anfört följande:

I förslaget har, med hänvisning till det 1936 års lönekommitté anförtrodda uppdraget, lämnats öppet, huruvida månadslönen skall minskas med pensionsavdrag. Nämnda kommitté har numera i sitt förslag till civilt avlöningsreglemente förordat bibehållande av ett bruttolönesystem. På grund härav och med hänsyn till den lättnad, som vid tillämpningen av krigsavlöningsreglementet skulle uppstå, därest månadslönen utginge utan pensionsavdrag, får arméförvaltningen tillstyrka, att bestämmelse härom införes i reglementet. I betraktande av de belopp, med vilka de föreslagna terminslönerna skola utgå, synes det icke heller oskäligt, att vederbörande under tiden för krigstjänstgöring få komma i åtnjutande av sin lön utan pensionsavdrag.

I samma riktning ha *cheferna för försvarsstaben, armén och marinen* uttalat sig.

I fråga om *dyrtidstillägg (rörligt tillägg)* har *arméförvaltningen* yttrat följande:

Arméförvaltningen förutsätter, att i månadslönen skola inräknas, förutom det i vederbörliga löneplaner upptagna lönebeloppet, samtliga övriga enligt fredsavlöningsbestämmelserna vid krigstjänstgöringens början utgående särskilda förmåner. För undvikande av tvekan härom synes böra uttryckligen angivas vad som avses med årslön. Beträffande dyrtidstillägg (rörligt tillägg) bör emellertid angivas, att vederbörande skall äga åtnjuta på månadslönen belöpande sådant tillägg.

Marinförvaltningen har anfört följande:

En bestämmelse om att dyrtidstillägg skall uträknas å bruttomånadslönen vore till fördel. Därigenom skulle nämligen enhetlighet vinnas beträffande dyrtidstilläggets storlek mellan å ena sidan personal å aktiv stat, reservstat och övergångsstat, vilka personalgrupper vidkännas pensionsavdrag, samt å andra sidan personal i reserv, som icke drabbas av pensionsavdrag. Föreskrift härom synes önskvärd.

Departementschefen.

Månadslönen utgör enligt lönenämndens förslag den väsentliga delen av krigslönen för flertalet av de löntagare, till vilka månadslön utgår. Då emellertid enligt förslaget månadslönen för den fast anställda personalen som regel skulle utgå med samma belopp som fredslönen, torde frågan om den sammanlagda krigslönens storlek för nämnda personal lämpligast böra behandlas i samband med terminslönen. Jag lämnar därför tillsvidare åsido frågan, i vad mån den till krigsmakten fast knutna personalen genom de av lönenämnden föreslagna bestämmelserna erhåller skälig avlöning. Då spörsmålet om lönenivån för de värnpliktiga torde böra avhandlas i samband med förstnämnda fråga, förbigår jag även detta. Till nämnda frågor återkommer jag alltså i samband med ställningstagande till grunderna för terminslönens bestämmande. Den närmast följande framställningen kommer sålunda att begränsas till vissa frågor av väsentligen löneteknisk natur, delvis av betydelse för månadslönens avvägning mellan vissa grupper av löntagare.

Enligt lönenämndens förslag skulle under krigsavlöningsreglementets giltighetstid uppflyttning i löneklass (beträffande manskap tillträde till löneförhöjning, vartill vederbörande på grund av sin tjänstgöringstid skulle hava

varit berättigad) icke få äga rum i vidare mån än Kungl. Maj:t medgåve. Den föreslagna bestämmelsen, som endast är avsedd att innebära ett uppskov med löneklassuppflyttningen till en lämpligare tidpunkt, har sin grund däri, att vid mobilisering avlöningsärenden beräknas komma att i stor utsträckning, särskilt vid armén och flygvapnet, handläggas av relativt oerfaren personal. Den av lönenämnden föreslagna anordningen innebär otvivelaktigt en förenkling, som åtminstone vid armén och flygvapnet torde under den första mobiliseringstiden vara av behovet påkallad. Vid marinen synes visserligen icke föreligga samma behov av ett dylikt uppskov som vid övriga försvarsgrenar, men en särbestämmelse för marinen synes dock icke tillräckligt motiverad. Om jag sålunda i likhet med lönenämnden anser, att löneklassuppflyttningen bör under den första mobiliseringstiden suspenderas, vill jag emellertid understryka, att denna suspension bör bliva av så kort varaktighet som möjligt. Att på förhand bestämma en viss tid, efter vilken uppflyttning i löneklass åter skall få äga rum, synes dock icke lämpligt. Däremot anser jag mig böra förorda, att, på sätt marinförvaltningen föreslagit, en särskild bestämmelse upptages om rätt för löntagaren att, när den uppskjutna löneklassuppflyttningen äger rum, erhålla gottgörelse för den inkomstminskning, som han i följd av uppskovet fått vidkännas.

Utgångspunkten för lönenämndens förslag, att den fast anställda, icke ständigt tjänstgörande personalen vid krigstjänsgöring skulle erhålla månadslön enligt ortsgrupp B, har varit ortsgruppsplaceringen för den personal, som i samband med genomförandet av 1925 års härordning tvångsvis överfördes till övergångsstat. Då den nämnda personal åliggande tjänsgöringsskyldigheten beräknades behöva tagas i anspråk i endast ringa omfattning, ansågs att personalen, som åtnjöt full lön, kunde bosätta sig å ort med billiga levnadskostnader, och med hänsyn härtill placerades denna personal i ortsgrupp B. Beträffande övrig icke ständigt tjänstgörande personal föreligga emellertid icke analoga förhållanden, i det att denna som regel icke åtnjuter sådan inkomst av lön eller pension från försvarsväsendet, att personalen kan välja bostadsort oavsett möjligheten att från annat håll skaffa sig inkomst. Det synes vid sådant förhållande icke vara skäligt, att hänföra all ifrågavarande personal till någon av de billigaste ortsgrupperna, utan valet torde böra stå mellan mantalsskrivningsortens eller förläggningsortens (depåns) ortsgrupp. Vid övervägande av de skäl, som i de avgivna utlåtandena anförts för ett vart av dessa alternativ, har jag ansett avgörande vikt böra tillmätas den synpunkten, att månadslönen väsentligen är avsedd för familjeförsörjning. Med hänsyn härtill vill jag förorda, att månadslönen för ifrågavarande personal bestämmes efter den ortsgrupp, till vilken den för vederbörande vid krigstjänstgöringens början gällande mantalsskrivningsorten hänföres. Då det synes överflödigt att för den till övergångsstat tvångsvis överförda personal, som ännu kvarstår i tjänst, införa en särskild undantagsbestämmelse, torde den angivna regeln böra gälla all icke ständigt tjänstgörande personal, för vilken ortsgruppsplacering kan ifrågakomma. Enligt verkställda beräkningar har ortsgruppen E befunnits motsvara den genomsnittliga ortsgrupps-

placeringen, räknat efter förläggningsorten, för ifrågavarande personal (uppgifter angående personalens mantalsskrivningsorter ha icke varit tillgängliga). Under förutsättning att en ortsgruppsplacering efter mantalsskrivningsorten genomsnittligen leder till ungefär samma resultat, skulle en bestämmelse om avlöning av all ifrågavarande personal efter mantalsskrivningsort i stället för B-ort medföra en kostnadsökning, för månad räknat, av ungefär 380,000 kronor.

Såsom skäl för att krigslön borde utgå utan pensionsavdrag har anförts, att härigenom kompensation i viss mån skulle beredas personalen för utebliven uppflyttning i löneklass, att stor lättnad skulle vinnas vid tillämpning av reglementets föreskrifter och slutligen, att lönen skulle komma att utgå med samma belopp till personal på aktiv stat, övergångsstat och reservstat som till personal i reserv. Då jag tidigare förordat, att personalen i annan ordning skulle erhålla gottgörelse för uppskov med löneklassuppflyttningen, lämnas det första av de tre angivna skälen här ur räkningen. Att en viss förenkling skulle åstadkommas genom pensionsavdragens borttagande är otvivelaktigt. Då emellertid månadslönen för pensionsberättigad personal avses skola som regel bestämmas med ledning av fredsavlöningslistorna, torde uppgift om nettolönen i flertalet fall kunna erhållas därur likaväl som uppgiften om bruttolönen. Vad beträffar den olikhet i fråga om de kontant utgående löneförmånerna för olika personalgrupper, som pensionsavdragens bibehållande skulle medföra, synes det knappast behöva möta några betänkligheter, att den i reserven utnämnda personalen (ävensom förtidsavgången personal och officerare i väg- och vattenbyggnadskåren) i detta avseende får en gynnsammare löneställning än motsvarande personal på aktiv stat. Ifrågavarande reservpersonal åtnjuter nämligen icke samma förmånliga ställning i pensionshänseende som personalen å stat och är till stor del genom placering i lägsta löneklassen sämre ställd även i lönehänseende. Mera oegentligt skulle vara, om pensionsavgången personal, vilken måste antagas komma att i allmänhet nyttjas i mindre ansvarsfulla befattningar än motsvarande personal å aktiv stat, skulle i följd av sin redan fullgjorda pensionsinbetalning komma att överlag ställas icke oväsentligt gynnsammare i lönehänseende. Det vore ej heller tillfredsställande, om reservstatspersonalen, för vilken avgifterna till tjänstepensioneringen äro avsevärt lägre än för aktiv personal, skulle bibehålla denna under krigstjänstgöring icke motiverade särställning. Då det av såväl principiella som statsfinansiella skäl synes betänkligt att medgiva befrielse från skyldigheten att erlägga pensionsavgifter, torde den önskvärda likställigheten mellan å ena sidan personal å aktiv stat och å andra sidan reservstatspersonal och reserven tillhörande pensionsavgången personal böra åvägabringas genom jämkning i de föreslagna villkoren för sistnämnda personalgrupper. Detta torde kunna ske på det sätt, att dels reservstatspersonalen får under krigstjänstgöringen vidkännas enahanda pensionsavdrag som personal å aktiv stat och dels pensionsavgången personal röner en löneminskning med belopp, som motsvarar pensionsavgifterna. Av vad här yttrats framgår, att jag icke kan biträda förslaget om befrielse från skyldighet att erlägga pensionsavgifter.

Vad slutligen angår frågan om dyrtidstillägg hava i förslaget till det för fredstid avsedda militära avlöningsreglementet lönerna omräknats till 1935 års prisnivå, varjämte införts bestämmelser (34—36 §§) om rörligt tillägg såsom kompensation för den ytterligare ökning i de allmänna levnadskostnaderna, som därefter kan inträda. Tillägget utgår å bruttolönen samt bestämmes med ledning av det av Kungl. Maj:t fastställda levnadskostnadstalet enligt vissa i reglementet angivna regler. Tillägget är enligt förslaget maximerat till 15 procent och utgår ej å belopp, varmed lönen överstiger 900 kronor i månaden. Till fast anställt manskap utgår dyrtidstillägg enligt kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 200) angående dyrtidstillägg åt fast anställt manskap vid armén och marinen m. fl. (med vissa senare vidtagna ändringar).

En följd av månadslönens anpassning efter fredsavlöningen torde bliva, att rörligt tillägg respektive dyrtidstillägg bör utgå i överensstämmelse med de för fredstid gällande bestämmelserna samt hänföras till månadslönen. Härigenom kompliceras otvivelaktigt lönebestämmelserna, men även härvidlag kunna fredsavlöningslistorna i stor utsträckning läggas till grund för lönernas uträknande och för övrigt kunna förefintliga, med avseende å fredsavlöningsbestämmelsernas tillämpning utfärdade tabeller och anvisningar tjäna till ledning. Då såsom nämnts lönenämndens förslag icke innehåller någon bestämmelse om tillägg av ifrågavarande slag, har ett dylikt stadgande infogats i förslaget.

Grunderna för terminslönens bestämmande.

I fråga om krigslönens uppdelning i olika tariffer med hänsyn till olikartade tjänstgöringsförhållanden har i det föregående omnämnts, hurusom enligt de förut gällande krigsavlöningsreglementena tillämpades en högre tariff, då ett truppförband tillhörde fälthären eller befann sig inom avdelad krigsskådeplats eller i fästning, vilken förklarats i belägringstillstånd, medan en lägre tariff skulle gälla i övriga fall.

Lönenämnden har i sitt förslag genomfört en motsvarande uppdelning av terminslönen. För menig, som ej fullgjort rekrytutbildning, skulle dock den högre och lägre tariffen sammanfalla. Vid befälsgraderna inom manskapet framträder emellertid en differentiering efter en stigande skala, och för den högsta manskapsgraden (flaggkorpral) är enligt förslaget lönen enligt den högre tariffen dubbelt så stor som enligt den lägre. För underofficers- och officersgraderna är genomgående förhållandet mellan lön enligt de båda tarifferna lika med 2 till 1.

Såsom motivering för en dylik differentiering och över huvud för ett lönetillägg under krigstjänstgöring har lönenämnden, efter att hava omnämnt de förut gällande reglementenas bestämmelser, anfört följande:

Enligt lönenämndens mening tala fortfarande starka skäl för att bestämma krigslönen till olika belopp under skilda tjänstgöringsförhållanden. Inom krigsskådeplats, liksom i fästning, som förklarats i belägringstillstånd, komma förhållandena med nödvändighet att förete många olikheter mot tillståndet inom övriga delar av riket. Personal, som tillhör inom nu angivna områden befintliga truppförband, kommer att i hög grad utsättas för de olägenheter,

som där kunna väntas uppstå på grund av försvårad tillförsel av förnödenheter och den allmänna osäkerhet, icke minst på det ekonomiska området, som måste förväntas bliva rådande. Med avseende härpå synes det befogat, att högre ersättning utgår till personalen inom dessa områden än inom övriga delar av landet. Men även i dessa övriga delar måste tjänsten äga rum under förhållanden, som i många avseenden avvika från tjänsten i fredstid. Enligt gällande planer skola truppförbanden vid mobilisering med hänsyn till risken för flyganfall i regel lämna sina kaserner och intaga fältmässiga förläggningar. Tjänsten i hemorten kommer under alla förhållanden att bliva betydligt intensivare och mera krävande än under fredstid. Övningar måste ofta äga rum utom förläggningsorten eller eljest under fältmässiga förhållanden av sådan beskaffenhet, att även i fredstid traktamentsersättning därunder skulle utgå. Särskilda avdelningar måste i stor utsträckning användas för bevaknings- och luftskyddstjänst å skilda platser o. s. v. Allt detta gör, att det enligt lönenämndens åsikt är rättvist och billigt, att personalen under all krigstjänstgöring kommer i åtnjutande av skäligt tillägg till de avlöningsförmåner, som utgå under fredstjänstgöring, därvid detta tillägg synes böra beräknas till högre belopp vid tjänstgöring inom krigsskådeplats eller inom fästning i i belägringstillstånd än i övriga fall. I stort sett torde tjänstgöringen under först angivna förhållanden kunna jämföras med fälttjänstövningar under fredstid, därvid full traktamentsersättning enligt resereglementet åtnjutes, medan krigstjänstgöring i övrigt synes kunna jämföras med sådan tjänstgöring i fredstid, för vilken reducerat tjänstgöringstraktamente utgår.

Enligt det år 1938 fastställda fältreglementet för armén skola linjetrupperna omfatta fälttrupper, avsedda för de egentliga operationerna, fästningstrupper, avsedda att ingå i fästnings krigsbesättning, samt depåtrupper, avsedda att ersätta avgång vid fält- och fästningstrupperna. Det synes uppenbart, att för personal vid fälttrupper, som befinna sig inom krigsskådeplats, och för krigsbesättning i fästning, som förklarats i belägringstillstånd, sådana förhållanden med säkerhet måste antagas komma att råda, att personalen bör komma i åtnjutande av terminslön enligt den högre tariffen. Föreskrift i sådant syfte har på grund härav införts i krigsavlöningsreglementet. Då det ej är uteslutet, att även i andra fall den högre terminslönen kan befinnas böra utgå, har föreslagits upptagande i reglementet av en bestämmelse, som överlämnar åt Kungl. Maj:t att förordna, att den högre terminslönetariffen skall tillämpas även i andra fall än de här ovan särskilt angivna.

I fråga om *terminslönens storlek* har lönenämnden föreslagit en indelning av personalen efter vederbörandes grad, oavsett innehavande beställning, i femton krigslöneklasser, 1—6 omfattande manskap, 6—8 omfattande underofficerare och 8—15 omfattande officerare. Lönebeloppen per termin skulle enligt de olika tarifferna utgöra för manskap lägst 5 kronor, högst 28 respektive 14 kronor, för underofficer lägst sistnämnda belopp, högst 40 respektive 20 kronor och för officer lägst dessa belopp och högst 110 respektive 55 kronor. För varje krigslöneklass från och med den 7 (sergeant eller likställd) skulle höjningen utgöra enligt den högre tariffen 10 kronor och enligt den lägre 5 kronor. För sitt förslag har lönenämnden lämnat följande motivering:

Vid avvägandet av de belopp, som avses skola utgå såsom terminslön under krigstjänstgöring, har lönenämnden såsom utgångspunkt för terminslönebeloppen enligt den *lägre tariffen* tagit de penningbidrag, som under fullgörande av värnpliktstjänstgöring i fredstid tillkomma värnpliktig personal,

eller 50 öre respektive 1 krona, av vilka sistnämnda belopp utgår till vissa kategorier värnpliktiga med längre tjänstgöringstid än 180 dagar för den tid, som överskjuter nämnda dagantal, samt till värnpliktiga tillhörande landstormen, medan 50 öre utgår under all annan tjänstgöring. I anslutning härtill har lönenämnden föreslagit, att terminslön till meniga stamanställda skall utgå med 5 kronor för lönetermin till den, som ej fullgjort rekrytutbildning, och med 10 kronor för lönetermin till den, som fullgjort sådan utbildning. För övrig personal tillhörande manskapet äro olika förhållanden rådande vid, å ena sidan, armén och flygvapnet och, å andra sidan, marinen. Vid förstnämnda försvarsgrenar finnas beställningar för vicekorpral, korpral (konstapel) och furir, medan marinens organisation upptager beställningar för underbefäl endast å två lönegrader, nämligen korpraler (högbåtsmän) och flaggkorpraler. Korpraler (högbåtsmän) motsvara med avseende å utbildning, tjänstgöring och avlöningsförmåner närmast furirer vid de övriga försvarsgrenarna och böra därför i fråga om terminslön likställas med dessa. Flaggkorpraler intaga i nämnda avseenden en högre ställning än furirer och böra på grund härav placeras mellan dessa och beställningshavare tillhörande lägsta underofficersgraden vid armén och flygvapnet. Med flaggkorpraler böra likställas underofficerare av 3. graden vid marinen, vilka beställningar enligt gällande organisation skola försvinna i mån av de nuvarande innehavarnas avgång. Menig vid marinen, som uppflyttats till 1. klass sjöman eller 1. klass kustartillerist, är enligt fredsavlöningsreglementet i vissa avseenden likställd med korpral vid armén eller flygvapnet samt äger under sjötjänstgöring åtnjuta sjötillägg med samma belopp som korpral. För att vinna uppflyttning till 1. klass sjöman eller 1. klass kustartillerist erfordras bland annat att hava med godkända betyg genomgått föreskriven korpralsutbildning. Med avseende härå har lönenämnden ansett 1. klass sjöman och 1. klass kustartillerist böra i fråga om åtnjutande av terminslön likställas med korpral vid armén eller flygvapnet. I anslutning till vad sålunda anförts har lönenämnden föreslagit, att terminslönebeloppen enligt den lägre tariffen skola utgöra:

för vicekorpral 11 kronor,

för korpral (konstapel) vid armén och flygvapnet, 1. klass sjöman, 1. klass kustartillerist 12 kronor,

för furir, korpral vid marinen, högbåtsman 13 kronor,

för flaggkorpral, underofficer av 3. graden 14 kronor.

För officerare, underofficerare och likställda har lönenämnden vid bestämmande av terminslönebeloppen enligt den lägre tariffen utgått från det enligt 8 kap. 3 § tilläggsbestämmelserna till de militära fredsavlöningsreglementena vid viss tjänstgöring med egen trupp utom förläggningsorten utgående reducerade tjänstgöringstraktamentet, minskat med hänsyn till att krigsportion tillkommer all krigstjänstskyldig personal. Medan tjänstgöringstraktamente i regel utgår med samma belopp till beställningshavare i flera angränsande lönegrader, har lönenämnden ansett terminslönen alltid böra utgå med högre belopp till den, som tilldelats högre tjänsteställning. Härigenom vinnes bland annat den fördelen, att fast anställd beställningshavare, som för krigstjänstgöringstiden konstitueras till högre tjänstegrad utan att samtidigt befordras till högre beställning, genom att han får tillträda förhöjd terminslön alltid beredes en viss ekonomisk förmån. Med utgångspunkt från ett terminslönebelopp för sergeant av 15 kronor — 1 krona utöver det för personal i manskapsbeställning föreslagna högsta beloppet — har lönenämnden uppgjort en skala, enligt vilken terminslönen för varje högre tjänstegrad ökas med 5 kronor i förhållande till närmast lägre tjänstegrad.

Från och med sjätte krigslöneklassen och uppåt har lönenämnden ansett terminslönen enligt den *högre tariffen* böra utgå med dubbla beloppet av de

i den lägre tariffen upptagna beloppen. För de lägre krigslöneklasserna har förhöjning av terminslönen enligt den lägre tariffen skett efter en fallande skala, därvid dock någon förhöjning ej ansetts påkallad för första löneklassen, omfattande meniga, som icke fullgjort rekrytutbildning.

Å terminslönen bör *dyrtidstillägg* ej utgå.

I fråga om marinen och flygvapnet har lönenämnden föreslagit vissa särskilda bestämmelser.

Till fast anställd personal vid *marinen* utgår enligt nu gällande föreskrifter under sjötjänstgöring å flottans fartyg ersättning enligt särskilda, mycket detaljerade bestämmelser, vilka helt avvika från de allmänna föreskrifterna om ersättning under tjänstgöring utom förläggningsorten för annan personal. De förmåner, som därvid utgå, äro dels sjötillägg, vartill i vissa fall kommer särskild ersättning för uppbörd, och dels mässpenningar eller servisbidrag. Mässpenningar tillkomma officerare, underofficerare och likställda vid all sjötjänstgöring med belopp, som växla i förhållande till antalet mässmedlemmar. Manskap erhåller i stället för mässpenningar skeppsportion samt därjämte i vissa fall servisbidrag. Vissa befälhavare erhålla förutom mässpenningar representationspenningar med belopp, som bestämmas av vederbörandes tjänstegrad. Sjötillägg utgår enligt en särskild i 15 kap. tilläggsbestämmelserna till fredsavlöningsreglementena intagen tabell, som för varje tjänstegrad upptager ett flertal olika, under skilda tjänstgöringsförhållanden utgående belopp.

Beträffande terminslön åt marinens personal har lönenämnden anfört följande:

Vid jämförelse mellan sjötilläggen och de belopp, som enligt lönenämndens förslag skola utgå såsom terminslön till personal vid armén, har befunnits, att under sjötjänstgöring i fredstid till officerare och underofficerare utgående sjötillägg och mässpenningar, om man bortser från s. k. stationär förläggning, sammanlagt i allmänhet icke understiga de av lönenämnden föreslagna terminslönebeloppen enligt den högre tariffen. Då personalen givetvis icke bör erhålla sämre förmåner under krigstjänstgöring än under sjötjänstgöring i fredstid samt tjänstgöringsförhållandena ombord under krigstjänstgöringstid icke i samma utsträckning som fallet är i fråga om tjänstgöring i land skilja sig från förhållandena i fred, har lönenämnden ansett sig böra föreslå, att de under sjötjänstgöring i fredstid utgående särskilda förmånerna under krigstjänstgöring måtte få bibehållas och utgå såsom terminslön. I motsats till vad som är förhållandet vid armén, där ett stort antal reservformationer måste uppsättas vid krigstjänstgöring, komma avlöningsärendena å flottans fartyg även vid sådan tjänstgöring att i regel handläggas av fullt utbildad personal, varför anledning icke synes föreligga att uppgöra ett särskilt för förhållandena under krigstjänstgöring avsett förenklat system för ersättning åt personal vid flottan under sjötjänstgöring.

I ett avseende har det befunnits nödvändigt att meddela särskilda föreskrifter utöver de i fredstid gällande beträffande ersättning under sjötjänstgöring. Detta gäller beställningshavare i manskapsbeställning. Dessa åtnjuta under sjötjänstgöring sjötillägg och skeppsportion, men däremot i allmänhet icke någon kontant ersättning, motsvarande till annan personal utgående mässpenningar, dock att flaggkorpral (underofficer av 3. graden) ävensom korpral (högbåtsman) under vissa förutsättningar äger åtnjuta, förutom skeppsportion, servisbidrag med 40 öre för dag. 3. klass sjömän äga

under vanlig sjötjänstgöring ej ens uppbära sjötillägg. Flottans personal i manskapsbeställning skulle alltså, om endast fredsavlöningsbestämmelserna tillämpades, under krigstjänstgöring ombord å flottans fartyg, komma att bliva sämre ställd än annan motsvarande personal vid försvarsväsendet under tjänstgöring i land. Ett sådant resultat skulle i stort sett undgås, om de under sjötjänstgöring utgående särskilda förmånerna utbyttes mot den för krigstjänstgöring i land föreslagna högre terminslönen. Detta skulle emellertid innebära, att den personal, som under sjötjänstgöring i fredstid ansetts böra åtnjuta sjötillägg med högre belopp än annan personal i samma tjänstegrad — vilket huvudsakligen gäller maskinistpersonal och personal, inmönstrad å undervattensbåt — skulle mista den förmånligare ställning i lönehänseende under sjötjänstgöring, som förhållandena befunnits motivera. Med hänsyn härtill har lönenämnden ansett sig böra föreslå, att personal i manskapsbeställning under krigstjänstgöring ombord å flottans fartyg får bibehålla i fredstid utgående sjötillägg samt därjämte åtnjuta terminslön enligt den lägre tariffen. Härigenom bibehålles sjöavlöningens nuvarande gradering med hänsyn till olika tjänstegrenar och tjänstgöringsförhållanden, samtidigt som flottans manskap under krigstjänstgöring icke blir sämre tillgodosett än annan motsvarande personal.

Under annan tjänstgöring än sjötjänstgöring synes personal vid marinen böra komma i åtnjutande av terminslön enligt de allmänna föreskrifterna.

Enligt det av *1936 års lönekommitté* angivna förslaget till militärt avlöningsreglemente skola sjötillägg och ersättning för uppbörd bibehållas såsom en särskild förmån under sjötjänstgöring. Bestämmelser härom ha intagits i förslagets 26 §. Tilläggen utgå enligt förslaget efter fem olika tariffer, av vilka tre avse tjänstgöring å annat fartyg än undervattensbåt och de återstående tjänstgöring å undervattensbåt. I båda fallen skiljes på rörlig förläggning och stationär förläggning. Beträffande annat fartyg än undervattensbåt göres ytterligare skillnad mellan stationär förläggning å egen förläggningsort och dylik förläggning å annan förläggningsort. Tilläggen vid rörlig förläggning å annat fartyg än undervattensbåt äro att anse såsom de normala sjötilläggen. Vid stationär förläggning å egen respektive annan förläggningsort reduceras beloppen till 40 respektive 60 procent av normalbeloppen. Sjötilläggen vid rörlig förläggning å undervattensbåt utgöra för officerare respektive underofficerare inemot 3 respektive 4 gånger normalbeloppen. Vid stationär förläggning å undervattensbåt utgöra tilläggen 70 procent av de för rörlig förläggning å sådant fartyg enligt förslaget stadgade beloppen. Till maskinister och torpedmästare (inom underofficersgraderna) utgå förhöjda belopp. Normalbeloppen enligt lönenämndens förslag innefatta någon förhöjning av de nu utgående tilläggen för sjötjänstgöring med rörlig förläggning under sommartid, vilka enligt gällande bestämmelser torde kunna anses såsom normalbelopp.

Enligt det föreslagna fredsavlöningsreglementet utgår sjötillägg — liksom för närvarande — även vid tjänstgöring i sjöreserv. Icke blott flottans personal utan även personal tillhörande kustartilleriet och flygvapnet är berättigad till sjötillägg, sistnämnda personal dock icke, då flygtillägg, mekanikertillägg eller elevtillägg utgår.

Sjötillägget utgår enligt förslaget som regel efter den beställning, vederbörande innehar. I vissa fall tages dock hänsyn till det befäl, som beställ-

ningshavaren under sjötjänstgöringen utövar. Sålunda utgår sjötillägget med förhöjt belopp dels till fartygschefer och dels till kommendörkaptener, vilka utöva befattning såsom eskaderchef, avdelningschef eller divisionschef.

Stadgandet om uppbördsersättning till underofficerare har bibehållits i förslaget. Likaledes har i förslaget intagits ett stadgande (30 §) angående mässpenningar och representationspenningar, vilket dock endast innehåller hänvisning till de närmare bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t.

Beträffande de föreslagna sjötilläggens belopp torde jag få hänvisa till propositionen med förslag till militärt avlöningsreglemente. En jämförelse mellan å ena sidan summan av de föreslagna sjötilläggens normalbelopp och nu utgående mässpenningar (beräknade efter genomsnittsbelopp) samt å andra sidan den av lönenämnden föreslagna högre terminslönen giver vid handen, att nämnda summa för samtliga officers- och underofficersgrader överstiger terminslönen med cirka 1 à 2 kronor. Om man vid jämförelsen utbyter normaltilläggen mot sjötilläggen vid stationär förläggning å annat fartyg än undervattensbåt, visar det sig, att det högre terminslönebeloppet understiger summan av sjötilläggen och mässpenningarna för underofficersgraderna och de lägre officersgraderna men eljest uppgår till högre belopp än nämnda summa.

Personal vid *flygvapnet,* som tjänstgör såsom flygförare, flygspanare eller mekaniker, är enligt ett kungl. brev den 23 december 1926 berättigad till vissa lönetillägg. För förare och spanare utgår sålunda flygtillägg enligt två tariffer, av vilka den lägre gäller under de första 10 månadernas tjänstgöring och den högre för tiden därefter. Tilläggen utgöra enligt de båda tarifferna för löjtnant och högre befattningshavare 150 respektive 270 kronor, för fänrik och underofficer 150 respektive 210 kronor, för fast anställt manskap 90 respektive 150 kronor samt för värnpliktiga och reservofficersaspiranter 60 respektive 150 kronor. Till chefsmekaniker utgår mekanikertillägg med 60 kronor och för annan mekaniker utgör nämnda tillägg 30 kronor. Särskilda föreskrifter äro i samma brev meddelade angående flygtraktamente, vilket utgår till personal, som icke är berättigad till flygtillägg eller mekanikertillägg, för varje dag, då densamma för fullgörande av inspektionsskyldighet eller på grund av särskild kommendering deltager i flygning.

Beträffande terminslön åt personal, som åtnjuter flygtillägg och mekanikertillägg, har lönenämnden anfört följande:

Genom åtnjutande av dessa förmåner erhåller den till flygtjänstgöring beordrade personalen ett icke oväsentligt tillskott till eljest för vederbörlig beställning utgående månadslön. Med avseende härå har lönenämnden ansett sig böra föreslå, att den personal, som äger uppbära flygtillägg eller mekanikertillägg, under krigstjänstgöring alltid skall utbekomma terminslön endast enligt den lägre tariffen. Härvid har lönenämnden jämväl beaktat, att flygvapnets personal vid krigstjänstgöring i stor utsträckning kommer att hava sina flygbaser förlagda i hemorten eller eljest på mindre utsatta platser, ävensom till flygvapnets stora rörlighet, som kan medföra ofta återkommande ändringar i de förhållanden, vilka skola ligga till grund för terminslönens beräknande enligt den högre eller lägre tariffen.

I fråga om flygtraktamente har lönenämnden uttalat, att bärande skäl för att under krigstjänstgöring bibehålla dylik särskild förmån icke torde föreligga.

I sitt förslag till fredsavlöningsreglemente föreslår *1936 års lönekommitté* bibehållande av flygtilläggen. Bestämmelserna härom (27 §) skilja sig dock i vissa hänseenden från nu gällande föreskrifter. Tilläggen skola sålunda utgå med fulla belopp (270 respektive 210 kronor) även under de första 10 månadernas tjänstgöring. Till provflygare utgår, oberoende av beställningen, flygtillägg med 270 kronor. Vidare utgår flygtillägg till flygingenjör under kontrollflygning med 210 kronor och till underofficer, som tjänstgör såsom flygsignalist, med 150 kronor. Tillägget till chefsmekaniker (underofficer) föreslås bibehållet vid 60 kronor. Såsom en nyhet stadgar förslaget, att beställningshavare vid armén eller marinen, som undergår utbildning till flygspanare, därunder äger uppbära ett elevtillägg med 150 kronor för månad. — Även bestämmelserna om flygtraktamente skola enligt lönekommitténs förslag inryckas i avlöningsreglementet.

För erhållande av en översikt av det av lönenämnden uppgjorda förslagets innebörd i jämförelse med såväl gällande fredsbestämmelser för armén som 1918 års krigsavlöningsreglemente samt för vinnande av upplysning om de kostnader för statsverket, som föranledas av bestämmelserna om terminslön, ha inom försvarsdepartementet upprättats vissa tabeller *(Bil. B—D)*. Med hänsyn till innebörden av 1918 års stadganden för marinen och de nu för marinen och flygvapnet föreslagna bestämmelserna har icke ansetts erforderligt att upprätta motsvarande tabeller för sistnämnda båda försvarsgrenar. Dyrtidstillägg hava icke medräknats i tabellerna och av ortsgruppsplacering beroende löner ha hänförts till ortsgrupp E. Hänsyn till naturaförmåner har ej tagits. Av *Bil. B* framgår, att den lägre krigslönen enligt 1918 års reglemente praktiskt taget motsvarade fredslönen under det att den högre krigslönen obetydligt översteg summan av fredslönen och dagtraktamente enligt då gällande bestämmelser. I *Bil. C* jämföras de av lönenämnden föreslagna lönerna med fredslön jämte traktamente under olika förhållanden. I sistnämnda hänseende har räknats med a) traktamente under tjänstgöring utom förläggningsorten under 1—15 dygnet (högre tjänstgöringstraktamentet), b) traktamente under sådan tjänstgöring efter 15 dygnet (lägre tjänstgöringstraktamentet) och c) traktamente för vanliga övningar med egen trupp utom förläggningsorten från och med fjärde tjänstgöringsdagen (truppövningstraktamentet). Storleken av dessa traktamenten förhåller sig, i den ordning de här nämnts, såsom 6:3:2. Vid jämförelse mellan å ena sidan krigslön enligt högre tariffen och å andra sidan fredslön jämte högre tjänstgöringstraktamente visar det sig, att för officerare och underofficerare krigslönen understiger fredslönen jämte traktamentet med ett procenttal, som varierar mellan 6.7 och 27.8. För fast anställt manskap inträder däremot vid krigstjänstgöring en löneförbättring på cirka 60 à 70 procent. Jämför man den högre krigslönen med fredslön jämte det lägre tjänstgöringstraktamentet, visar sig för flertalet officers- och underofficersgrader krigslönen överens-

stämma med eller obetydligt överstiga fredslönen jämte traktamentet, under det för sergeanter krigslönen medför en inkomstminskning med 7.2 procent. För det fast anställda manskapet blir ökningen densamma som i nyssnämnda fall. En sammanställning av den högre krigslönen och fredslön med truppövningstraktamente utvisar för officerare och underofficerare ett plus till förmån för krigslönen med cirka 10 procent (för sergeanter dock endast 2.4 procent). För det fast anställda manskapets vidkommande blir resultatet av jämförelsen detsamma som i föregående båda fall. Om man slutligen jämför å ena sidan krigslön enligt den lägre tariffen och å andra sidan fredslön jämte truppövningstraktamente, visar sig krigslönen för kaptener och högre befattningshavare medföra praktiskt taget ingen förändring under det att den för graderna löjtnant—sergeant medför en minskning med cirka 5 à 10 procent. För det fast anställda manskapet inträder även i detta fall en avsevärd förhöjning (cirka 30 à 60 procent).

Merkostnaderna för statsverket utöver fredslönen för avlöning under en månad enligt olika alternativ av personalen vid en fördelning i fält (20,000 man) belyses av *Bil. D.* Dessa kostnader skulle för officerare och underofficerare utgöra enligt högre tjänstgöringstraktamentet 155,000 kronor, enligt lägre tjänstgöringstraktamentet 78,000 kronor och enligt truppövningstraktamentet 52,000 kronor samt, vid tillämpning av lönenämndens förslag, med terminslön enligt högre tariffen 76,000 kronor och enligt lägre tariffen 38,000 kronor. Ej heller här är den ökade kostnaden för naturaförmåner medräknad.

I de över lönenämndens förslag *avgivna yttrandena* har förslaget att uppdela terminslönen i *högre och lägre tariff* efter olika tjänstgöringsförhållanden icke mött några gensagor. Beträffande frågan om olika tariffer för krigsskådeplats och fästning respektive hemort har *chefen för försvarsstaben* anfört följande:

Motiv för tillämpande av olika lönetariffer för personalen kunna i huvudsak vara, att viss personal utsättes för större risker än annan, samt att viss personal vistas under sådana förhållanden, att rikligare tillgång på penningmedel kräves för att upprätthålla en godtagbar levnadsstandard. Med hänsyn till det nutida krigets karaktär synes ofta omöjligt att uppdraga en någorlunda rättvis geografisk gräns mellan den personal, för vilken ur risksynpunkt bör tillämpas en högre lönetariff och den personal, för vilken ur samma synpunkt lägre lönetariff bör komma till användning. Det torde exempelvis knappast med fog kunna göras gällande, att personal inom bakre delen av krigsskådeplats är utsatt för större risker än personal inom vissa delar av hemorten. Ur risksynpunkt torde sålunda föreslagen användning av olika lönetariffer näppeligen vara motiverad. Ur levnadskostnadssynpunkt synes förhållandet vara annorlunda. Det är sannolikt, att inom krigsskådeplats (fästning) svårigheterna att uppbringa förnödenheter, som icke tillhandahållas av kronan, komma att bliva betydligt större än inom hemorten, till följd varav priserna inom krigsskådeplats (fästning) å ifrågavarande förnödenheter komma att ligga icke oväsentligt över priserna i hemorten. Det torde alltså ur denna synpunkt vara berättigat, att såsom lönenämnden föreslagit i allmänhet tillämpa en högre tariff för krigsskådeplats (fästning). Emellertid bör den högre tariffen tillämpas för all personal inom krigsskådeplats, ej blott för fälttrupperna. I övrigt bör, såsom lönenämnden föreslagit, Kungl. Maj:t hava

möjlighet att anbefalla den högre tariffen, där så prövas erforderligt, eller att i övrigt utfärda reglerande föreskrifter, exempelvis för personal, som ofta flyttas över gränsen mellan hemort och krigsskådeplats.

Beträffande *löneförmånernas storlek* har i flera yttranden gjorts gällande, att terminslönerna och följaktligen även de sammanlagda löneförmånerna vore för knappt tillmätta. Detta har särskilt framhållits av *chefen för marinen,* som till behandling upptagit frågan om krigslönens förhållande till de löner, vilka i hemorten utbetalas till krigsindustriarbetare m. fl., samt därom anfört följande:

Ur militär synpunkt måste den principen förfäktas, att den stridande personalens avlöningsförmåner åtminstone icke böra understiga vad övriga krigstjänstgörande tillerkännas vid tjänsten i hemorten eller de bakre zonerna. Men det är icke tillfyllest, att man tillser att värnpliktiga åtnjuta samma lön, vare sig de tjänstgöra vid fronterna eller vid krigsindustrier, varv och dylikt. Då kvarstår olägenheten, att t. ex. å ett varv två från varandra vitt skilda lönekategorier uppstå.

Hela problemet måste ses ur annan synvinkel. Det måste skapas likhet över hela linjen; samtliga löner måste inrangeras i parallella löneskalor, vare sig lönerna gälla krigsindustriarbetare, värnpliktiga dylika eller personal i krigstjänst. Om några skulle åtnjuta större inkomster vore det de senare, som mera direkt än de andra arbeta med livet som insats. Riskpengar betalas redan i fredstid vid flygvapnet och något skäl att icke låta all krigstjänstpersonal få del av den förmånen efter riskgraderad skala finnes icke. Såsom sådan riskpremie föreslås t. ex. den s. k. terminslönen, vilken skall utgöra en påbyggnad på de löner, som efter en lämpligt avvägd skala utgå till all slags personal, som direkt eller indirekt tagits i anspråk för krigföringens behov.

Sker så, bör den menige vid fronten få samma lön som en ordinär arbetare, medan t. ex. en korpral åtnjuter en lön likvärdig med en lägre specialarbetare o. s. v. Därtill kommer för frontsoldaten ett risktillägg i form av terminslön enligt förslaget. Endast på detta sätt kan man undvika de uppenbara orättvisor, som man under världskriget gjorde sig skyldig till bland annat i England och som gåvo anledning till både myterier och svåra oroligheter.

Det resonemang, som av kommitterade föres angående konsekvenserna av krigslön för värnpliktig industriarbetare, kan icke godtagas. Medan den vid krigsindustrien tjänstgörande värnpliktige går hemma i relativt lugn jämfört med den fronttjänstgörande, så får den förra som extra förmån lön enligt gällande avtal, medan den senare får en lön, som är så låg, att hans familj blir hänvisad till understöd av allmänna medel. Frontsoldaten blir alltså i viss mån jämställd med en understödstagare, en arbetslös, som får betrakta krigstjänstgöringen som ett »AK-arbete» och därutöver lita sig till understöd. Man gjorde likadant i England och resultatet blev, att vid demobiliseringen »able seaman», som allt som allt lyfte en lön på 1 shilling 11 pence per dag = cirka 11 kronor per vecka, vid sin hemkomst fann, att hans 16-åriga dotter förtjänade 4 £, d. v. s. cirka 70 kronor i veckan. Att fadern åtnjöt förmånen av fri kost och logi var för honom såsom familjeförsörjare en klen tröst, och den lilla favören uppvägdes många gånger om av den nackdelen, att han vid demobiliseringen fann sig automatiskt inrangerad bland de arbetslösas skara, emedan hans plats i samhället intagits av någon noncombattant.

Hela krigsavlöningssystemet bör sålunda byggas på det industriarbetareavtal, som då gäller. Lönesystemet skall troget följa skiftningar i detta avtal. De argument, som anföras av kommitterade, att det är svårt att räkna ut löne-

förhöjningar och dylikt, gäller alltjämt, men det måste vara möjligt att göra detta vid krigsmakten liksom vid krigsindustrien, där man även måste utföra de besvärliga ackords- och övertidslöneberäkningarna.

Detta skulle komma att innebära en betydande ökning i krigskostnaderna, men det kan icke hjälpas. Det kan icke vara rätt, att staten skall försöka föra krig billigare genom att hålla ned lönen för frontpersonalen. Detta gäller icke bara industriarbetarens motsvarighet — det gäller för alla klassers och graders motsvarighet. Den som för befälet över och bär ansvaret för en flotta eller en armékår skall icke avspisas med en lön i paritet med en överingenjör, hans lön skall läggas på ett högre plan.

Frågan om avlöningens relativa storlek vid de olika försvarsgrenarna har särskilt upptagits till behandling av *chefen för försvarsstaben,* som därom anfört följande:

Enligt vad i lönenämndens förslag angives har förslaget utgått från att fri portion tilldelas all krigstjänstskyldig personal. En jämförelse under denna förutsättning mellan de krigslöner, som skola utgå enligt reglementet, giver vid handen, att sjökommenderad personal vid marinen och till flygtjänstgöring beordrad personal vid flygvapnet i allmänhet erhåller icke oväsentligt högre lön än övriga befattningshavare. I fred äro större löneförmåner för ifrågavarande personal befogade med hänsyn till bland annat att sjökommenderad personal under längre perioder vistas utom sin ordinarie förläggningsort, delvis även under riskablare förhållanden än i land, och till att flygkommenderad personal är utsatt för större livsrisk och större »förslitning» än övriga. Detsamma torde gälla även vid försvarsberedskap och neutralitetsskydd i allmänhet. I krig kommer emellertid den övervägande delen av samtliga befattningshavare vid krigsmakten att tjänstgöra utom sin förläggningsort och — om den flygande personalen undantages — för den stridande personalen livsriskerna bliva ungefär likvärdiga. Det bör bland annat beaktas, att visserligen icke all, men en mycket stor del av arméns personal under ett modernt krig kommer att leva under förhållanden, som i olikhet mot under fredstid icke äro lättare än den sjökommenderade personalens (jfr bland annat skyttegravskriget). Vad den flygande personalen beträffar, torde denna i allmänhet även i krigstid vara utsatt för de största livsriskerna, varför mot för denna personal föreslagen krigslön ingen erinran synes böra göras.

Av det anförda synes, som om en utjämning mellan vissa föreslagna krigslöner vore önskvärd. De för sjökommenderad personal föreslagna krigsavlöningsförmånerna äro emellertid, frånsett den fria portionen för viss personal, i huvudsak desamma, som utgå i fred, och torde icke böra sänkas. En allmän höjning av krigslönen för markpersonalen skulle ock för vissa kategorier medföra en ur nu behandlad synpunkt icke fullt motiverad avlöningsökning. En differentiering är svår att åstadkomma utan att alltför mycket komplicera reglementet. På grund av ovanstående framställer jag intet yrkande angående större likställighet mellan försvarsgrenarna.

Chefen för försvarsstaben har vidare anfört följande:

Principiellt sett vore med hänsyn till under krig jämväl i hemorten rådande, från det normala avvikande förhållanden — främst så tillvida att personalen i stor utsträckning torde komma att vara förlagd utom boningsorten — önskvärt, att krigslönen icke understege den avlöning (med avdrag för portion), som personalen erhåller i fredstid vid annan tjänstgöring utom förläggningsorten än övningsmarscher och dylikt. Terminslönens tariffer borde därför underkastas sådan revidering. Detta skulle emellertid medföra så väsentligt ökade merkostnader, att principens genomförande icke kan förbehållslöst påyrkas.

Med hänsyn till det anförda har chefen för försvarsstaben emellertid velat framhålla önskvärdheten av att, om så skulle befinnas ur ekonomisk synpunkt möjligt, löneförmånerna för personalen vid armén, icke sjökommenderad personal vid marinen samt flygvapnets markpersonal något ökades. Därjämte har föreslagits, att överbefälhavaren placeras i en särskild högsta krigslöneklass.

Chefen för armén har yttrat:

I reglementet föreslagna avlöningsbelopp synas mig i regel vara väl lågt beräknade. Under krig torde emellertid på grund av penningvärdets fall en omräkning av beloppen tid efter annan bliva erforderlig. På grund härav vill jag icke nu ifrågasätta en allmän höjning av lönerna.

Marinförvaltningen har anfört följande:

Enligt lönenämndens mening bör personalen under sjötjänstgöring vid mobilisering och i krig bibehålla de under tjänstgöring i fredstid utgående förmånerna, enär »personalen givetvis icke bör erhålla sämre förmåner under krigstjänstgöring än under sjötjänstgöring i fredstid samt tjänstgöringsförhållandena ombord under krigstjänstgöringstid icke i samma utsträckning, som fallet är i fråga om tjänstgöring i land, skilja sig från förhållandena i fred». Ett sådant resonemang kan näppeligen godtagas. Tjänsten ombord å flottans fartyg vid mobilisering och i krig kommer att i allmänhet ställa betydligt skärpta krav på personalen, varjämte det personliga ansvaret avsevärt stegras. Erfarenheterna vid neutralitetsvakten under världskriget utvisa även, att därunder ofta förekommo synnerligen långa och strapatsrika sjökommenderingar, ofta på små och gamla, under vanliga förhållanden icke rustade fartyg, med därav följande omöjlighet att annat än i sällsynta fall besöka hemorten. I detta avseende visa sig förhållandena vid armén och marinen vara tämligen likartade.

Det synes marinförvaltningen därför påkallat, att även till annan sjötjänstgörande personal än manskap någon förhöjning av avlöningsförmånerna vid krigstjänstgöring åstadkommes på grund av de större insatser denna personal då måste göra, och får marinförvaltningen därför föreslå, att nämnda personal utöver personalen i fredstid tillkommande förmåner jämväl erhåller terminslön enligt den lägre tariffen. Den under fredstjänstgöring rådande relationen mellan olika personalgruppers avlöningsförhållanden kommer därigenom icke att rubbas, såsom fallet skulle bli vid bifall till lönenämndens förslag.

I samma riktning hava *chefen för marinen* och *chefen för sydkustens marindistrikt* uttalat sig.

Chefen för kustartilleriet, kommendanten i Vaxholms fästning och *chefen för Karlskrona kustartilleriregemente* hava funnit de föreslagna löneförmånerna genomgående vara för knappt tillmätta. Nyssnämnda regementschef har sålunda anfört:

Tillbörlig hänsyn synes icke hava tagits till den fara till liv och lem, som i krigstid hotar krigsmaktens personal, och de ansträngningar och umbäranden, som härunder krävas av densamma. Otillräckligheten av de föreslagna lönebeloppen framträder med särskild skärpa i fråga om de högre befälhavarna. I sådant hänseende må såsom exempel framhållas, att överbefälhavaren, som dock är ansvarig för användningen av rikets samlade försvarskrafter, enligt förslaget skulle erhålla väsentligt lägre sammanlagda avlöningsförmåner än vissa generaldirektörer. Terminslönebeloppen för de olika krigslöneklasserna synas därför böra kraftigt höjas.

Flera *marinmyndigheter* hava särskilt anmärkt på vissa fall, då enligt deras förmenande krigslönen skulle komma att understiga löneförmånerna i fred.

I vissa yttranden har särskilt uppmärksammats frågan om terminslönens anpassning efter ändrad prisnivå. Härom har *chefen för sydkustens marindistrikt* gjort följande uttalande, som även upptagits av *marinförvaltningen* i dess utlåtande:

På grund av den allmänna stegringen i levnadskostnaderna, som kan väntas inträda vid mobilisering och i krig, synes det nödvändigt, att därest av praktiska skäl dyrtidstillägg icke bör utgå å terminslönen, denna icke fastlåses vid de föreslagna ganska ringa beloppen. Jag vill därför föreslå, att i det föreslagna reglementet meddelas föreskrift, att de angivna terminslönerna äro grundbelopp, och att terminslönerna enligt Kungl. Maj:ts bestämmande skola regleras i relation till inom landet inträffande ekonomiska förhållanden. En dylik föreskrift synes nödvändig med hänsyn till att terminslönen eljest kan bliva av mycket ringa värde för personalen.

Chefen för kustartilleriet har med hänsyn till sannolikheten av penningvärdets nedgående under krigstid förordat att stadgande av den innebörden, att Kungl. Maj:t finge, t. ex. kvartalsvis, bestämma terminslönen per lönetermin m. fl. ersättningar.

Departementschefen. Lönenämnden har från äldre författningar upptagit principen, att krigslönen bör, beroende på tjänstgöringsförhållandena, utgå med högre eller lägre belopp. Detta har föreslagits skola ske genom en uppdelning av terminslönen i två tariffer, av vilka den högre skulle tillämpas å personal, som inginge i fälttrupperna inom krigsskådeplats eller i krigsbesättning i fästning, vilken förklarats i belägringstillstånd, och den lägre å annan personal, dock att Kungl. Maj:t skulle äga förordna om tillämpning av den högre tariffen även i andra fall än nyss sagts. Av lönenämndens motivering för denna uppdelning synes framgå, att avgörande för nämndens förslag i denna del icke varit de större risker, som den stridande personalen skulle löpa, utan snarare de försvårade tjänstgöringsförhållandena i allmänhet inom krigsskådeplats eller belägrad fästning, däri inbegripet bristen på förnödenheter och allmän osäkerhet på det ekonomiska området. Chefen för försvarsstaben har i sitt utlåtande understrukit, att den föreslagna uppdelningen huvudsakligen är motiverad ur dylika synpunkter. I nämnda utlåtande ävensom i några andra yttranden har emellertid även den synpunkten framkommit, att en högre ersättning kan vara motiverad med hänsyn till de större riskerna under viss tjänstgöring, t. ex. flygtjänstgöring. Att helt hålla i sär de olika grunder, varpå den föreslagna differentieringen kan byggas, möter visserligen i praktiken svårigheter, men det principiellt riktiga synes vara att betrakta den högre lönen såsom kompensation icke för större livsrisk utan för allmänt taget besvärligare tjänstgörings- och levnadsförhållanden. En annan sak är, att envar, som i krig riskerar livet, bör hava visshet om att staten på ett tillfredsställande sätt sörjer för hans efterlevande. Att därutöver lämna särskilt ekonomiskt vederlag åt dem, som nödgas taga större risker än andra, synes icke överensstämma med den allmänna försvarspliktens idé, och för övrigt torde det möta stora svårigheter att i praktiken genomföra ett på sådana grunder fotat lönesystem. Annorlunda ter sig ett vederlag för svårare tjänstgörings- och levnadsförhållanden, t. ex. inom krigsskådeplats. Ett sådant vederlag är över huvud

erforderligt, om icke den där tjänstgörande personalen skall, ekonomiskt sett, bliva sämre ställd än de i hemorten stationerade. Nu anförda synpunkter leda emellertid därtill, att, såsom chefen för försvarsstaben föreslagit, icke blott till fälthären hörande utan även annan under krigsavlöningsreglementet lydande personal inom krigsskådeplats bör erhålla lön enligt den högre tariffen. Motsvarande bör gälla beträffande personal inom belägrad fästning.

Om månadslönen i enlighet med vad tidigare anförts bestämmes sålunda, att den i huvudsak motsvarar fredsavlöningen, kommer lönenivån för den fast anställda personalen att bestämmas av terminslönen. Lönenämndens förslag i fråga om terminslönens storlek har godtagits av flertalet hörda myndigheter; dock har i vissa yttranden över förslaget gjorts gällande, att löneförmånerna i allmänhet vore för knappt tillmätta. Särskilt har anmärkts, att de arvoden, som i krig skulle tillkomma de högsta befälhavarna, icke stode i rimligt förhållande till deras ansvar. Av vad tidigare anförts rörande förhållandet mellan avlöning till officerare och underofficerare enligt det föreslagna krigsavlöningsreglementet samt fredsavlöningen framgår, att terminslön enligt den högre tariffen motsvarar det lägre tjänstgöringstraktamentet och att sådan lön enligt den lägre tariffen har sin närmaste motsvarighet i truppövningstraktamentet. Därtill kommer emellertid för nämnda befälspersonal under tid, då krigsavlöningsreglementet är tillämpligt, förmånen av fri kost och inkvartering. För det fast anställda manskapet, vilket icke i fredstid är berättigat till nyssnämnda traktamentsersättning, innebär såväl den högre som den lägre terminslönen inom samtliga grader en avsevärd höjning av den kontanta lönen; däremot tillkommer för denna personal, som redan i fredstid åtnjuter fri portion och inkvartering, icke några ytterligare naturaförmåner.

Den fast anställda personal vid marinen, som fullgör sjötjänstgöring, äger i fredstid uppbära vissa tillägg utöver lönen, vilka i viss mån motsvara traktamentsersättning samt utgå med olika belopp, beroende på tjänstegraden, tjänstgöringens art eller andra förhållanden. För officerare och underofficerare överstiga dessa särskilda tillägg — utom för regements- och högre officerare vid s. k. stationär förläggning — terminslön enligt den högre tariffen, under det att tilläggen för manskap, som åtnjuter fri kost, som regel icke uppgå ens till den lägre terminslönens belopp. Häri sker genom det föreslagna nya militära avlöningsreglementet i stort sett ingen ändring. Enligt lönenämndens förslag skulle, till undvikande av löneminskning, de särskilda förmånerna av all personal få åtnjutas såsom terminslön och till manskapet skulle därutöver utgå ett belopp, motsvarande terminslönen enligt den lägre tariffen. Tillämpningen av det föreslagna krigsavlöningsreglementet å personal under sjötjänstgöring skulle således för officerare och underofficerare i realiteten innebära — liksom för arméns motsvarande personal — bibehållandet av i fredstid utgående förmåner och därutöver åtnjutande av fri kost samt för manskap medföra ett kontant lönetillägg motsvarande terminslön enligt lägre tariffen.

För flygvapnets vidkommande har lönenämnden föreslagit den särskilda anordningen, att personal, som uppbär flygtillägg eller mekanikertillägg,

skulle äga behålla dessa jämväl enligt det föreslagna nya fredsavlöningsreglementet utgående förmåner men därutöver endast uppbära terminslön enligt den lägre tariffen.

Den föreslagna lönenivån för den fast anställda personalen innebär sålunda allmänt taget bibehållande av de löneförmåner, som i fredstid utgå under närmast motsvarande tjänstgöringsförhållanden, samt därutöver för officerare och underofficerare fri kost och inkvartering (vid sjötjänstgöring endast fri kost) och för manskap ett kontant lönetillskott. Den förbättring i personalens villkor, som det föreslagna reglementets tillämpning skulle medföra, är sålunda icke särdeles stor, men av statsfinansiella skäl torde det icke vara möjligt att åstadkomma någon mera avsevärd allmän höjning i lönestandarden för ifrågavarande personal. Det torde emellertid vara obestridligt, att de skäl, som föranlett lönenämnden att för viss tjänstgöring föreslå terminslön enligt en högre tariff, med särskild styrka göra sig gällande beträffande meniga och befäl i de lägsta graderna, i det att tjänstgöringsförhållandena för dem inom krigsskådeplats eller under motsvarande förhållanden måste te sig i särskild grad försvårade. För fast anställd personal tillhörande dessa kategorier innebär visserligen krigslönen enligt lönenämndens förslag relativt sett en ansenlig löneförbättring, men skillnaden mellan terminslön enligt den högre och den lägre tariffen enligt förslaget är i lägsta krigslöneklassen (menig, som ej genomgått rekrytutbildning) ingen och i 2—4 krigslöneklasserna (annan menig, vicekorpral, korpral) både relativt och absolut taget ringa. Att lönen för menig, som ej genomgått rekrytutbildning, satts lika enligt de båda tarifferna torde ha sin grund däri, att man icke räknat med att dylika meniga kunna förekomma inom krigsskådeplats eller belägrad fästning. Givetvis hör det till undantagen att så sker, men otänkbart är väl ej att det kan inträffa, och terminslönen till den menige bör då enligt min mening utgå med förhöjt belopp, förslagsvis 10 kronor. Med hänsyn till det nyss anförda torde även en höjning vara påkallad av den högre terminslönen i 2—4 krigslöneklasserna, vilken enligt lönenämndens förslag utgår med 12, 14 respektive 18 kronor. Höjningen torde lämpligen kunna tillmätas så, att terminslönen i dessa klasser kommer att utgå med respektive 15, 18 och 20 kronor. I övrigt finner jag, såvitt angår den fast anställda personalen, lönenämndens förslag vara i stort sett väl avvägt. Därest den av mig förordade ändringen i fråga om reservpersonalens ortsgruppsplacering vidtages, bliva villkoren för denna personal ytterligare förbättrade. Avvägningen av lönenivån mellan de olika försvarsgrenarna, beträffande vilken yrkanden framställts i olika riktningar, finner jag för min del, då i fredstid föreliggande skiljaktigheter icke gärna kunna elimineras, överensstämma med rättvisa och billighet. Jag biträder följaktligen i princip förslaget om terminslönens anknytning i vissa fall till de under sjötjänstgöring för marinens personal utgående särskilda förmånerna och om flygtilläggens bibehållande. Till vissa detaljfrågor skall jag emellertid återkomma i samband med specialmotiveringen. Dock vill jag redan här framhålla, att vad som i vissa remissutlåtanden invänts rörande de högsta befälhavarnas löneställning icke helt synes

sakna fog. Givetvis kan man icke i fråga om dessa löner anlägga samma synpunkter som beträffande arvoden åt cheferna för statens affärsdrivande verk, men även andra högre chefer bruka i lönesystemen intaga en särskild ställning. Detta synes mig icke hava blivit beaktat i fråga om terminslönerna i de högsta krigslöneklasserna. Jag föreslår med hänsyn härtill, såsom i specialmotiveringen skall närmare angivas, någon höjning av terminslönen i krigslöneklasserna 14 och 15 samt därutöver inrättande av en särskild krigslöneklass för överbefälhavaren.

I fråga om krigslönen åt de värnpliktiga har lönenämnden, såsom förut omtalats, föreslagit samma terminslön som för de fast anställda, d. v. s. för icke rekrytutbildad menig 5 kronor (lika med fredslönen), för annan menig 10 respektive 12 kronor, samt för befälsgraderna lön efter en från 11 respektive 14 kronor (för vice korpral) till 35 respektive 70 kronor (för major) stigande skala. Inom graderna från och med korpral till och med major skulle dessutom utgå månadslön med 15 kronor till korpral och därefter 15 kronors förhöjning för varje grad, i följd varav en värnpliktig major skulle erhålla 105 kronor i månadslön. Lönenämndens förslag förutsätter, att därutöver familjeunderstöd skola utgå enligt särskilda bestämmelser. Förslaget i denna del har i allmänhet godtagits av de hörda myndigheterna. Chefen för marinen har emellertid i sitt utlåtande intagit en från lönenämndens förslag vitt skiljaktig ståndpunkt samt angivit vissa riktlinjer för huru enligt hans mening de värnpliktiga borde avlönas under krig. Sålunda borde hela krigsavlöningssystemet uppbyggas på gällande industriarbetareavtal samt troget följa skiftningarna i detta. Härigenom skulle kunna undvikas, att frontsoldaten bleve behandlad som en understödstagare, en arbetslös, vars familj bleve hänvisad till understöd av allmänna medel.

Ett avlöningssystem sådant som det av chefen för marinen föreslagna torde av praktiska och ekonomiska skäl svårligen kunna genomföras. Den till grund för nämnda förslag liggande tanken, att underhållet till den värnpliktiges familj även bör betraktas såsom en den värnpliktiges löneförmån synes dock beaktansvärd. Därav torde dock icke med nödvändighet behöva följa, att denna del av lönen regleras genom krigsavlöningsreglementet. Det torde nämligen allt framgent bliva nödvändigt — såsom är föreskrivet i kungörelsen den 14 augusti 1914 (nr 138) angående tillämpning av förordningen den 13 augusti 1914 om understöd i vissa fall åt sådan värnpliktigs familj, som fullgör tjänstgöring till rikets försvar — att familjeunderhållet fastställes och utbetalas av civila myndigheter. Jag anser mig därför böra biträda lönenämndens förslag att beträffande familjeunderhållet endast hänvisa till särskilda bestämmelser; dock anser jag benämningen »familjebidrag» vara att föredraga framför »familjeunderstöd». I detta sammanhang vill jag erinra om att frågan om revidering av de i sistnämnda hänseende gällande bestämmelserna nyligen överlämnats till särskilda inom försvarsdepartementet tillkallade sakkunniga för utredning.

Här föreligger således till bedömande allenast frågan om vilken lön, som skall utgå till värnpliktiga i olika grader, oberoende av deras försörjningsskyl-

dighet. Mot att därvid terminslönen skall utgå efter samma grunder som för den fast anställda personalen torde svårligen någon invändning kunna göras. En sådan anordning synes tillgodose kraven såväl på enkelhet och reda som rättvisa och billighet. Särskilt må framhållas, att de skäl, som tala för en höjning av terminslönen enligt den högre tariffen för fast anställd personal i 1—4 krigslöneklasserna, i minst lika hög grad äga giltighet beträffande värnpliktiga. Endast i fråga om månadslönen skulle sålunda en differentiering efter andra grunder än tjänsteställningen, t. ex. efter levnadsålder eller enligt behovsynpunkter, kunna ifrågasättas. Med hänsyn till det stora antalet värnpliktiga måste emellertid varje komplicering av lönesystemet för denna personalkategori — åtminstone i den mån avlöningen ombesörjes av militära organ — medföra avgörande praktiska olägenheter. Jag anser därför en sådan differentiering näppeligen kunna komma i fråga. Beträffande månadslönens gradering efter tjänstegraden delar jag lönenämndens uppfattning, att en sådan gradering bör ske, och jag finner icke anledning till erinran mot de grunder, efter vilka graderingen av lönenämnden verkställts. Frågan om själva lönenivån kan helt naturligt, då jämförelsepunkterna äro så få, giva anledning till olika uppfattningar. För egen del anser jag, att lönenämndens förslag väl motsvarar skälighetens krav.

Vad beträffar den av vissa myndigheter uppmärksammade frågan om terminslönens anpassning efter ändringar i prisnivån, synes nämnda fråga böra lösas på det sätt, att terminslönerna, om så erfordras, höjas med fixa, avrundade belopp. Detsamma torde böra gälla om månadslön åt värnpliktiga. Frågor om sådan höjning av lönebeloppen torde icke vara mera brådskande, än att riksdagens beslut därom kan inhämtas, och med hänsyn därtill torde icke, åtminstone för närvarande, i krigsavlöningsreglementet behöva intagas något stadgande om bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta om dylik lönehöjning.

Grunderna för avlöning åt mobiliserad personal vid annan än militär tjänstgöring.

Lönenämndens förslag till krigsavlöningsreglemente upptager vissa bestämmelser angående personal, som för försvarsväsendets räkning tages i anspråk för annat ändamål än militär tjänstgöring. Nämnda personal utgöres dels av vissa civila tjänstemän, dels av arbetare m. fl. vid företag, som drivas för statens räkning, och dels av personal, som ställes till förfogande för kristidskommissioner eller andra myndigheter. Beträffande förstnämnda kategori har lönenämnden anfört följande:

Enligt vederbörliga planer avses att en del befattningshavare, såsom personal vid krigsdomstolarna samt post-, telegraf- och järnvägspersonal, vilka i fred åtnjuta avlöning av andra medel än försvarsväsendets anslag, skola tillhöra mobiliserade delar av krigsmakten. Dessa befattningshavare synas i allmänhet böra bibehålla sina i fredstid utgående avlöningsförmåner, däri inbegripet i förekommande fall utgående särskild gottgörelse för tjänstgöring utom ordinarie tjänstgöringsort. I den mån särskilda föreskrifter om ersättning för tjänstgöring vid mobiliserad avdelning av krigsmakten kunna be-

finnas påkallade, torde vissa stadganden i krigsavlöningsreglementet lämpligen kunna göras tillämpliga å sådan personal.

Beträffande arbetare m. fl. vid företag, som drivas för statens räkning, har lönenämnden föreslagit, att av reglementets bestämmelser endast stadgandena rörande ersättning för inställelse till och hemförlovning från krigstjänstgöring skulle vara tillämpliga och att i övrigt beträffande sådan värnpliktig tillkommande förmåner skulle tillämpas vad som gällde i fråga om avlöningen för den vid vederbörande företag anställda personalen i motsvarande befattning. För detta förslag har lönenämnden anfört följande motivering:

Erfarenheterna från världskriget giva vid handen, att bestämmandet av avlöningen för de värnpliktiga, som tagas i anspråk för hemortens krigsindustri m. m., är en mycket svårlöst fråga. Därest dessa värnpliktiga endast erhölle krigslön, skulle staten bliva nödsakad att genom familjebidrag underhålla deras familjer. Ett betydande missnöje måste väntas uppstå, om två arbetare i samma företag, vilka utföra samma arbete, skulle få uppbära olika avlöning, den ene enligt gällande arbetsavtal och den andre enligt krigsavlöningsreglementet, därvid den senare för sin familjs underhåll skulle vara hänvisad till understöd av allmänna medel. Härtill kommer, att genom den besparing av kostnaderna för arbetskraft, som användandet av värnpliktiga mot åtnjutande av krigslön skulle utgöra, vissa företagare skulle kunna göra oskäliga vinster, medan staten måste bidraga till underhåll av deras arbetares familjer. De flesta av de stater, som deltogo i världskriget, nödgades förr eller senare — även om vissa av dem till en början läto värnpliktiga, som användes för arbete i krigsindustrien, åtnöjas med militära avlöningsförmåner — övergå till att avlöna dessa värnpliktiga enligt samma grunder som övriga arbetare. Mot ett sådant system för avlöning av värnpliktiga arbetare kan visserligen med visst fog anföras, att en hemmavarande värnpliktig därigenom blir bättre ställd i ekonomiskt avseende än den, som fullgör den riskfulla tjänstgöringen vid fronten. Lönenämnden har emellertid utgått från att under krigstid staten måste ingripa reglerande på arbetsförhållandena i allmänhet. Lönerna måste därvid avvägas på ett sådant sätt, att de stå i rimligt förhållande till levnadskostnaderna, medan samtliga de värnpliktiga arbetarna måste finna sig i vissa inskränkningar i fråga om rätt att byta arbetsanställning m. m.

Den personal, som är avsedd att ställas till kristidskommissioners eller andra myndigheters förfogande, har lönenämnden icke ansett böra falla under reglementet, varför däri endast hänvisning gjorts till de särskilda stadganden, som kunna komma att utfärdas i sådant avseende.

I vissa *utlåtanden* har framhållits, att krigslön borde utgå även till civila tjänstemän, som tjänstgjorde vid mobiliserad del av försvarsväsendet.

Chefen för armén har sålunda framhållit, att ifrågavarande personal under krig sannolikt komme att få sina levnadsförhållanden ändrade på motsvarande sätt som den militära personal, som tjänstgjorde på samma plats. Med hänsyn härtill borde den civila personalen beträffande naturaförmåner och terminslön jämställas med den militära. Däremot borde månadsavlöningen utgå enligt de för vederbörande civila verk gällande grunder.

Generalpoststyrelsen har givit uttryck åt samma uppfattning.

Arméförvaltningen har förklarat sig förutsätta, att för ifrågavarande personalkategori komme att meddelas bestämmelser av samma innebörd som de av lönenämnden för den militära personalen föreslagna samt vidare yttrat:

Det synes uteslutet, att militär och civil personal, som under varandra motsvarande tjänstgöringsförhållanden fullgör sitt arbete vid en och samma institution, skall härför åtnjuta avlöning enligt väsentligt olika grunder. Detta gäller alltså även försvarsväsendets centrala förvaltningsverk. Även om anledning må saknas att för den civila personalen meddela från fredsavlöningsbestämmelserna avvikande regler ifråga om månadslönen, bör nämnda personal dock komma i åtnjutande av terminslön och naturaförmåner efter de grunder, som må komma att gälla för militära och civilmilitära beställningshavare. Det synes angeläget, att såväl dessa som de övriga särskilda föreskrifter, varom talas i förslaget och i motiveringen till detsamma, bliva snarast möjligt utarbetade.

Beträffande principerna för avlöning av arbetare m. fl. vid företag, som drivas för statens räkning, ha olika meningar kommit till uttryck. Flertalet hörda myndigheter hava emellertid icke framställt någon erinran mot de föreslagna bestämmelserna.

Rikskommissionen har ifrågasatt, om icke även beträffande denna kategori hänvisning borde ske till framdeles meddelade bestämmelser. Sådana kompletterande föreskrifter syntes kunna bliva erforderliga särskilt med avseende på ersättning för under tjänstgöringen ådragen sjukdom eller därunder inträffande olycksfall. De syntes ock möjligen komma att erfordras, därest en lagstiftning om allmän tjänsteplikt skulle komma att genomföras.

För den ståndpunkt, som intagits av *chefen för marinen,* har redogjorts i sammanhang med vad nämnde chef anfört rörande grunderna för terminslönens bestämmande m. m.

Marinförvaltningen har, i nära överensstämmelse med synpunkter, som framhållits av *chefen för ostkustens marindistrikt,* anfört följande:

Marinförvaltningen får understryka det för krigsmoralens hållande på högsta möjliga nivå betydelsefulla uti att man söker finna en sådan anordning, varigenom värnpliktiga, kommenderade till arbete inom industrier, i allmänhet icke givas högre avlöning än som utgår till dem, som uttagas till egentlig tjänst vid fronten. Härvid måste emellertid viss varsamhet iakttagas, ty de arbetare, som kvarhållas vid industrien, torde i regel utgöras av folk med särskild yrkeskunskap och med högre kompetens. För övrigt förekommer vid flottan redan i fredstid system med personal av olika avlöningskategorier på arbetsplatserna, i det att å örlogsvarven värnpliktiga ur ersättningsreserven arbeta jämsides med fast anställda arbetare utan att härav förmärkts någon speciell olägenhet av den art, som av lönenämnden befarats skola uppstå i krigstid. De fullgöra ju dessutom en medborgerlig skyldighet. Även om, såsom i motiveringen framhållits, erfarenheten från världskriget givit stöd för den synpunkten, att industriens värnpliktiga lämpligast böra avlönas i likhet med inom densamma anställda arbetare, är icke givet, att det i framtiden kommer att visa sig vara nödvändigt att tillgripa ett dylikt avlöningssystem. Den krigsorganisation av industrien, som numera i fredstid förberedes efter ett betydligt mera detaljerat system, än fallet torde varit inom de i världskriget invecklade länderna omedelbart före krigsutbrottet, giver nämligen statsmyndigheterna möjlighet att ingripa reglerande på arbetslönerna inom industrien i syfte att trots större efterfrågan på arbetskraft hålla lönerna nere på sådan nivå, att anledning till missnöje från de värnpliktigas sida förebygges. På grund härav synas skäl tala för att ifrågavarande värnpliktiga arbetare erhålla värnpliktigs förmåner, försåvitt icke skäl skulle uppstå, som

göra en sådan ordning ohållbar. I så fall borde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda särskilda föreskrifter.

Den av vissa myndigheter uttalade åsikten, att civila tjänstemän, vilka tjänstgöra vid mobiliserad del av försvarsväsendet, böra i fråga om extra förmåner utöver fredslönen likställas med personal, som åtnjuter krigslön, kan väl såsom allmän regel synas riktig, men att i förevarande reglemente fastslå en dylik grundsats utan att dessförinnan utreda, vilka ifrågavarande befattningshavare äro och huru de under motsvarande tjänstgöring i fredstid avlönas, torde icke vara lämpligt. Då en utredning av den ifrågavarande personalens ställning torde bliva ganska omfattande och något omedelbart behov av föreskrifter på detta område ej synes föreligga, har jag, i likhet med lönenämnden, ansett en hänvisning till i fredstid gällande avlöningsbestämmelser jämte de ytterligare föreskrifter, som kunna meddelas, vara tillfyllest. *Departementschefen.*

Beträffande värnpliktiga, vilka fullgöra sin krigstjänstgöring vid statliga eller för statens räkning drivna företag, har lönenämnden föreslagit, att avlöningen skulle ske efter samma grunder, som tillämpas i fråga om annan vid vederbörande företag anställd personal i motsvarande befattningar. Härvidlag är jag i huvudsak ense med lönenämnden. Emellertid torde böra beaktas, att särskilda förhållanden i vissa fall kunna påkalla undantag från en sådan regel, och med hänsyn härtill lär Kungl. Maj:t eller, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande, särskild myndighet, t. ex. en kristidskommission, böra kunna föreskriva annan ordning för dylika värnpliktigas avlönande.

Såsom lönenämnden föreslagit, torde i övriga fall avlöningsförhållandena för personal, som vid mobilisering eller i krig tages i anspråk för annat försvarsändamål än militär tjänstgöring, icke böra behandlas i krigsavlöningsreglementet utan regleras genom särskilda bestämmelser, till vilka reglementet bör innehålla en hänvisning.

Speciell motivering.

1 §. Reglementets tillämpning.

I denna paragraf hava sammanförts bestämmelser, motsvarande 1 § 1 och 2 mom., 3 § och 5 § 8 mom. i lönenämndens förslag.

I *remissyttrandena* hava framställts åtskilliga ändringsförslag avseende förevarande paragraf, delvis berörande disposition av denna och närmast följande paragrafers innehåll.

Arméförvaltningen har sålunda föreslagit, att 1 § 3 mom. i lönenämndens förslag skulle sammanföras med 2 § 2 och 3 mom. i samma förslag till en särskild paragraf (3 §) under rubriken »Annan personal». Ämbetsverket har vidare beträffande 1 mom. i den av lönenämnden föreslagna 1 § anfört följande:

Enligt 1 § 1 mom. förslaget innehåller reglementet föreskrifter rörande avlöning till personal tillhörande försvarsväsendet vid mobilisering och i krig och i 2 § 1 mom. uppräknas de olika personalkategorier, å vilka reglementet skall gälla. Dessa båda bestämmelser synas icke stå i överensstäm-

melse med varandra. Det i 1 § 1 mom. använda uttrycket »personal tillhörande försvarsväsendet» måste nämligen i sig även innefatta vid försvarsväsendet anställda civila ordinarie och icke-ordinarie befattningshavare samt arbetare och är alltså betydligt mera omfattande än den 2 § 1 mom. gjorda uppräkningen. Härtill kommer, att det i sistnämnda författningsrum begagnade uttrycket »personal på aktiv stat» synes kunna föranleda tvekan om därmed avses annan än militär och civilmilitär personal på aktiv stat. Vidare synes uttrycket »vid mobilisering och i krig» i 1 § 1 mom. såtillvida ofullständigt, som reglementet uppenbarligen avses skola tillämpas allenast å den personal, som — frånsett sjuka och sårade m. fl. — tjänstgör vid mobiliserad del av försvarsväsendet. Arméförvaltningen föreslår därför, att 1 § 1 mom. och 2 § 1 mom. erhålla därav betingad ändrad lydelse.

Chefen för försvarsstaben har yttrat följande:

Enligt 1 § 2 mom. skall reglementet automatiskt och utan inskränkning gälla endast vid allmän mobilisering. Vid partiell mobilisering eller i övrigt, då värnpliktiga inkallas för rikets eller hemortens försvar eller säkerhet, avses Kungl. Maj:t i varje särskilt fall lämna föreskrift, huruvida och i vilken omfattning reglementet skall äga tillämpning. Till följd av ifrågavarande stadganden synes onödig osäkerhet komma att råda, huruvida reglementet kommer att tillämpas vid partiell mobilisering och landstormsmobilisering eller för personal, som vid försvarsberedskap jämlikt gällande bestämmelser är att anse såsom mobiliserad. Härigenom försvåras bland annat kostnadsberäkningars utförande för olika alternativ. Dessutom är otvetydigt, att betryggande möjligheter att i fredstid träffa avtal med frivillig personal för tjänstgöring vid partiell mobilisering, landstormsmobilisering och försvarsberedskap icke skapas. Då det ur krigsberedskapssynpunkt är erforderligt, att goda möjligheter till träffande av avtal i fredstid med frivilliga förefinnas, och då osäkerhet rörande reglementets avsedda användning överhuvudtaget bör undvikas, torde reglementets berörda stadganden lämpligen böra omformuleras.

Chefen för armén har mot den av lönenämnden föreslagna avfattningen av 1 § 1 och 2 mom. anmärkt, att förslaget icke skapade någon klar bakgrund för reglementets tillämpning, i det att dess ikraftträdande sattes i beroende av uttryck, som ej täckte all inkallelse till krigstjänstgöring. Med hänsyn härtill förordades en avfattning, som närmare anslöte sig till § 28 mom. 1 och § 36 mom. 2 värnpliktslagen.

Departementschefen. De erinringar, som framställts mot den av lönenämnden föreslagna lydelsen av 1 §, hava i stort sett beaktats vid förslagets överarbetning; dock har jag ansett erforderligt, att Kungl. Maj:t förbehålles prövningsrätt i fråga om reglementets tillämplighet vid all inkallelse, som sker annorledes än genom mobilisering. Därutöver hava vissa ändringar vidtagits. Sålunda har den i 3 § av lönenämndens förslag innefattade, från 1918 års reglemente hämtade definitionen på krigstjänstgöringstid ansetts kunna såsom obehövlig utgå, medan i stället hänsyn tagits till nämnda paragrafs innehåll vid bestämmandet av begreppet »krigstjänstgöring» i 1 mom. av förevarande paragraf. Det av lönenämnden föreslagna stadgandet (5 § 8 mom.), att vid försvarsväsendet fast anställd personal i fredstid tillkommande avlönings- eller pensionsförmåner skulle för tid, varunder krigslön åtnjötes, anses ingå i månadslönen, har ersatts med ett stadgande, som generellt reglerar fredsbestämmelsernas

förhållande till krigsavlöningsreglementet. Ett sådant stadgande torde icke kunna undvaras, och dess naturliga plats synes vara reglementets 1 §, varest det — i stället för en till 3 § överförd bestämmelse — upptagits såsom 3 mom. Anmärkas bör, att civil personal, som lyder under militära avlöningsreglementet, ej beröres av det här föreslagna 3 mom., utan bibehåller vid inkallelse till krigstjänstgöring sin lön (med B-avdrag) enligt nämnda reglemente.

2 §. Under reglementet hänförlig personal.

1 mom. har sin motsvarighet i samma moment i lönenämndens förslag, under det att stadgandet i 2 mom. tillagts i departementsförslaget.

I *avgivna yttranden* över förslaget hava åtskilliga myndigheter påpekat, att i fredstid konstituerade landstormsofficerare böra medräknas bland den personal, för vilka reglementet gäller.

I 1 mom. hava medtagits, på sätt föreslagits, i fredstid konstituerade landstormsofficerare samt därutöver personal på övergångsstat, vilken, ehuru endast omnämnd i »övergående bestämmelser», likväl får anses omfattad av reglementet. I övrigt har detta moment underkastats någon jämkning i avfattningen. *Departementschefen.*

Såsom 2 mom. har i departementsförslaget upptagits en allmän bestämmelse om hänförande till krigslöneklass och en hänvisning till tjänsteförteckningen.

3 §. Särskilda bestämmelser för viss personal.

Denna paragraf motsvarar 1 § 3 mom. samt 2 § 2 och 3 mom. i lönenämndens förslag.

Beträffande *yttrandena* över ifrågavarande bestämmelser hänvisas till vad som under den allmänna motiveringen anförts angående grunderna för avlöning av mobiliserad personal vid annan än militär tjänstgöring. Härutöver må anföras följande av *marinförvaltningen* beträffande 2 § 2 mom. i lönenämndens förslag gjorda uttalande:

I detta sammanhang synes böra upptagas frågan om värnpliktiga och reservofficerare, som fullgöra krigstjänstgöring å sina ordinarie tjänster vid förvaltningsmyndigheter inom försvaret. Denna personal synes nämligen icke böra erhålla avlöning enligt krigsavlöningsreglementet, utan böra bibehållas vid sina löner enligt civila avlöningsreglementen med därmed följande förmåner. Med hänsyn emellertid till det såväl kvalitativt som kvantitivt betydande arbete, som denna och övrig civil personal vid nämnda förvaltningsmyndigheter vid krigstillfälle kan beräknas komma att utföra, ifrågasättes huruvida icke även å dessas löner enligt civila avlöningsreglementen visst krigsavlöningstillägg bör utgå, förslagsvis motsvarande terminslönen enligt lägre tariffen. Under alla omständigheter synes i krigsavlöningsreglementet åtminstone böra intagas bestämmelse, att ifråga om nämnda personal gäller vad därom särskilt stadgas.

Beträffande denna paragraf må, utöver det i den allmänna motiveringen anförda, tilläggas, att under uttrycket »civil anställningshavare» i 1 mom. *Departementschefen.*

bör inbegripas även en statstjänsteman, som är reservofficer. Även 3 mom. omfattar personal i reserven. En reservofficer, som ställes till kristidskommissions förfogande för att tjänstgöra vid krigsindustrien, skall således icke avlönas enligt krigsavlöningsreglementet.

4 § Avlöningsförmåner m. m.

Vid förslagets överarbetning ha bestämmelserna om familjebidrag (4 mom. i lönenämndens förslag) överförts till 1 mom.

I *yttrandena* hava beträffande denna paragraf framställts vissa detaljanmärkningar.

Beträffande *2 mom.* har sålunda *generalpoststyrelsen* yttrat:

Enligt 4 § 2 mom. skulle personalen äga åtnjuta bland annat »rätt att använda tjänstebrev». Bestämmelsen torde avse den rätt, som genom kungl. kungörelsen den 15 augusti 1929 rörande postbehandling vid krig eller krigsfara (nr 266) § 8 mom. 2 tillförsäkrats krigsmakten tillhörande personal och dennes hemmavarande anhöriga, att sända vissa avgiftsfria meddelanden. Rätten att använda tjänstebrev (tjänstebrevsrätt) regleras genom mom. 1 i samma paragraf. Därest innebörden av förslagets 4 § 2 mom. är den av generalpoststyrelsen här ovan förutsatta, böra orden »rätt att använda tjänstebrev» utbytas mot »rätt att med posten avgiftsfritt utväxla meddelanden med hemmavarande anhöriga».

Chefen för kustartilleriet, kommendanten i Vaxholms fästning och *chefen för Vaxholms kustartilleriregemente* hava beträffande *3 mom.* framhållit, att ersättning vid frånträdande av tjänstebostad under alla förhållanden bör utgå och att endast beloppets storlek bör prövas av Kungl. Maj:t.

Chefen för försvarsstaben har ansett dylik prövning böra ankomma på vederbörande förvaltningsmyndighet.

Chefen för ostkustens marindistrikt har framhållit, att ersättning jämväl borde utgå för kostnader i samband med tillträdande av tjänstebostad.

Departementschefen. I anslutning till vad jag förut anfört angående karaktären av de bidrag till underhåll av familj, som böra tillkomma värnpliktiga familjeförsörjare, har jag funnit den i tidigare författningar använda, av lönenämnden upptagna termen familjeunderstöd böra utbytas mot uttrycket familjebidrag. Såsom ett ytterligare framhävande av familjebidragets karaktär av löneförmån har bestämmelsen om detsamma framflyttats till 1 mom. Till det i 1 mom. första stycket gjorda tillägget angående krigslön efter krigstjänstgöringstidens slut skall jag återkomma i samband med följande paragraf, och den i samma moment andra stycket tillfogade punkten om begravningshjälp kommer att erhålla sin motivering i samband med 9 §. Den ändrade avfattningen i övrigt av 1 mom. första stycket torde icke tarva någon särskild motivering. I anledning av vad generalpoststyrelsen anfört har en jämkning vidtagits i 2 momentets formulering.

Sedan i departementsförslaget 1 § 3 mom. införts en bestämmelse därom, att i fredstid gällande avlöningsbestämmelser — dit jämväl bestämmelserna om flyttningsersättning torde få hänföras — skola tillämpas allenast i den utsträckning krigsavlöningsreglementet stadgar, tarvas en hänvisning till

fredsbestämmelserna angående flyttningsersättning. Då det emellertid torde kunna inträffa, att transport av en beställningshavare under krigstid icke kan eller bör föranleda flyttning till det nya förbandets fredsförläggningsort, bör Kungl. Maj:t kunna forordna, att flyttningsersättning i visst fall ej skall utgå. Den av lönenämnden föreslagna bestämmelsen om ersättning i samband med avträdande av tjänstebostad torde hava varit avsedd såsom ett komplement till bestämmelserna om flyttningsersättning i fredsavlöningsreglementena för det fall, att flyttning måste äga rum inom en och samma ort. I förslaget till nytt militärt avlöningsreglemente har upptagits ett allmänt stadgande om ersättning för sådant fall. Nyssnämnda ersättningsbestämmelse i förslaget till krigsavlöningsreglemente skulle därför, såvitt angår officerare, underofficerare och likställda, kunna uteslutas. Då emellertid motsvarande bestämmelser saknas beträffande manskap, torde dock ett stadgande av den föreslagna innebörden böra bibehållas i förslaget. Då prövning av frågor om rätt till flyttningsersättning i allmänhet verkställes av vederbörande förvaltningsmyndigheter, torde, såsom i ett remissutlåtande föreslagits, även i detta särskilda fall prövningen böra ankomma på sådan myndighet. För vinnande av överensstämmelse med stadgandena i förslaget till nytt fredsavlöningsreglemente bör ersättning medgivas även för utgifter i samband med tillträde av tjänstebostad. Vid avfattandet av 3 mom. i förevarande paragraf hava nu anförda synpunkter beaktats.

5 §. Månadslön.

Denna paragraf företer i förhållande till lönenämndens förslag vissa skiljaktigheter i dispositionen. I 1 mom. ha sålunda vissa allmänna bestämmelser sammanförts i början av första stycket, och såsom ett andra stycke ha upptagits stadganden om ortsgruppsplacering. Stadgandena angående värnpliktiga, aspiranter, kadetter och frivilliga ha sammanförts i 2 mom. I 3 mom. har införts en ny bestämmelse om rörligt tillägg och dyrtidstillägg och i 4 och 5 mom. avhandlas de olika tillägg — i lönenämndens förslag delvis omnämnda i 3 mom. — vilka i fredstid förekomma utöver lön och pension. Bestämmelsen om löneklassuppflyttning har överförts från 4 till 6 mom. och i 7 mom. ha sammanförts de stadganden, som av lönenämnden upptagits i 5 och 6 mom. I 8 och 9 mom. — utan motsvarighet i lönenämndens förslag — ha meddelats bestämmelser om avdrag å lönen för pensionsavgången personal och om pensionsavdrag. 10 mom. motsvarar delvis 7 mom. i lönenämndens förslag under det att 8 mom. i sistnämnda förslag såsom förut omtalats har sin närmaste motsvarighet i 1 § 3 mom. av departementsförslaget.

Utöver det i den allmänna motiveringen anförda har *lönenämnden* lämnat följande motivering till förevarande paragraf (momentbeteckningarna hänföra sig till lönenämndens förslag):

1 mom. Såsom lönenämnden under den allmänna motiveringen anfört, har lönenämnden vid bestämmande av månadslönens belopp för den fast anställda personalen vid försvarsväsendet ansett sig böra utgå från att personal å aktiv stat och tvångsvis å övergångsstat överförd personal vid mobilisering i huvudsak bibehålles vid sina fredsförmåner, medan övrig fast anställd personal under

inkallelse till krigstjänstgöring hänföres till viss för personal å aktiv stat gällande lönegrad och löneklass. För värnpliktig personal har upprättats en löneskala, upptagande särskilda belopp för olika krigslöneklasser. Formuleringen av bestämmelserna i 1 mom. har skett med hänsyn till vad sålunda uttalats samt med iakttagande av de synpunkter, för vilka redogjorts under den allmänna motiveringen.

Utöver vad sålunda tidigare anförts får lönenämnden beträffande vissa beställningshavare ytterligare framhålla följande.

Bataljonsläkare vid fältläkarkåren, marinläkare av 2. graden och marinläkarstipendiater äga i fredstid uppbära årslön eller årsarvode med vissa belopp, som avvägts enligt andra grunder än lönerna för personalen på aktiv stat, samt åtnjuta härjämte under dem åliggande tjänstgöring vissa dagarvoden. I fråga om åtnjutande av krigsavlöning hava de likställts med bataljonsläkare på aktiv stat.

För reservkadetter vid flottan har månadslönen bestämts enligt samma grunder som under fredstjänstgöring.

Övriga kadetter vid marien samt officers- och reservofficersaspiranter vid armén och flygvapnet hava likställts med värnpliktiga.

2 mom. Under krigstjänstgöringstid kan frivillig personal beräknas komma att tagas i anspråk för tjänstgöring vid krigsmakten. I den mån så sker, synes sådan personal i allmänhet böra likställas med värnpliktiga.

I den allmänna motiveringen har lönenämnden uttalat, att s. k. kommenderingstillägg, vilket vid vissa kommenderingar utom förläggningsorten utginge till fast anställt manskap, som vore familjeförsörjare, icke syntes böra utgå till personal som åtnjöte krigsavlöning. I specialmotiveringen har lönenämnden vidare anfört följande:

3 mom. De i detta moment intagna bestämmelserna hava införts för att förhindra, att personalen under krigstjänstgöring skall lida minskning i de förmåner, som densamma äger åtnjuta under fredstid.

4 mom. Beträffande detta moment hänvisas till vad som anförts i den allmänna motiveringen.

5 och 6 mom. Under fredstid äger beställningshavare på aktiv stat, på reservstat eller på övergångsstat åtnjuta avlöning i den beställning, han innehar. Befordran till högre tjänstegrad (tjänsteklass) i regemente (kår o. s. v.) medför icke någon förändring i detta förhållande. Sålunda befordrade beställningshavare torde under krigstjänstgöringstid i regel komma att tilldelas befäl, som motsvarar deras tjänstegrad. På grund av sin större rutin komma de sannolikt även att placeras i mera ansvarsfulla befattningar än personal i reserv i motsvarande tjänstegrad. Med hänsyn härtill synes det rättvist och billigt, att här avsedda beställningshavare under krigstjänstgöring få uppbära månadslön i lägsta löneklassen i den högre lönegraden, varigenom de likställas med personal i reserv i motsvarande tjänstegrad. Underofficerare och civilmilitära beställningshavare, för vilka enligt gällande löneplan vissa löneklasser äro gemensamma för angränsande lönegrader, synas därvid böra få uppbära månadslön efter närmast högre löneklass.

Jämte de i 5 mom. angivna befordringarna till högre tjänstegrad av beställningshavare, tillhörande vissa personalkategorier, förekommer även befordran till högre tjänstegrad (tjänsteklass) i armén eller i marinen. Sådan befordran har ej ansetts böra inverka på månadslönens bestämmande. För flygvapnets vidkommande torde befordran till högre tjänstegrad i flygvapnet kunna gälla sådana fall, som för övriga försvarsgrenar avses såväl i 5 mom. som i 6 mom. Annan personal än sådan på aktiv stat eller över stat, som vunnit befordran

i flygvapnet, synes på grund av sådan befordran icke böra erhålla förhöjd månadslön.

Enligt gällande föreskrifter är fast anställd militär eller civilmilitär personal, som konstituerats för krigstjänstgöring, skyldig att, då förordnandet upphör, återgå till före konstitueringen innehavd befattning vid försvarsväsendet. Med avseende härå har konstituering av här avsedd personal till högre tjänstegrad (tjänsteklass) för krigstjänstgöringstiden ansetts ej böra föranleda ändring av eljest utgående månadslön.

Enligt lönenämndens mening bör befordran till högre tjänstegrad, även om den är av det slag, som avses i 5 eller 6 mom., alltid innebära rätt att uppbära terminslön i den krigslöneklass, som svarar mot den högre tjänstegraden (tjänsteklassen).

7 och 8 mom. Vid övergång från freds- till krigstjänstgöring måste den vid försvarsväsendet fast anställda personalen, som under fredstid uppbär lön eller pension, frånträda dessa förmåner, vilka under krigstjänstgöringstiden skola anses ingå i krigslönen.

En stor del av den inkallade personalen torde vid krigstjänstgöringens avslutande icke hava möjlighet att återgå till tidigare innehavd verksamhet eller att eljest omedelbart erhålla förvärvsarbete. Med hänsyn därtill har det ansetts skäligt att låta personalen uppbära månadslön intill utgången av kalendermånaden näst efter den, varunder krigstjänstgöringen upphör. För den personal, som i fredstid åtnjuter avlöning av försvarsväsendets medel eller pension på grund av tidigare anställning vid försvarsväsendet, innebär detta ej någon ekonomisk fördel annat än i den mån månadslönen överstiger fredsavlöningen eller pensionen, vilka förmåner icke skola utgå under den tid, för vilken krigslön åtnjutes.

I de över förslaget *avgivna yttrandena* ha beträffande *1 mom.* åtskilliga detaljerinringar framställts.

Chefen för armén har i sådant hänseende anfört följande:

Till under a) angiven personalgrupp synes även böra hänföras pensionsavgången personal, som i fredstid tjänstgör i arvodesbefattningar. I annat fall kan krigslönen för t. ex. militärområdesbefälhavare komma att bliva mindre än fredslönen.

I fredstid konstituerade landstormsofficerare tillhöra numera den fast anställda personalen, varför bestämmelser angående nämnda personals månadslön torde böra införas som ett särskilt stycke efter 1 mom. f). Vid fastställande av lönebeloppens storlek synas följande principer böra beaktas. Landstormsofficerarnas ansvarsställning under krig är densamma som för övrig officerspersonal, vilket talar för att månadslönen bör utgå med enahanda belopp som för övriga motsvarande officerare. Övriga i fred ej ständigt tjänstgörande personalgrupper hava i lönehänseende satts lägre än ständigt tjänstgörande personal, vilket närmast beror på fredsavlöningsbestämmelsernas avfattning. Då dessa i sin tur torde hava uppbyggts på principen om lägre lön till lägre kvalificerad personal, synes denna princip böra tillämpas jämväl vid bestämmande av landstormsofficerarnas löner. Dessa löner synas å andra sidan ej böra sättas allt för lågt, vilket, trots det stora intresse, som för närvarande visas för den frivilliga landstormsofficersutbildningen, skulle kunna leda till en försämrad rekrytering, beroende på att ifrågavarande personal i eget lättförståeligt intresse ej kan vara hågad ikläda sig förbindelser, som uppenbarligen kunna äventyra vederbörandes ekonomi. Vid fastställande av avlöningsbestämmelserna för landstormsofficerare bör reglementets genomgående strävan att skapa enkla enhetliga normer bibehållas.

I anslutning till vad sålunda anförts har chefen för armén föreslagit, att månadslönen skall utgöra för i fredstid konstituerade landstormsofficerare $^1/_{12}$ av årslönen enligt vederbörligt fredsavlöningsreglemente i följande lönegrader respektive löneklasser, nämligen för landstormskapten O. 2 och 6, för landstormslöjtnant O. 1 och 2 samt för landstormsfänrik UO. 2 och 3.

Samma förslag beträffande landstormsofficerares avlöning har, efter samråd med chefen för armén, framlagts av *arméförvaltningen*.

Chefen för flygvapnet och *flygförvaltningen* hava hemställt om sådant förtydligande av stadgandet i 1 mom. a), att därav framgår, att även meniga inbegripas under detsamma. Vidare hava dessa myndigheter framhållit, att i 1 mom. sista stycket borde nämnas även flygingenjörsaspiranter.

Marinförvaltningen har anfört följande:

Enligt reglementsförslaget skola till värnpliktiga hänföras bland annat kadetter vid marinen, dock ej reservkadetter vid flottan. Uppmärksammas bör emellertid, att mariningenjörskadetter efter någon tids utbildning lämna marinens kadettkår och antagas till mariningenjörsaspiranter vid mariningenjörkåren, dock med bibehållande av kadetts vid marinen avlöningsförmåner under all tjänstgöring vid marinen i fredstid, varjämte officersaspiranter vid kustartilleriet ävenledes äro att i avlöningshänseende likställa med värnpliktiga. Då intet skäl torde förefinnas, att icke även i krigstid dessa aspiranter skola åtnjuta samma förmåner som kadetter vid marinen, bör stadgandet ifråga ändras att omfatta jämväl aspiranter vid marinen.

Den krigslön, som enligt reglementsförslaget utgår, är uppdelad i olika krigslöneklasser. En till reglementsförslaget såsom bilaga fogad tjänsteförteckning angiver till vilken krigslöneklass beställningshavare hänföres. Till 1:a krigslöneklassen hänföres sålunda menig utan rekrytutbildning, till 2:a menig med rekrytutbildning, till 4:e 1. klass sjöman och kustartillerist o. s. v. Värnpliktiga kunna vara av menigs grad eller hava konstituterats till högre tjänsteställning. Dessa äro även inplacerade i någon av ovannämnda krigslöneklasser, beroende på den tillagda tjänsteställningen. Beträffande marinens kadetter, officersaspiranter och mariningenjörsaspiranter är emellertid förhållandet det, att dessa redan i fredstid tillagts tjänsteställning i likhet med menig, korpral eller flaggkorpral eller utnämnts till flaggkadetter. Reglementet ger intet klart uttryck åt sättet för kadetternas och aspiranternas inplacerande i de olika krigslöneklasserna. I 5 § bör därför inryckas en föreskrift, att kadett och aspirant vid marinen inplaceras i den krigslöneklass, som motsvarar hans tjänsteställning. Enär flaggkadett i fredstid räknar tjänsteställning mellan underofficer av 2. graden och fänrik, erfordras emellertid även en bestämmelse att flaggkadett och mariningenjörsaspirant med flaggkadetts tjänsteklass hänföras till 7:e krigslöneklassen.

Chefen för kustartilleriet och *chefen för sjökrigsskolan* hava även framställt erinringar i vissa av de av marinförvaltningen berörda hänseendena.

I frågan om *3 mom.* enligt lönenämndens förslag har *chefen för marinen* yttrat följande:

Jag anser mig böra utgå från, att krigsavlöning icke får medföra någon minskning i personalens sammanlagda avlönings- och övriga förmåner under fred, däri inbegripet jämväl sådana extra förmåner och tillägg, som för närvarande utgå till flottans manskap (t. ex. lönetillägg till riktare och avståndsobervatörer, prispenningar i signalering och skjutning m. m.). Huruvida lönenämnden i här föreliggande förslag avsett att bibehålla dylika extra förmåner

är icke fullt klart. Av vissa uttalanden synes detta framgå, under det att i specialmotiveringen till bestämmelserna säges, att lönenämnden tänkt sig, att den ständigt tjänstgörande personalen »i huvudsak skulle bibehållas vid sina fredsförmåner». Vissa av de för marinen speciella avlöningsformerna äro sålunda icke omnämnda i de reglementspunkter, som avhandla fredsförmånernas bibehållande, och i annat sammanhang förklaras, att s. k. kommenderingstillägg till manskap ej avsetts bibehållas för personal med krigslön, ej heller nuvarande förmåner av flygtraktamente och dylikt.

Marinförvaltningen har framställt följande erinringar:

Marinförvaltningen föreslår, att de för marinen säregna avlöningsbestämmelserna fortfarande i stort sett bibehållas. Ämbetsverket får i detta sammanhang särskilt erinra om de avlöningstillägg, som utgå enligt staten för flottans officerskår, underofficerskår, sjömanskår och skeppsgossekår m. fl., nämligen lönetillägg åt flaggkorpraler och korpraler, riktare samt plutonbefälhavare vid luftvärnsartilleri och avståndsobservatörer. Därest dessa tillägg icke fortfarande skola för sig utgå, böra de medräknas vid månadslönens bestämmande. Samma är förhållandet med den för manskapet synnerligen viktiga avlöningsförmånen av inkvarteringsersättning, särskilt när den utgår till dem av stammen, som äro gifta eller ock varit gifta och fortfarande hava minderårigt barn att draga försorg om, men ej inneha 72 månaders tjänstetid och alltså enligt manskapsavlöningsreglementet ej äro berättigade att erhålla hyresbidrag. Sådan inkvarteringsersättning bör även i krig utgå enligt i tilläggsbestämmelserna till de militära avlöningsreglementena fastställda grunder, och sålunda under hela den tid, krigsavlöningsreglementet tillämpas, utgå eller eventuellt medräknas vid bestämmande av månadslönen till sådant stammanskap, som ovan nämnts, oavsett om vederbörande tjänstgör i land eller ombord. Marinförvaltningen anser vidare att bärande skäl icke av lönenämnden anförts för att icke en för det gifta stammanskapet så väsentlig avlöningsförmån som kommenderingstillägg skall utgå.

Chefen för flygvapnet och *flygförvaltningen* hava påpekat, att lärartillägg numera icke upptages som arvode samt att flygtillägg kan utgå även till personal, som ej uppbär månadslön. Detta borde beaktas vid avfattningen av förevarande bestämmelser. Beträffande kallortstillägg och hyresbidrag borde stadgas, att dylika förmåner skulle utgå i enlighet med bestämmelserna i fredstid.

Bestämmelserna i de av lönenämnden föreslagna *5 och 6 mom.* ha föranlett vissa erinringar i yttrandena.

Chefen för försvarsstaben har ifrågasatt, huruvida de i dessa moment stadgade skiljaktigheterna beträffande månadslön åt olika kategorier vore fullt motiverade, då med befordran (konstituering) i krig i allmänhet torde följa användning i högre och ansvarsfullare befattning, helst som den ökning i de ekonomiska fördelarna, som låge i höjd terminslön, vore tämligen obetydlig.

Chefen för marinen har anfört följande:

Det torde ingalunda vara otänkbart, att stammanskap befordras till högre tjänstegrad antingen såsom underbefäl över stat eller till officer eller underofficer i regemente etc. Samma anledning som föranlett lönenämnden att i dylika fall föreslå en förbättring av löneförhållandena för övrig sådan personal, nämligen ökat ansvar och större rutin, synes vara bärande även vid dylik befordran av manskap.

För den händelse konstituering för krigstjänstgöringstiden av fast anställd

personal i högre tjänstegrad (tjänsteklass) prövas erforderlig, synes den i regel böra förenas med motsvarande höjning av månadslönen. Avsikten med konstituering är nämligen att kunna pålägga vederbörande ett större ansvar, vilket givetvis bör kompenseras i lönehänseende.

Höjd månadslön vid konstituering för krigstjänstgöringstiden har även påyrkats av *marinförvaltningen, chefen för kustartilleriet, kommendanten i Vaxholms fästning* och *chefen för Vaxholms kustartilleriregemente.*

I detta sammanhang må återgivas följande uttalande av *chefen för armén:*

Vid bestämmande av såväl månadslönens som terminslönens storlek har enligt lönenämndens förslag hänsyn uteslutande tagits till vederbörandes grad. Redan i fredsavlöningsföreskrifterna finnas emellertid intagna särbestämmelser för avlöning av personal, som placeras i högre befattning än som vanligen motsvarar graden (exempelvis vikariatsersättning för kapten, som placeras såsom bataljonschef). Då dylik placering under krig blir mera vanlig än i fred, och personal, som sålunda kommer att föra tillfälligt befäl, har alla den ordinarie personalens skyldigheter och dess ansvar såväl i ekonomiskt som moraliskt avseende, synes vid ifrågavarande placering viss tillfällig ersättning böra utgå.

Lämplig storlek å dylik vikariatsersättning har chefen för armén ansett vara 3 kronor för dygn. Ersättningen borde utgå till lägre beställningshavare än kapten, som förde befäl över bataljon, till lägre beställningshavare än löjtnant, som förde befäl över kompani, och till lägre beställningshavare än furir, som förde befäl över pluton.

Beträffande *7 mom.* i lönenämndens förslag har *marinförvaltningen* yttrat följande:

Det är givetvis angeläget, att personalen närmaste tiden efter demobiliseringen genom statens stöd erhåller möjlighet att klara sitt uppehälle. Det synes marinförvaltningen, som om en viss generositet här vore på sin plats. Föreliggande förslag skulle innebära, därest hemförlovningen skedde i slutet av en månad, att krigsmånadslönen skulle utgå endast under en månad, en tid då de flesta krigsdeltagarna lära vara i behov av en viss vila och avspänning. I många fall lärer förvärvsarbetet icke kunna påbörjas så snart efter krigstjänstgöringens avslutande. Marinförvaltningen föreslår därför, att månadslönen utgår minst till och med andra månaden efter den, varunder krigstjänstgöringen upphör.

Vad avser ordningen för krigslönens utbetalning vill marinförvaltningen framhålla, att inom flottan några svårigheter icke föreligga, att lönen utbetalas till i land å örlogsstationen tjänstgörande i vederbörlig flottans kassa samt till ombord tjänstgörande delvis ombord liksom i fredstid. Sista delen av mom. 7 anser marinförvaltningen därför böra erhålla följande tillägg: »Månadslönen må dock vid flottan utbetalas antingen helt i land eller till sjökommenderad personal dels i land och dels ombord enligt i fred gällande ordning.»

Bestämmelser om rätt till ytterligare en månads avlöning hava även förordats av *chefen för marinen* och *chefen för ostkustens marindistrikt.*

Chefen för flygvapnet och *flygförvaltningen* hava yttrat, att, då det torde erfordras särskilda bestämmelser av Kungl. Maj:t för närmare reglering av utbetalningarna, hänvisning borde göras därom.

Chefen för armén har anfört följande:

I fredstid skall jämlikt gällande avlöningsbestämmelser viss del av fast anställt manskap tillkommande avlöning insättas på postsparbanken. Genom den i reglementsförslaget föreskrivna obligatoriska insättningen av månadslönen

torde särskilda sparmedel ej behöva förekomma under den tid krigslön utgår. Bestämmelser härom synas böra ingå i detta moment.

En erinran av liknande innebörd har framställts av *arméförvaltningen.*

Vid överarbetningen av förevarande paragraf hava åtskilliga ändringar vidtagits. Såvitt dessa beröra dyrortsgrupperingen (1 mom.), dyrtidskompenseringen (3 mom.) och löneklassplaceringen (6 mom.) hava de avhandlats i den allmänna motiveringen. Härutöver hava beaktats flertalet av de detaljerinringar, som framställts i de avgivna utlåtandena. I det följande skall huvudsakligen redogöras för dels de ändringar i lönenämndens förslag, vilka ej direkt ansluta sig till i remissyttrandena gjorda yrkanden, dels ock för de fall, i vilka jag ansett mig icke kunna tillmötesgå de framställda ändringsförslagen. *Departementschefen.*

Åtskilliga jämkningar hava måst vidtagas i syfte att anpassa förevarande bestämmelser efter det numera föreliggande förslaget till nytt militärt avlöningsreglemente. Då enligt nämnda förslag fänrik alltid skall beredas lön enligt avlöningsreglementet, har den av lönenämnden i 5 § 1 mom. b) föreslagna bestämmelsen kunnat uteslutas. Löneplanerna i det föreslagna fredsavlöningsreglementet skilja sig avsevärt från de nu gällande och korrespondera ej heller med de i reservstatsförordningarna intagna löneplanerna. I de fall (1 mom. första stycket c) och d)), då enligt lönenämndens förslag placeringen i löneklass å reservstat eller tidigare löneklassplacering å aktiv stat eller reservstat skulle vara avgörande för löntagarens placering i löneklass enligt krigsavlöningsreglementet, kan följaktligen hänvisning till »samma löneklass» eller »löneklass med samma nummer» icke längre ske. I departementsförslaget har hänvisning i stället gjorts till »motsvarande» löneklass. Avsikten har därvid varit, att i en tillämpningsförfattning till reglementet intaga en jämförande tabell mellan löneklasserna enligt de olika äldre och nyare stater, som kunna ifrågakomma. Härigenom torde reglementets tillämpning väsentligen underlättas. Genom en hänvisning till »motsvarande» löneklass i 1 mom. första stycket c) vinnes därjämte den fördelen, att detta stadgande kan omfatta även personal, som före den 1 juli 1936 avgått från reservstat, och det av lönenämnden föreslagna 2 mom. i »övergående bestämmelser» blir följaktligen obehövligt.

Beträffande löneställningen för landstormsofficerare har det av chefen för armén och arméförvaltningen framlagda förslaget följts med den jämkning, som betingats av de nya allmänna löneplanerna. Bestämmelsen härom har upptagits i 1 mom. första stycket h).

Det av chefen för armén väckta förslaget att till 1 mom. a) hänföra arvodespersonal synes knappast var det lämpligaste sättet att sörja för, att nämnda personal icke vid mobilisering lider löneminskning. Jag har i stället sökt vinna nämnda syfte genom den i 5 mom. c) tillagda bestämmelsen. Av ordalagen i 1 mom. a) torde framgå, att även meniga inbegripas under stadgandet, varför något förtydligande i sådan riktning, såsom ett par myndigheter föreslagit, icke ansetts erforderligt. Bestämmelsen om aspiranters och kadetters ställning har i anledning av gjorda erinringar förtydligats, bland annat genom att i tjänsteförteckningen flaggkadett upptagits i 7 krigslöneklassen och for-

muleringen av anmärkningen till sagda förteckning jämkats. Vid sådant förhållande har en särskild föreskrift i 5 § om att aspirant eller kadett vid marinen skall inplaceras i den mot hans tjänsteställning svarande krigslöneklassen ansetts obehövlig. I 2 mom. har intagits ett stadgande därom, att Kungl. Maj:t beträffande värnpliktiga, vilka tillhöra frivilliga försvarsorganisationer, äger meddela särskilda bestämmelser. Härigenom vinnes möjlighet att bereda särskild gottgörelse åt personer, som frivilligt utbildat sig till befäl vid sådan frivillig organisation.

Beträffande den i 4 och 5 mom. reglerade frågan i vad mån i fredstid utgående särskilda förmåner utöver den egentliga lönen skola inräknas i månadslönen erinras därom, att terminslönen är avsedd att utgöra ersättning för i fredstid utgående traktamenten och att för marinens personal vissa för marinen säregna löneförmåner av traktamentsnatur skulle under sjötjänstgöring sammantagna utgöra terminslön, i fråga om manskap dock med tillägg av ett belopp, motsvarande den allmänna terminslönen enligt lägre tariffen. Med hänsyn härtill torde anledning saknas i månadslönen inräkna de till fast anställt manskap vid de olika försvarsgrenarna enligt särskilda kungl. brev den 9 juli 1937 utgående kommenderingstilläggen, vilka till sin natur närmast äro att hänföra till traktamenten. Av övriga extra löneförmåner hava vissa karaktären av en löneförbättring för därav berörda personalkategorier. Detta torde vara fallet med kallortstillägg enligt 12 § avlöningsreglementet för officerare och underofficerare m. fl. (24 § förslaget till militärt avlöningsreglemente), hyresbidrag enligt 11 § manskapsavlöningsreglementet samt ersättning för inkvartering åt viss personal vid sjömanskåren enl. 6 kap. tilläggsbestämmelserna till avlöningsreglementena. Kallortstillägg och hyresbidrag — men ej inkvarteringsersättning — skola enligt lönenämndens förslag bibehållas för personal, som vid krigstjänstgöringens början åtnjöt sådan förmån. I vad mån t. ex. kallortstillägg bör utgå under krig synes visserligen kunna vara föremål för tvekan, men hänsyn måste ock tagas därtill, att krigsavlöningsreglementet kan komma att tillämpas under en måhända flerårig neutralitetsbevakning. Att under en sådan indraga nu ifrågavarande, ur rekryteringssynpunkt betydelsefulla förmåner för personal, som under reglementets tillämpning befordras eller transporteras, torde knappast med hänsyn till kravet på förenkling vara erforderligt och torde ur annan synpunkt icke vara motiverat. 4 mom. har därför i departementsförslaget avfattats sålunda, att ifrågavarande förmåner skola, där ej Kungl. Maj:t annorlunda föreskriver, inräknas i månadslönen för tid, under vilken dylik förmån enligt vederbörligt fredsavlöningsreglemente skolat utgå. Övriga extra avlöningsförmåner — frånsett de i terminslönen vid sjötjänstgöring ingående — torde i stort sett kunna sägas ha karaktären av ersättning för visst slag av arbete och därmed förbundna risker och obehag eller utgöra en premiering av särskild yrkesskicklighet. Hit höra — förutom flygtillägg, mekanikertillägg och elevtillägg — felräkningspenningar för redogörare inom de olika försvarsgrenarna (11 kap. tilläggsbestämmelserna till avlöningsreglementena, särskilda kungl. brev den 16 januari 1930, 32 § för-

slaget till militärt avlöningsreglemente) samt för personal vid marinen ersättning för dykeriarbete (17 kap. tilläggsbestämmelserna till avlöningsreglementet), särskilda förmåner under sjömätningsexpeditioner (kungl. brev den 27 maj 1927), avlöningstillägg till riktare (kungl. brev den 27 mars 1936) och till plutonbefälhavare vid luftvärnsartilleri m. fl. (kungl. brev den 30 juni 1937) samt prispenningar i skjutning med artilleri och signalering. Att borttaga dessa för rekryteringen av vissa befattningar och utbildningen betydelsefulla förmåner under förhållanden, då större krav än eljest måste ställas på personalen och resultatet av utbildningen, torde icke vara lämpligt. 5 mom. har därför avfattats med hänsyn till att även andra dylika tillägg än de under flygtjänstgöring utgående böra inräknas i månadslönen för personal å aktiv stat. Beträffande det i fråga om pensionsavgången arvodespersonal gjorda tilllägget hänvisas till vad som anförts i samband med 1 mom.

Bestämmelserna i 7 mom. i departementsförslaget skilja sig avsevärt från motsvarande stadganden i lönenämndens förslag. Departementsförslaget bygger på den grundsatsen, att lönen för den fast anställda personalen bör anpassas efter det befäl, vederbörande på ett stadigvarande sätt utövar. Jag har emellertid därvid ansett mig kunna presumera, att beställningshavare på aktiv stat, över stat eller på reservstat, som tillagts högre tjänstegrad eller tjänsteklass än som motsvarar hans beställning — vare sig i regemente, kår etc. eller i armén, marinen eller flygvapnet — anförtros ett befäl, som svarar mot den högre tjänsteställningen. Beträffande denna kategori bibehålles sålunda den löneställning, som av lönenämnden föreslagits för samtliga i regemente, kår etc. utnämnda befattningshavare, nämligen lön efter lägsta löneklass inom den högre lönegraden, som innebär höjning utöver den mot vederbörandes beställning svarande lönen. I fråga om övriga befattningshavare, som inneha högre tjänsteställning än som normalt är förenad med deras beställning, t. ex. en pensionerad kapten, som utnämnts till major i armén, torde man däremot icke utan vidare kunna antaga, att de komma att anförtros befäl, som motsvarar deras högre tjänsteställning. I all synnerhet torde detta gälla om sådan i reserven kvarstående personal, som uppnått relativt hög ålder. För att nu ifrågavarande personal skall erhålla lön enligt sin tjänsteställning, erfordras enligt departementsförslaget konstituering för krigstjänstgöringstiden i den högre befattningen. Sådan konstituering har nämligen ansetts böra i samtliga fall för den fast anställda personalen föranleda avlöning efter den grad, vari konstitueringen skett. Ett dylikt system torde bättre än det av lönenämnden föreslagna medföra en anpassning av lönen efter det ansvar, som pålägges varje befälhavare, och det lärer i krig mer än eljest ligga vikt uppå, att lönegraderingen sker efter en sådan grundsats. Av praktiska skäl måste jag dock ställa mig avvisande mot förslaget att vikariatsersättning skall utgå vid tillfälligt utövande av högre befäl.

I 8 mom. har intagits en bestämmelse om avdrag å lönen för pensionsavgången personal med belopp, motsvarande pensionsavgifterna, och i 9 mom. har intagits en erinran om de i pensionsförfattningarna stadgade avdragen ävensom en föreskrift av innebörd, att beställningshavare å reservstat skall

vidkännas enahanda pensionsavdrag som innehavare av motsvarande beställning å aktiv stat. Beträffande dessa moment hänvisas till den allmänna motiveringen.

Stadgandet i 10 mom. innefattar avsteg från lönenämndens förslag bland annat därutinnan, att bestämmelsen om rätt till månadslön för viss tid efter krigstjänstgöringens upphörande uteslutits. I stället har i 4 § 1 mom. intagits ett stadgande därom, att Kungl. Maj:t bestämmer, i vad mån krigslön skall utgå för viss tid efter krigstjänstgöringens slut. Den vidtagna ändringen innebär icke något underkännande av de skäl, som anförts för en förlängning av den tid, varunder krigslön bör få åtnjutas. Emellertid har jag ansett det omöjligt att på förhand bestämma, om krigslön skall utgå under en, två eller eventuellt flera månader efter en demobilisering. Man kan ej heller bortse från, att reglementet även kan komma att gälla vid en mobilisering, utan att vårt land indrages i krig. Om i en hotfull situation en omfattande mobilisering äger rum och några dagar senare, sedan en fredlig uppgörelse träffats, krigsmakten demobiliseras, skulle det te sig som en orimlighet, om all personal, som varit inkallad, skulle få lyfta krigslön en eller två månader efter utryckningen. Den föreslagna tiden av tio dagar efter demobiliseringens början torde i en sådan situation vara fullt tillräcklig. För den händelse demobilisering äger rum efter ett krig, lämnar den föreslagna formuleringen möjlighet för en anpassning och differentiering efter då rådande förhållanden.

Vad beträffar sättet för månadslönens utbetalande torde bestämmelsen härom höra hemma i en tillämpningsförfattning till reglementet.

Frågan om hänvisning till tillämpningsföreskrifter kommer jag att beröra i samband med 16 §.

Insättning av manskapets lön enligt de i fredstid gällande bestämmelserna torde icke böra äga rum under tid, då krigsavlöningsreglementet gäller. Med hänsyn till den allmänna formulering, som stadgandet i 1 § 3 mom. departementsförslaget erhållit, torde någon särskild bestämmelse härom icke erfordras.

6 §. Allmänna föreskrifter beträffande terminslön.

Även denna paragraf har i departementsförslaget erhållit en något ändrad disposition. Sålunda svarar enligt nämnda förslag 2 mom. mot 2 och 3 mom. i lönenämndens förslag, 3 mom. mot 4 mom. i lönenämndens förslag samt 4 mom. mot 6 mom. i sistnämnda förslag. Det av lönenämnden upptagna 5 mom. har vid förslagets överarbetning uteslutits.

Lönenämnden har, utöver den allmänna motiveringen, beträffande sitt förslag i denna del anfört bland annat följande:

Bestämmelserna i 4—6 mom. äro avfattade med särskild hänsyn till att de utan svårighet skola kunna tillämpas av den ofta mindre erfarna personal — reservpersonal och värnpliktiga — som i många fall kommer att handhava utbetalningen av terminslönen, och överensstämma i stort sett med motsvarande föreskrifter i 1918 års krigsavlöningsreglemente. Någon återbäringsskyldighet har icke ansetts böra förekomma, även om under en löpande lönetermin förhållanden inträffa, som eljest skulle medföra, att terminslön skulle upphöra att utgå eller ock skulle utgå enligt annan tariff eller krigslöneklass.

I sitt yttrande över förslaget har *chefen för ostkustens marindistrikt* förordat bibehållande för flottans del av i fredstid gällande lönebetalningsterminer.

I 1 mom. hava, förutom en av det i 2 § tillagda 2 mom. betingad jämkning i avfattningen, vidtagits de ändringarna, att terminslönen enligt den högre tariffen höjts för 1—4 krigslöneklasserna, att terminslönen enligt båda tarifferna höjts för 14 och 15 krigslöneklasserna samt att en ny krigslöneklass (16) tillkommit för överbefälhavaren. Skälen härför hava angivits i den allmänna motiveringen. Ändringarna i tarifferna för de högsta krigslöneklasserna hava vidtagits på det sätt, att löneökningen i förhållande till närmast lägre krigslöneklass från och med 14 klassen (generalsperson, flaggman) höjts från 10 respektive 5 kronor till 20 respektive 10 kronor. Terminslönen för överbefälhavaren kommer härigenom att höjas från 120 respektive 60 kronor till 150 respektive 75 kronor. *Departementschefen.*

Bestämmelsen om tariffernas tillämplighet (2 mom.) har i enlighet med vad förut anförts ändrats sålunda, att den högre tariffen utgår till personal, som befinner sig inom krigsskådeplats eller fästning, som förklarats i belägringstillstånd, oavsett huruvida vederbörande är att räkna till fälttrupperna eller till krigsbesättning. Uttrycket »befinner sig» har valts för att passa in även på sjuka och sårade (jfr 9 § 1 mom.); beträffande tjänstlediga gäller däremot en särskild bestämmelse (se 9 § 2 mom.).

Det av lönenämnden föreslagna 5 mom. har uteslutits, såvitt angår första punkten däri med anledning av den ändrade formuleringen av 4 § 1 mom. och i övrigt av samma skäl, som föranlett motsvarande uteslutning av 5 § 7 mom. enligt lönenämndens förslag. I sistnämnda hänseende får jag hänvisa till det beträffande föregående paragraf anförda.

Åt sista momentet i förevarande paragraf har, för vinnande av större tydlighet, givits en ändrad formulering och i övrigt ha, i samband med förut angivna ändringar i paragrafen, vidtagits åtskilliga jämkningar i avfattningen.

7 §. Särskilda föreskrifter beträffande terminslön under sjötjänstgöring.

Beträffande *lönenämndens* motivering i denna del hänvisas till det i samband med den allmänna motiveringen återgivna.

Marinförvaltningen har i förevarande hänseende yttrat följande:

Bestämmelsen att förmånerna skola utgå efter innehavande tjänstegrad (tjänsteklass) bör utgå. Sjötillägg och representationspengar äro nämligen redan i fred utmätta efter tjänstegrad (tjänsteklass). Mässpengar och servisbidrag böra utgå efter samma grunder som i fred, då mässhållningen även under krigsförhållanden kommer att medföra särskilda för samtliga mässmedlemmar lika stora utgifter. Ersättningen för uppbörd bör såsom hittills vara lika för alla uppbördsmän.

Marinläkares av 2. graden och marinläkarstipendiaters årsarvoden, dagavlöningar och sjötillägg synas vid kommendering, varunder krigsavlöning skall utgå, böra höjas på sådant sätt, att höjningarna motsvara de höjningar,

som äga rum för övriga beställningshavare i motsvarande tjänstegrader och tjänsteklasser. Vad sålunda anförts synes även böra gälla dagavlöningar och sjötillägg till marinläkarstipendiater över stat.

Ifråga om det fast anställda manskapet, som ej mässar i underofficersmäss, har terminslönen för detta på ett undantag när blivit tillfredsställande löst genom att denna personal förutom sjötillägg (servisbidrag) erhåller ett tillägg, motsvarande den lägre terminslönen för manskap, tjänstgörande i land. Härigenom kommer allt manskap utom korpraler upp till minst samma terminslönenivå som i land tjänstgörande personal av manskaps grad. Då även korpralerna böra hava samma förmån, bör ett tillägg till momentets sista punkt göras av sådant innehåll, att korpral erhåller terminslön till så stort belopp, att summan av detsamma och övriga kontanta förmåner för sjötjänstgöringen (sjötillägg och eventuellt servisbidrag) uppgår till samma belopp, som kan utgå till korpral med terminslön under tjänstgöring i land.

Enär beställningshavare vid kustartilleriet i vissa fall enligt fredsavlöningsreglementet åtnjuta sjötillägg, bör samma förmån utgå till dem enligt krigsavlöningsreglementet.

Chefen för kustflottan har framställt samma erinringar som marinförvaltningen; dock har nämnde chef ansett marinläkare av 2. graden och marinläkarstipendiater hava erhållit full kompensation för minskningen i sjötilläggen genom den för dem föreslagna månadslönen.

Chefen för marinen har förmenat, att den föreslagna avfattningen av 7 § syntes komma att medföra bortfallandet av en del högst väsentliga förmåner ombord å flottans fartyg, nämligen, förutom i samband med månadslönen berörda ersättningar, tillägg till sjötillägget för befälhavaren å tankfartyget Brännaren (kungl. brev den 16 oktober 1936), förhöjning i sjötillägg till personal å ubåt (kungl. brev den 29 juni 1926), sjötillägg till flottans personal under tjänstgöring å statens isbrytarfartyg (kungl. brev den 4 december 1936), förhöjt sjötillägg till personal under minsvepningsarbete (kungl. brev den 15 april 1919), mässpenningar eller servisbidrag till värnpliktig flaggkorpral (kungl. brev den 28 augusti 1936) samt förhöjda mässpenningar till personal vid arbeten med militärleder (kungl. brev den 2 november 1928). På grund härav har chefen för marinen förordat sådan ändrad formulering av paragrafen, att dessa förmåner finge bibehållas.

Departementschefen. Såsom jag i den allmänna motiveringen anfört, biträder jag i princip förslaget om terminslönens anknytning i vissa fall till de under sjötjänstgöring för marinens personal utgående särskilda förmånerna. Den avfattning, som förslagets bestämmelser i denna del erhållit, torde emellertid — främst med hänsyn till innehållet i 26 § av det nu föreliggande förslaget till nytt fredsavlöningsreglemente — böra underkastas vissa jämkningar. Den omständigheten, att stadgandena i nämnda paragraf icke äro begränsade till enbart marinens personal och flottans fartyg, föranleder sålunda en mera allmän avfattning av nu ifrågavarande bestämmelser. Härigenom tillgodoses det av marinförvaltningen uttalade önskemålet om sjötillägg i vissa fall för kustartilleriets personal. Då vidare sjötilläggen i de nya bestämmelserna anknutits direkt till vissa lönegrader och därjämte i vissa fall gjorts beroende av vilket befäl vederbörande utövar, torde den av lönenämnden föreslagna be-

stämmelsen, att sjötilläggen och övriga ifrågavarande förmåner skola utgå efter innehavande tjänstegrad (tjänsteklass) icke kunna bibehållas, utan torde förmånerna böra utgå efter samma grunder som i fredstid. Beträffande storleken av den föreslagna terminslönen under sjötjänstgöring har anmärkts, att terminslönen för korpral skulle — även under rörlig förläggning — bliva lägre än den högre terminslönen under tjänstgöring i land. Detsamma skulle, såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen för förslaget till nytt fredsavlöningsreglemente, vid stationär förläggning — då representationspenningar icke utgå — bliva fallet beträffande vissa av officersgraderna. Härtill kommer, att sjötillägg överhuvud icke utgår till värnpliktiga. Till förebyggande av att sjötjänstgöring medför lägre betalning än tjänstgöring i land torde därför böra införas en subsidiär bestämmelse, som garanterar personalen åtminstone den terminslön, som skulle hava utgått med tillämpning av de allmänna bestämmelserna i 6 §. Då emellertid tillämpningen av nämnda stadganden förutsätter en bestämd förläggningsort, erfordras en ytterligare föreskrift angående vilken tariff, som är tillämplig under sjötjänstgöring med rörlig förläggning. Med hänsyn till den genomsnittliga storleken av de särskilda förmånerna under dylik tjänstgöring torde tvekan ej kunna råda därom, att lägsta terminslönen vid rörlig förläggning bör sättas lika med den högre tariffens belopp. Den föreslagna anordningen medför den ytterligare fördelen, att förändringar i de förmåner, som under sjötjänstgöring skola utgöra terminslön, ej med nödvändighet behöva föranleda ändring i krigsavlöningsreglementet. I anledning av vad sålunda anförts har — i stället för det av lönenämnden föreslagna 2 mom., vilket ansetts kunna såsom obehövligt utgå — såsom 2 mom. i förevarande paragraf stadgats, att terminslönen icke må understiga vid sjötjänstgöring med stationär förläggning eller tjänstgöring i sjöreserv det belopp, som skulle hava utgått med tillämpning av bestämmelserna i 6 §, och vid sjötjänstgöring med rörlig förläggning det belopp, som skulle hava utgått enligt den i 6 § 1 mom. intagna högre tariffen.

Vad beträffar marinläkare av 2. graden och marinläkarstipendiater, för vilka marinförvaltningen föreslagit en höjning av terminslönen, erinras därom, att dessa i viss mån äro ett slags reservpersonal, vilka åtnjuta jämförelsevis obetydligt fast arvode men under sjötjänstgöring uppbära avsevärt högre sjötillägg än annan personal. Enligt 5 § 1 mom. b) erhålla dessa läkare och stipendiater månadslön i likhet med bataljonsläkare på stat. Under sådana förhållanden torde anledning saknas till erinran mot den föreslagna bestämmelsen, att nämnda personal skall erhålla sjötillägg med samma belopp som officer av motsvarande tjänstegrad. Vad slutligen angår chefens för marinen påpekande rörande de bestämmelser, som vid olika tillfällen utfärdats angående särskilda eller förhöjda sjötillägg, mässpenningar eller servisbidrag, torde de i lönenämndens förslag använda ordalagen »enligt i fredstid gällande bestämmelser» täcka även dylika extra förmåner, i den mån de äro avsedda att kvarstå efter det nya fredslönereglementets utfärdande. Något förtydligande i den riktning, som chefen för marinen förordat, torde sålunda icke vara erforderligt. Däremot har i förtydligande syfte angivits, att sjötillägg m. m., som utgår såsom terminslön, skall räknas för tio dagar.

8 §. Särskilda föreskrifter beträffande terminslön under flygtjänstgöring.

Beträffande denna paragraf hänvisas till det i den allmänna motiveringen anförda. De jämkningar, som vidtagits i paragrafens avfattning, äro föranledda dels av stadgandet i 1 § 3 mom. och dels av bestämmelserna i 27 § förslaget till militärt avlöningsreglemente, för vilka förut redogjorts.

9 §. Krigslön för sjuka, tjänstlediga, tillfångatagna m. fl. samt begravningshjälp.

Innehållet i denna paragraf motsvarar i väsentliga delar föreskrifterna i 14 § av 1918 års krigsavlöningsreglemente.

Såsom motivering till sitt förslag har *lönenämnden* anfört följande:

1 mom. Enligt 1918 års reglemente skulle krigslön bibehållas av sjuka och sårade, så länge krigstjänstgöringstiden för dem fortfor. Då en sådan föreskrift synes kunna giva anledning till viss tveksamhet vid tillämpningen, har lönenämnden ansett uttryckligen böra angivas, att krigslön under tid, då krigsavlöningsreglementet äger tillämpning, må bibehållas av sjuka och sårade, så länge de vårdas å sjukvårdsanstalt. För tid, då reglementet icke längre skall tillämpas, har det synts skäligt, att dess bestämmelser om rätt till krigslön dock skola under någon tid få gälla för den personal, som kvarligger å sjukvårdsanstalt. Denna tid har föreslagits till 3 månader.

Sjuka och sårade, vilka icke kunna beräknas inom kort åter bliva tjänstbara, skola enligt gällande föreskrifter så snart ske kan undanföras till hemorten, d. v. s. till delar av riket, som ligga utanför själva krigsskådeplatsen. Lönenämnden har ansett sig böra undersöka, huruvida sådan personal bör få bibehålla terminslön eller uppbära sådan med lägre belopp än som eljest skulle utgå. Att helt borttaga denna förmån synes icke vara möjligt, framför allt beträffande värnpliktiga, vilka i fredstid äro berättigade att bibehålla penningbidrag för tid, då de till följd av sjukdom eller skada, till vilken tjänstgöringen kan antagas hava varit orsak, äro förhindrade deltaga i tjänstgöring. Lönenämnden har verkställt en beräkning rörande de kostnader, som kunde beräknas uppstå, om terminslönen, med utgångspunkt från värnpliktiga tillkommande penningbidrag, för ett visst genomsnittligt antal sjuka och sårade beräknades efter en för högre beställningar än meniga i förhållande till den lägre terminslönetariffen betydligt reducerade skala. Därvid har befunnits, att härigenom skulle ernås en besparing av endast omkring 2 procent i jämförelse med det belopp, som skulle hava utgått, om den lägre krigslönetariffen skulle hava tillämpats. Då denna besparing icke synes motsvara de tekniska svårigheter, som införandet av en särskild sjuktariff skulle medföra, har lönenämnden ansett sig böra föreslå, att terminslönen till sjuka och sårade i hemorten skall utgå enligt den i 6 § intagna lägre tariffen.

Föreskriften i *5 mom.* har föreslagits dels med hänsyn därtill, att det kan dröja någon tid, innan anledningen till frånvaron blir känd, och dels för att i någon mån tillgodose den saknades familj.

Beträffande *1 mom.* hava *marinförvaltningen* och *chefen för ostkustens marindistrikt* anfört följande:

Någon föreskrift om att månadslön skall utgå även till sådan sjuk eller sårad personal, som icke vårdas å sjukvårdsanstalt, finnes icke. Med hänsyn till att jämlikt 2 mom. månadslön i allmänhet får bibehållas vid tjänstledighet,

synes avsikten vara, att dylik lön även får bibehållas oavkortad vid sjukdom. Föreskrifter härom synas därför böra intagas i reglementet.

Chefen för marinen har yttrat följande:

Erfarenheterna senast från världskriget utvisa, att man måste räkna med en kategori vapenföra, som mer eller mindre med berått mod ådraga sig en sjukdom, för att slippa undan en mindre populär kommendering eller dylikt. I all synnerhet kunna dylika åtgärder vara besvärande för fartygsexpeditioner. I fredstid kan en person, som ådragit sig en dylik sjukdom, beläggas med disciplinstraff, men under krigsförhållanden synes man som ytterligare hämmande moment böra tillgripa indragning helt eller delvis av krigslönen.

Med hänsyn till vad sålunda anförts har chefen för marinen föreslagit ett tillägg i 1 mom. av innebörd, att terminslön icke skulle utgå då skälig anledning funnes till antagandet, att sjukdomen vore självförvållad eller med normal försiktighet kunnat undvikas.

I fråga om *2 mom.* har *chefen för armén* yttrat följande:

I fredstid beredes ledighet från tjänsten genom permission, tjänstledighet eller hemförlovning. I krig avser sistnämnt begrepp upphörande av krigstjänstgöring. Personalen kan sålunda under krigstid beredas ledighet antingen genom tjänstledighet eller genom permission. Förstnämnda förfaringssätt tillämpas endast, när det är fråga om enstaka individer, under det att permission även torde kunna avse helt förband och härvid närmast är att jämföra med hemförlovning i fred. Då förbandet under permission emellertid bibehåller sin organisation och permission kan avbrytas på grund av inträffade förändringar i krigsläget är den enskilde härunder i viss mån förhindrad att skaffa sig utkomst genom civilt arbete. Det synes därför skäligt, att avlöningsbestämmelserna för tjänstledighet utvidgas att omfatta även permission.

Beträffande *3 mom. har chefen för armén* framhållit, att häktad, som sedermera frikändes, rättvisligen borde få retroaktivt åtnjuta den avlöning, som belöpte på häktningstiden.

Arméförvaltningen har ifrågasatt, huruvida icke i momentet borde intagas föreskrift om hur med avlöningen skulle förfaras för tid, varunder vederbörande avstängdes från tjänstgöring. Därest dylika fall icke ansåges böra likställas med dem, som avses i momentets första stycke, torde böra föreskrivas, att det skulle ankomma på vederbörande befälhavare att besluta, huruvida tiden för avstängning terminslön finge helt eller delvis bibehållas.

Vad slutligen beträffar *5 mom.* hava *chefen för armén* och *arméförvaltningen* förordat en utsträckning av den tid, under vilken den saknades månadslön skulle för hans räkning insättas, förslagsvis med en månad.

Chefen för flygvapnet och *flygförvaltningen* hava ansett det icke kunna ifrågakomma att beröva den saknades familj hela månadslönen utan att åtminstone en del därav borde utbetalas, till dess anledningen till frånvaron bleve känd.

Departementschefen.

I syfte att förtydliga motsvarande bestämmelse i 1918 års reglemente har lönenämnden föreslagit, att krigslön under tid, då krigsavlöningsreglementet vore tillämpligt, skulle få behållas av sjuka och sårade, så länge de vårdades å sjukvårdsanstalt. Mot den föreslagna bestämmelsen kan emellertid invändas,

att behov av krigslönens bibehållande måhända i högre grad föreligger för sådana sjuka och sårade, som icke vårdas å sjukvårdsanstalt och åtnjuta därmed förenade naturaförmåner. Den mest rationella lösningen av förevarande fråga synes vara, att de sjuka och sårade i lönehänseende likställas med annan personal. Så länge personalen tillhör mobiliserad del av krigsmakten kommer den följaktligen att åtnjuta krigslön, därvid terminslönen utgår enligt den högre tariffen vid vistelse inom krigsskådeplats och enligt den lägre tariffen vid uppehåll i hemorten (det förutsättes såsom självfallet, att personalen icke äger att helt godtyckligt välja vistelseort). Avföres personalen på grund av sjukdomens varaktighet eller på grund av invaliditet från mobiliserat förband, upphör rätten till krigslön. För personal å aktiv stat och till tjänstepension berättigad personal inträder då rätt till sjuklön eller pension enligt i fredstid gällande bestämmelser. För reservofficerare, landstormsofficerare, värnpliktiga m. fl. böra utfärdas särskilda bestämmelser om sjuklön och pension, vilka träda i tillämpning, då krigsavlöningsreglementet upphör att gälla för vederbörande. Enligt vad sålunda föreslagits kommer all sjukskriven personal, som är avsedd att kvarbliva i krigstjänstgöring, att bibehålla krigslön. Av det anförda framgår, att den av lönenämnden föreslagna bestämmelsen om krigslön åt personal, som efter det reglementet upphört att gälla kvarligger å sjukvårdsanstalt, enligt min mening bör utgå ur förslaget. I anledning av det av chefen för marinen gjorda påpekandet har i förevarande moment gjorts ett tillägg för det fall, att skälig anledning finnes till antagande, att sjukdom är självförvållad. Därvid har föreskrivits, att innan terminslön av sådan anledning indrages läkare skall höras.

Bestämmelsen i 2 mom. om lön under tjänstledighet, mot vilken jag i sak intet har att erinra, har i anledning av vad chefen för armén yttrat utsträckts att omfatta även permission.

Stadgandena i 3 mom. torde böra ansluta sig till motsvarande bestämmelser i det numera föreliggande förslaget till nytt militärt avlöningsreglemente (23 §). Härigenom bliva även de vid remissen framställda erinringarna beaktade.

De personer, vilka anmälas såsom saknade, torde såvitt angår understöd åt deras anhöriga få behandlas på samma sätt som de, vilka avlidit. Innan vederbörliga pensionsbestämmelser kunna träda i tillämpning, måste emellertid med nödvändighet någon tid förflyta, och med hänsyn härtill torde en förlängning av den av lönenämnden föreslagna tid, varunder månadslön skulle få åtnjutas, få anses ofrånkomlig. Jag har därför ansett mig böra biträda de framställda yrkandena om förlängning av nämnda tid med en månad. I övrigt har 5 mom. i formellt hänseende undergått vissa jämkningar.

Vad i föregående stycke anförts torde belysa behovet av en motsvarande bestämmelse om rätt till månadslön under viss tid för en avliden löntagares efterlevande. För att bespara de militära myndigheterna arbetet med att företaga utredning om personalens familje- och försörjningsförhållanden torde rätten till viss tids månadslön böra göras lika för alla dödsbon. Vidare fordras en bestämmelse om rätt till begravningshjälp i sådana fall, där dylik skulle

hava utgått enligt vederbörligt fredsavlöningsreglemente och begravningen ombesörjes av dödsboet, vilket väl ofta kommer att ske, då en militär befattningshavare avlider på ett sjukhus i hemorten. De sålunda erforderliga ytterligare bestämmelserna hava i departementsförslaget sammanförts i 6 mom. I anledning av den vidgade omfattning, 9 § sålunda erhållit, har avfattningen av paragrafens rubrik och av 4 § 1 mom. andra stycket underkastats erforderlig jämkning. För att förenkla proceduren med utbetalningen kan ifrågasättas att genom särskilda tillämpningsbestämmelser — varutinnan hänvisas till 16 § — giva fortsatt giltighet åt av löntagaren utfärdad fullmakt, såvida icke fullmaktshavarens befogenhet att företräda löntagaren eller hans dödsbo bestrides.

10 §. Krigsutrustningsbidrag.

Enligt *1918 års krigsavlöningsreglemente* skulle — såsom bidrag till fullständigande vid mobilisering av egen personlig krigsutrustning ävensom till krigsutrustningspersedlars underhåll och ersättande i mån av förslitning — utgå krigsutrustningsbidrag till personal, som var skyldig att själv hålla sig med dylik utrustning. Detta bidrag utgick med 200 kronor till officer (likställd) och med 100 kronor till underofficer (likställd). Efter varje ytterligare period av 3 månader kunde förnyat sådant bidrag utgå med högst hälften av nämnda belopp.

Såsom motivering till denna paragraf har *lönenämnden* anfört följande:

Fast anställd personal i officers- och underofficersbeställning är fortfarande liksom år 1918 skyldig att i fredstid hålla sig med uniform och övrig personlig utrustning. Staten tillhandahåller dock numera en del persedlar, såsom kikare, tjänstevapen och remtygspersedlar, som personal i officers tjänsteställning tidigare varit skyldig att anskaffa på egen bekostnad. Enligt lönenämndens mening skulle det kunna ifrågasättas, om ej staten lämpligen borde under krigstjänstgöring hålla all personal med erforderlig krigsutrustning. Emellertid måste intendenturverkstäderna antagas vid början av en mobilisering bliva synnerligen hårt ansträngda för tillgodoseende av behovet av utrustningspersedlar för den personal, som enligt hittills tillämpade regler skall utrustas genom statens försorg. Med hänsyn härtill har lönenämnden icke ansett sig böra nu ifrågasätta någon ändring i förevarande avseende, utan har i reglementet intagits en föreskrift, att sådan personal, som är skyldig att hålla sig med uniformspersedlar, skall erhålla ett krigsutrustningsbidrag vid inställelse till krigstjänstgöring. De i 1918 års krigsavlöningsreglemente angivna beloppen synas dock vara väl knappa. Vid utrustandet år 1934 av den s. k. Saarbataljonen utgick utrustningsbidrag med 400 kronor till officer och 250 kronor till underofficer. Någon anledning att bestämma olika belopp för nämnda båda personalkategorier torde emellertid numera knappast föreligga. Lönenämnden har därför ansett sig böra föreslå, att krigsutrustningsbidrag måtte få utgå med samma belopp till såväl officerare som underofficerare samt att detta bidrag måtte fastställas till 250 kronor eller samma belopp, som utgick till underofficerare vid Saarbataljonen.

I den mån krigstjänstgöring fortgår under längre tid, måste givetvis försliten eller av annan anledning obrukbar krigsutrustning ersättas. I många fall kan det givetvis vara förenat med stora svårigheter för personalen att själv ombesörja sådan ersättning. Det synes därför böra tagas under övervägande,

om ej staten bör tillhandahålla de persedlar, som erfordras för ersättande av obrukbar krigsutrustning. Därest det vid en blivande utredning befinnes, att förevarande fråga ej lämpligen kan lösas i den här angivna riktningen, synes i stället förnyat krigsutrustningsbidrag böra få utgå enligt de grunder, som av Kungl. Maj:t bestämmas.

I åtskilliga över förslaget *avgivna yttranden* har förordats en höjning av krigsutrustningsbidragen. Sålunda har *chefen för armén* anfört följande:

Principen att krigsutrustningsbidrag skall utgå med samma belopp till officerare och underofficerare synes mig i huvudsak bärande. Å andra sidan torde det föreslagna beloppet härför — 250 kronor — vara alltför lågt. Sålunda kostar erforderlig utrustning enligt gällande fältutrustningslista närmare 300 kronor vid inköp från kronans förråd. Härtill komma vidare kostnader för erforderliga ändringar m. m. Beloppet synes med anledning härav böra sättas till 400 kronor.

Chefen för marinen har yttrat följande:

Det bör till att börja med otvetydligt framgå, att krigsutrustningsbidraget icke är avsett att ersätta ekiperingshjälp enligt gällande fredsavlöningsbestämmelser. Vad angår beloppets avvägning torde viss differentiering mellan officer och underofficer vara motiverad åtminstone för flottans vidkommande. Fordringarna på utrustningspersedlar äro nämligen högst olika. På grund därav synes beloppet böra bestämmas för officer och vederlike till 350 (ev. 300) kronor och för underofficer till 250 (ev. 200) kronor.

Marinförvaltningen har, i nära överensstämmelse med vad *chefen för kustflottan* i sitt remissutlåtande förordat, anfört följande:

I fråga om den sjögående personalen är såväl det kvantitativa som kvalitativa behovet av utrustningspersedlar större för officeren än för underofficeren. Den förre har större delen av sin tjänstgöring förlagd till däck med avsevärt längre törnar, vartill kommer att officeren i de flesta fall under vaktgöringen är utan skydd för regn och blåst. Underofficerens vaktgöring är i regel begränsad ett par timmar åt gången och under törnen har han ofta möjlighet stå i skydd under tak såsom t. ex. i kanontorn, styrhytt och dylikt. På grund av dessa olikheter i tjänstgöringsförhållandena bliva officerens personliga utrustningsbehov och slitage större. Marinförvaltningen anser därför, att krigsutrustningsbidraget till denne även bör vara större än till underofficeren, förslagsvis 350 respektive 250 kronor.

Även *chefen för ostkustens marindistrikt* har påyrkat en höjning av utrustningsbidraget.

Arméförvaltningen har förordat, att staten in natura skulle tillhandahålla personalen de persedlar, som erfordrades för ersättande av obrukbar krigsutrustning.

Departementschefen. Krigsutrustningsbidraget är icke avsett för anskaffning av krigsutrustningen, ty sådan utrustning måste redan i fredstid hava anskaffats av här ifrågavarande personal. Det är sålunda endast fråga om iståndsättande och komplettering av utrustningen, däri inbegripet förslitna persedlars ersättande med nya. Under sådana omständigheter lärer det föreslagna beloppet 250 kronor få anses tillfyllest; tillräckliga skäl synas ej heller föreligga att bestämma bidraget till olika belopp för officerare och underofficerare. Däremot bör tydligt angivas, att bidragen icke äro avsedda att ersätta den enligt

vederbörliga fredsbestämmelser utgående ekiperingshjälpen. Frågan i vad mån ersättning för förbrukad krigsutrustning bör ske in natura eller kontant anser jag i likhet med lönenämnden böra lämnas öppen. Avgörandet därvidlag torde i icke ringa mån vara beroende på huruvida reglementet tillämpas under krig eller neutralitetsbevakning. Vid överarbetningen av förevarande paragraf har, utöver här omförmälda förtydligande, vidtagits vissa ändringar av formell natur.

11 §. Stabsbidrag.

I *1914 års krigsavlöningsreglemente* upptogs en förmån, benämnd representationsersättning, avsedd till underhåll m. m. åt personal, som komme att uppehålla sig i vederbörandes kvarter utan att tillhöra detsamma. Dylik ersättning skulle för tid, som av Kungl. Maj:t bestämdes, utgå förskottsvis för lönetermin med 1,500 kronor till högste befälhavaren för fälthären, 1,000 kronor till arméchef och likställd samt 500 kronor till arméfördelningschef och likställd.

I *det år 1915 avgivna sakkunnigbetänkandet* angående nytt krigsavlöningsreglemente uttalades, att bestämmelse i reglementet borde finnas, varigenom möjlighet skulle förefinnas att bereda ifrågavarande befälhavare ersättning för vissa utgifter, som under krig komme att uppstå vid de olika stabskvarteren. Ifrågavarande utgifter vore visserligen delvis att räkna såsom representationskostnader, men påkallades dock även av andra förhållanden och närmast därav, att i de olika kvarteren måste mottagas och förplägas personer, vare sig tillhörande krigsmakten eller civila, för vilka förplägnad vid kvarteret icke enligt gällande föreskrifter kunde utrekvireras såsom för dess fasta personal. Av sådan anledning föreslogo de sakkunniga, att ersättningen skulle upptagas under den dess ändamål bättre motsvarande benämningen stabskvartersbidrag. Ersättningen syntes emellertid icke böra utgå såsom en avlöningsförmån med visst i reglementet bestämt belopp för lönetermin, utan borde det ankomma på Kungl. Maj:t att med hänsyn till omständigheterna bestämma ej blott tiden för ersättningens utgående utan även det belopp, som kunde behöva tilldelas de särskilda befattningshavarna. Föreskrifterna i ämnet i de år 1915 och senare utfärdade krigsavlöningsreglementena hava avfattats i enlighet med de sakkunnigas förslag. I *1918 års reglemente* upptogos stadgandena om stabskvartersbidrag i § 19.

Lönenämnden har förklarat, att nämnden i huvudsak anslöte sig till de synpunkter, som framhållits av förut nämnda sakkunniga. Nämndens förslag överensstämmer ock, såvitt angår armén, i det väsentliga med § 19 i 1918 års reglemente.

Marinförvaltningen har i sitt yttrande anfört följande:

Bland de befälhavare, som äga åtnjuta stabskvartersbidrag, återfinnes endast en befälhavare å den sjögående flottan, nämligen chefen för kustflottan. Detta anser marinförvaltningen otillfredsställande. Förutom kustflottan komma under mobilisering och krig större eskadrar att sammandragas, vilka uppträda självständigt och ha till uppgift att i samarbete med övriga vapenslag försvara vissa kuststräckor. Cheferna för dessa eskadrar synas vara i lika stort behov av stabskvartersbidrag som exempelvis en flottiljchef vid flygvapnet

eller en chef för basgruppstab. De i 11 § 2 mom. omförmälda befälhavarna böra därför utökas med eskaderchef vid flottan. Momentet synes marinförvaltningen i övrigt vara i behov av omredigering i sådan riktning, att arméns befälhavare tagas upp för sig, flottans för sig o. s. v. I 2 mom. bör vidare införas chefen för Gotlands kustartilleriförsvar, vilken i detta avseende får anses motsvara kommendant i fästning.

Chefen för marinen har förordat, att stabskvartersbidrag tillerkännes, förutom de av marinförvaltningen nämnda befälhavarna, även avdelningschef vid flottan.

Chefen för armén har föreslagit, att bidragets benämning förenklas till stabsbidrag.

Departementschefen. Förevarande paragraf har överarbetats med beaktande av de framställda erinringarna.

12 §. Gottgörelse för tjänsteresa m. m.

1918 års krigsavlöningsreglemente innehöll i fråga om ersättning för tjänsteresor föreskrifter, som i huvudsak överensstämde med de i sådant avseende i fred gällande bestämmelserna. Resekostnadsersättning skulle dock utgå med de verkliga utgifternas belopp enligt såvitt möjligt verifierad och av vederbörande chef godkänd räkning.

Såsom motivering till förevarande paragraf har *lönenämnden* anfört följande:

Beträffande *resekostnadsersättning* för tjänsteresor avviker det nu föreliggande förslaget från de under fred gällande bestämmelserna endast i det avseendet, att sådan ersättning under alla förhållanden, alltså även vid färd med bil m. m., skall utgå med de verkliga utgifternas belopp. Det torde nämligen icke vara möjligt att vid mobilisering och i krig fastslå några absoluta maximibelopp för olika färdmedel. Såsom en garanti för att oskälig ersättning ej skall komma att utgå har ansetts böra föreskrivas, att räkning alltid skall godkännas av vederbörande chef.

Traktamentsersättning är avsedd att bereda personalen gottgörelse för de merkostnader i fråga om inkvartering och förplägnad, som uppstå vid tjänsteresor och vid tjänstgöring utom egen förläggningsort. All personal är emellertid under krigstjänstgöring tillförsäkrad fri inkvartering och förplägnad (krigsportion) av staten. Merkostnader för dessa ändamål kunna sålunda under dylik tjänstgöring uppstå endast i de fall, då staten icke kan tillhandahålla dessa förmåner eller då ett användande av naturaförmånerna skulle utgöra hinder för vederbörligt uppdrags behöriga fullgörande (genom tidsförlust o. s. v.). Möjlighet att erhålla krigsportion kommer att finnas överallt, där trupp är förlagd, samt vid ett antal måltidsstationer över hela landet. Inkvartering torde i allmänhet kunna anordnas vid militära förläggningar. Med avseende härå skulle en tillämpning av i fredstid gällande bestämmelser angående traktamentsersättning medföra större kostnader för staten än som äro erforderliga för att förse personalen med inkvartering och förplägnad. Med hänsyn till den ofta oerfarna personalen vid krigskassaavdelningarna skulle det vidare kunna befaras, att tillämpningen av resereglementets skiftande bestämmelser skulle bereda stora svårigheter. Även om en avsevärd förenkling av dessa bestämmelser skedde, måste det förutsättas, att arbetet med granskning av reseräkningar skulle bliva mycket omfattande.

Bestämmandet av den ersättning, som bör utgå i sådana fall, då det icke varit möjligt att tillhandahålla inkvartering och förplägnad in natura, skulle kunna ske på ettdera av följande sätt. Antingen skall förrättningsmannen för varje utgift för inkvartering eller måltid förete en kvitterad räkning, vilken efter vederbörlig chefs godkännande ersättes, eller ock skall ett visst belopp fastslås, som mot kvitto utbetalas till förrättningsmannen i den mån han gör det sannolikt, att han icke kunnat använda sig av inkvartering eller förplägnad in natura, som tillhandahålles av staten. Även om det förra alternativet väljes, är det nödvändigt att fastslå vissa belopp, som ej få överskridas. Man måste då antaga, att flertalet verifikationer komma att upptaga högsta tillåtna belopp. Genom att uppställa fordran på verifikationer kommer sålunda sannolikt ej någon nämnvärd besparing att uppstå för staten, men däremot uppkommer för myndigheterna ett omständligt granskningsarbete. Därest i stället vissa belopp fastställas såsom ersättning för nattkvarter och förplägnad, i den mån dessa förmåner enligt vad ovan anförts icke kunna få åtnjutas in natura, underlättas myndigheternas granskningsarbete högst betydligt, utan att staten torde åsamkas större utgifter än som av omständigheterna påkallas. Lönenämnden har ansett sig böra förorda det senare alternativet.

Vid fastställandet av ersättningsbeloppen torde man böra förutsätta, att för den, som ej kan erhålla inkvartering och förplägnad in natura, kostnaden för anskaffande av dessa förmåner kommer att för helt dygn räknat i stort sett motsvara enligt gällande resereglemente utgående traktamentsersättning. Emellertid måste beaktas, att den förmån av terminslön, som föreslagits skola utgå till all mobiliserad personal, i viss mån är avsedd för bestridande av sådana utgifter, som förorsakas av en beställningshavares vistelse utom hemmet. Terminslönen har föreslagits skola utgå med olika belopp, beroende på om den lägre eller den högre tariffen skall tillämpas. Det skulle ur tillämpningssynpunkt vara synnerligen önskvärt, om ersättningen för inkvartering och förplägnad kunde utgå med samma belopp, oberoende av om den resande uppbär högre eller lägre terminslön. I de områden, där den högre tariffen gäller, torde möjligheterna att använda av kronan tillhandahållen inkvartering och förplägnad vara större än inom andra delar av landet. De tillfällen, då kontant ersättning kommer att utgå för anskaffande av nämnda förmåner, kunna därför antagas här bliva relativt få. I den mån inkvartering och förplägnad måste ombesörjas av förrättningsmannen själv, synes man däremot böra räkna med, att kostnaderna härför kunna komma att ej obetydligt överstiga motsvarande kostnader inom övriga delar av riket. Inom dessa övriga delar torde däremot ifrågavarande kostnader, åtminstone under den närmaste tiden efter mobiliseringen, kunna antagas i huvudsak överensstämma med kostnaderna i fredstid. Vid bestämmande av den ersättning för inkvartering och förplägnad, som bör utgå, när dessa förmåner icke kunna av staten tillhandahållas in natura, synes man därför böra beräkna densamma såsom ett tillägg till terminslönen enligt den lägre tariffen.

Terminslönen torde komma att till stor del användas för beredande åt personalen av portionsförbättring, extra förplägnad eller dylikt. Den reduktion av ersättningen för inkvartering och förplägnad, som betingas av att terminslön samtidigt uppbäres, synes därför helt böra läggas på ersättningen för förplägnad. I likhet med vad som föreslagits i fråga om terminslönen har lönenämnden ansett även här ifrågavarande ersättning böra utgå med belopp, som motsvarar vederbörandes tjänstegrad (tjänsteklass). Dyrtidstillägg bör ej utgå på denna ersättning.

Chefen för marinen och *marinförvaltningen* m. fl. marinmyndigheter hava i sina yttranden hemställt, att till förebyggande av missförstånd rörande den

ifrågavarande förmånens innebörd i paragrafens rubrik och text måtte angivas, att ersättningen avser icke blott resa utan även annan tjänstgöring utom förläggningsorten.

Chefen för ostkustens marindistrikt har framhållit, att förhållanden givetvis kunde inträffa, som gjorde, att utgifterna omöjligen kunde hålla sig inom fastställd ram. Med hänsyn därtill borde, när särskilda skäl förelåge, ersättning kunna utgå med högre belopp enligt vederbörande befälhavares beprövande.

Gentemot det i 2 mom. gjorda förbehållet »utan att därigenom fördröjande av färden eller eftersättande av vederbörligt uppdrag förorsakats» hava *cheferna för armén och flygvapnet, flygförvaltningen* och *kommendanten i Hemsö fästning* anmärkt, att detsamma kunde giva anledning till tvekan vid tolkningen. Förstnämnda tre myndigheter hava hemställt, att förbehållet måtte få utgå.

Departementschefen. Mot lönenämndens förslag i denna del har jag i sak intet att erinra. Med hänsyn till i krigs- eller kristid gällande prisregleringssystem anser jag en sådan bestämmelse om rätt till högre ersättning än den för normala fall gällande, som den av chefen för ostkustens marindistrikt föreslagits, knappast erforderlig, och då ett dylikt stadgande lätt kunde inbjuda till missbruk, har jag ansett det icke böra upptagas i förslaget. Vissa förtydliganden har jag emellertid, i anslutning till vad i yttrandena anförts, funnit erforderliga. Sålunda har angivits, att ersättning enligt förevarande paragraf avser icke blott resa utan även tjänsteförrättning utom den egentliga krigsförläggningsorten. Med sistnämnda uttryck avses för personal, som tillhör visst truppförband, den plats, där förbandet uppehåller sig, och detta även om uppehållet är tillfälligt. Till undvikande av misstolkning har ytterligare (i 2 mom.) stadgats, att ersättning ej utgår vid färd eller förrättning med trupp. I övrigt har 2 mom. i förtydligande syfte omformulerats.

13 §. Ersättning för inställelse till och hemförlovning från krigstjänstgöring.

Enligt § 22 i *1918 års krigsavlöningsreglemente* skulle ersättning för inställelse till krigstjänstgöring för särskilt inkallad personal beräknas för färd från eller till vars och ens hemvist i kyrkobokföringsorten, dock att den, som vid anträdande av färd för inställelse uppehöll sig å annan ort, ägde utbekomma ersättning för färd från vistelseorten inom riket eller, vid vistelse utom riket, från den plats inom riket, å vilken han vid färden först inträffade. Där annat fortskaffningsmedel än järnväg eller ångfartyg använts för färden eller någon del därav, utgick dock icke resekostnadsersättning i annat fall än då den väglängd, för vilken sådant fortskaffningsmedel anlitats, uppgått till minst 10 kilometer. För färd till hemorten efter avslutad krigstjänstgöring skulle ersättning utgå enligt enahanda grunder.

Lönenämnden har såsom motivering till förevarande paragraf anfört:

I fredstid åtnjuter värnpliktig, som för inställelse till tjänstgöring har att tillryggalägga mer än 2 nymil från sitt hemvist i kyrkobokföringsorten till vederbörlig tjänstgöringsort (samlingsplats), för såväl inställelse som återfärden från tjänstgöringsorten (fastställd upplösningsplats) uppbära gottgörelse med en krona för varje överskjutande nymil, i den mån han ej beredes fri resa å järnväg eller vattenfarled.

Enligt lönenämndens mening synes till krigstjänstgöring inkallad personal böra erhålla ersättning för inställelse till och hemfärd från tjänstgöring endast i den mån sådan ersättning utgår till värnpliktig i fredstid, d. v. s. när väglängden till vederbörlig samlingsplats eller närmaste ort, där transportmedel kostnadsfritt tillhandahålles, uppgår till minst 20 kilometer.

Jämlikt föreskrift i militärt järnvägsreglemente har den, som genom uppvisande av inskrivningsbok eller inkallelseorder eller på annat sätt styrker, att han är berättigad till avsedd färd, rätt till kostnadsfri transport å järnväg. Resekostnadsersättning behöver alltså utgå endast i den mån annat färdsätt måste användas. Då det synes skäligt, att de kostnader, till krigstjänstgöring inkallad personal måste vidkännas för inställelsen, bliva ersatta, har lönenämnden föreslagit, att sådan ersättning, i den mån densamma enligt vad ovan sagts överhuvudtaget må åtnjutas, skall utgå med de verkliga kostnadernas belopp enligt samma grunder, som enligt 12 § föreslagits skola gälla i fråga om tjänsteresor. I den mån vederbörande icke begagnat sig av färdmedel, inkvartering eller förplägnad, som kostnadsfritt tillhandahållits av staten, bör alltså ersättning icke utgå.

Chefen för marinen har i sitt yttrande till 1 mom. av förevarande paragraf föreslagit ett tillägg av innebörd, att inkallad, som vistades utom riket, skulle vara berättigad till ersättning för av inkallelsen direkt föranledda, oundvikliga resekostnader utom riket i enlighet med av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser. Såsom motivering härför har anförts följande:

Det måste beaktas, att en mycket stor del av till krigstjänstgöring vid flottan inryckande värnpliktiga, nämligen yrkessjömän, vid inträffande mobilisering befinna sig strödda runt alla världens hav eller hamnstäder. Redan under inryckning till fredstjänstgöring ställas stora krav på denna personals lojalitet, då den utan någon som helst statlig ersättning måste taga sig hem kanske tvärs över jordklotet för att fullgöra sina medborgerliga plikter. Enär tidpunkten för fredstjänstgöring i allmänhet är på förhand bekant, kan man dock förvänta sig, att den värnpliktiga eller eljest tjänstgöringsskyldiga personalen lämplig tid före inryckningen kan få hyra till en hemlandshamn. Helt annat blir förhållandet vid en inträffad mobilisering, som inträffar oväntat och då man ju förväntar sig ett punktligt inträffande av den tjänstgöringsskyldiga personalen. En inkallelse, som sålunda träffar även äldre, i utlandet i många fall bofasta svenska medborgare måste i och för sig vara tämligen ovälkommen. Då den även är förknippad med större eller mindre ekonomiska uppoffringar, må man icke förvånas, om entusiasmen att våga liv och lem i landets tjänst icke kan förväntas bliva överväldigande. Helt annat vore givetvis förhållandet, om den i utlandet befintliga, här ifrågavarande personalen åtnjöte ersättning för av inryckningen föranledda, oundvikliga utgifter för resor och dylikt.

Marinförvaltningen och *chefen för ostkustens marindistrikt* hava föreslagit det tillägget i 2 mom., att från krigstjänstgöring hemförlovad alternativt skall kunna erhålla ersättning för resa till den ort inom riket, där han hade sitt huvudsakliga förvärvsarbete före inställelsen till krigstjänstgöring.

Departements-chefen.

Mot lönenämndens förslag i denna del, såvitt angår resor inom riket, har jag i sak ingen annan erinran än att bestämmelserna i 2 mom. synas vara i behov av någon uppmjukning. Jag är emellertid ense med lönenämnden därutinnan, att ersättning ej bör utgå för resa till vilken ort som helst, dit den hemförlovade önskar begiva sig efter krigstjänstgöringens slut. Därav skulle nämligen kunna föranledas en icke önskvärd tillströmning till vissa platser, varest man av en eller annan anledning väntade sig bättre tillgång på arbete än annorstädes. Att såsom lönenämnden föreslagit endast medgiva ersättning för resa till hemvistet i mantalsskrivningsorten synes å andra sidan väl snävt. Man torde icke kunna bortse från det icke ovanliga förhållandet, att en person har sin bostad å annan ort än den, varest han är mantalsskriven. Hänsyn torde ock böra tagas till de fall, då en person vid inkallelsen ännu icke hunnit flytta med familj och bohag till den ort, där han har sin huvudsakliga verksamhet, och flyttningen i följd av mobiliseringen ej heller senare blivit av. Har han anledning att vid hemförlovningen begiva sig till den ort, där han senast haft arbete, bör han skäligen kunna få ersättning för resan dit. I enlighet med vad sålunda anförts, har 2 mom. i departementsförslaget ändrats sålunda, att reseersättning vid hemförlovning från krigstjänstgöring må utgå för färd till ort, varest den hemförlovade är mantalsskriven eller före inkallelsen haft sin bostad eller huvudsakliga verksamhet.

För resa utom riket skulle enligt lönenämndens förslag ersättning över huvud icke vara medgiven. De invändningar, som chefen för marinen anfört emot denna ståndpunkt, synas dock värda beaktande. Därest en mobiliseringsorder skall medföra någon effekt beträffande sjömän och utrikes boende svenska medborgare, lär det icke kunna undgås, att kronan lämnar skälig ersättning för hemresan. Även andra fall kunna tänkas, då staten rimligen måste bestrida resekostnaderna för en utrikes vistande, till krigstjänst inkallad person, t. ex. då denne saknar medel för hemresan. De grunder, efter vilka ersättning bör utgå för resa utom riket, torde lämpligen böra bestämmas i administrativ ordning. I samband därmed torde erforderliga föreskrifter böra givas om ersättningens förskotterande genom konsulatens försorg. Vad här anförts rörande reseersättning vid inkallelse till krigstjänstgöring bör äga motsvarande tillämpning vid hemförlovning. Härvid bör, i enlighet med vad förut yttrats, ersättning medgivas för resa icke blott till mantalsskrivningsorten utan alternativt även till bostads- eller verksamhetsorten. I departementsförslaget har 13 § avfattats i överensstämmelse med vad sålunda anförts, därvid även vissa jämkningar i formellt hänseende vidtagits.

14 §. Ersättning för resekostnad i samband med tjänstledighet och permission.

I *1918 års krigsavlöningsreglemente* infördes särskilda bestämmelser om rätt till resekostnadsersättning för mobiliserad personal under tjänstledighetsresor. Dessa bestämmelser tillkommo bland annat för att tillmötesgå inom riksdagen gjorda uttalanden och avsågo att bereda möjlighet att utbetala

kontant ersättning i sådana fall, då tjänstledighetsresa måste företagas med annat fortskaffningsmedel än krigsjärnväg, å vilken sådan resa kunde ske utan kontant betalning. Dylik ersättning kunde dock utgå endast vid tjänstledighet, som beviljats för vissa särskilt angivna ändamål.

Såsom motivering till förevarande paragraf har *lönenämnden* anfört följande:

De av lönenämnden här föreslagna bestämmelserna överensstämma i stort sett med motsvarande föreskrifter i 1918 års reglemente och avse att möjliggöra utbetalande av ersättning för själva färdmedlet men däremot icke för inkvartering och förplägnad. Utöver de i förslaget angivna fall, då ersättning för tjänstledighetsresa må kunna utgå, vilka fall även voro särskilt angivna i 1918 års reglemente, har lönenämnden ansett i reglementet böra intagas föreskrift om ett allmänt bemyndigande för vederbörande chef att medgiva utbetalning av ersättning för tjänstledighetsresor i sådana fall, då ömmande omständigheter föreligga eller eljest synnerliga skäl äro för handen.

Chefen för armén har i sitt yttrande, under hänvisning till vad han i samband med 9 § anfört rörande permission, hemställt, att i förevarande paragraf måtte införas bestämmelser för permissionsresor och att sådana i ekonomiskt hänseende måtte jämställas med hemförlovningsresor.

Chefen för flygvapnet och *flygförvaltningen* hava ansett det med billighet överensstämmande, att tjänstledighetsresa mellan tjänstgöringsorten och vederbörlig depå i allmänhet finge företagas utan avgift med statens transportmedel.

Departementschefen.

Tjänstledighet och permission från krigstjänstgöring torde icke helt eller ens huvudsakligen kunna betraktas såsom den enskildes angelägenhet, utan den ledighet, som kan beviljas, lärer i främsta rummet hava till syfte att bereda personalen nödig vila och rekreation, så att den blir bättre ägnad att fylla sina uppgifter i försvarets tjänst. Med detta syfte torde icke vara oförenligt ett skäligt hänsyntagande till de personliga anledningar till tjänstledighet, som kunna yppa sig för den enskilde. En synpunkt av största vikt, som emellertid måste beaktas i samband med tjänstledighet och permission för den militära personalen, är att ledigheten så anordnas, att icke andan inom försvarsväsendet undergräves. Det bör av sådana hänsyn icke få bliva beroende på den enskildes ekonomiska ställning, huruvida tillfälle beredes honom under beviljad ledighet att t. ex. besöka hustru och barn, utan i dylika avseenden bör inom varje personalkategori råda jämlikhet. Bestämmelserna om beviljandet av ledighet böra följaktligen korrespondera med stadgandena om reseersättning, så att dylik ersättning som regel åtnjutes i de fall, då ledighet beviljas. Detta innebär visserligen i förhållande till lönenämndens förslag en betydande utsträckning av antalet fall, i vilka reseersättning skulle få åtnjutas. I betraktande av de stora bördor, som fordras av krigsmaktens personal i jämförelse med rikets övriga befolkning, synes det dock befogat, att dessa bördor lindras när såsom här torde vara fallet så kan ske. Den kostnadsökning, som därav föranledes, torde, relativt sett, icke vara av den storleksordning, att den bör få hindra en rationell lösning av det spörsmål, som nu är i fråga.

Förevarande paragraf har omarbetats med hänsyn tagen till här anförda synpunkter. I 1 mom. hava sålunda upptagits bestämmelser om ersättning — även för inkvartering och förplägnad — vid vissa fall av tjänstledighet och vid sådan permission, som meddelas personalen vid visst förband eller annan personalgrupp. Ersättningen skulle utgå enligt 12 paragrafens bestämmelser, varför kontant gottgörelse ej ifrågakommer, då staten, såsom torde bliva regel, tillhandahåller transportmedel, inkvartering och förplägnad. De fall av tjänstledighet, som medtagits, äro tjänstledighet på grund av sjukdom, angelägenhet av betydelse för det allmänna och enskild angelägenhet av vikt. Beträffande förstnämnda anledning till tjänstledighet må framhållas, att det som regel måste antagas vara för staten fördelaktigt, om en sjuk, åtminstone under rekonvalescenstiden, kan få vård i sitt hem eller eljest genom enskild försorg, givetvis under kontroll av tjänsteläkare. Förslaget att ersättning skall utgå vid tjänstledighetsresa, föranledd av någon angelägenhet av betydelse för det allmänna, torde icke tarva närmare motivering. Såsom exempel på sådana angelägenheter kunna nämnas, att en kommunal förtroendemans närvaro påkallats vid revision av en av honom förvaltad kassa, eller att en ingenjör hemkallats för att medverka vid etablerandet av en viss krigsindustri. Vad slutligen beträffar uttrycket »enskild angelägenhet av vikt» har detta hämtats från förslaget till nytt militärt avlöningsreglemente (21 §), enligt vilket B-avdrag skall åtnjutas vid tjänstledighet av sådan anledning. Ersättningen avser i samtliga nu angivna fall resa från tjänstgöringsorten till annan ort inom riket, som vederbörande chef med hänsyn till ändamålet med ledigheten bestämmer. I 2 mom. hava meddelats bestämmelser om ersättning för annan tjänstledighetsresa än förut sagts. Enligt dessa ankommer det på vederbörande chef att med iakttagande av de särskilda föreskrifter, som förutsättas komma att utfärdas, pröva, huruvida reseersättning må utgå enligt förut angivna grunder. Genom nyssnämnda särskilda föreskrifter torde möjliggöras, att bestämmelserna om rätt till tjänstledighet och stadgandena om ersättning bringas i erforderlig överensstämmelse med varandra.

15 §. Avlöning åt krigsfångar.

Denna paragraf, som endast innehåller en hänvisning till gällande internationella överenskommelser, har i oförändrat skick upptagits från lönenämndens förslag.

16 §. Tillämpningsföreskrifter.

Denna paragraf saknar motsvarighet i lönenämndens förslag. Såsom av det förut anförda framgår, torde i vissa fall närmare föreskrifter erfordras med avseende å krigsavlöningsreglementets tillämpning. Utfärdandet av dylika föreskrifter bör tydligen ankomma på Kungl. Maj:t. Det har ansetts lämpligt att i en särskild paragraf intaga en bestämmelse härom.

17 §. Övergående bestämmelser.

Lönenämnden har såsom motivering till dessa bestämmelser, vilka med uteslutande av det av lönenämnden föreslagna 2 mom. i departementsförslaget upptagits såsom 17 §, anfört följande:

De under 1 och 3 mom. intagna stadgandena beträffande månadslönens beräknande för vissa personalgrupper, vilka i mån av de nuvarande beställningshavarnas avgång icke vidare skola ingå i försvarsorganisationen, överensstämma i huvudsak med föreskrifterna i 5 § för där angiven personal.

Departementschefen.

Stadgandena i 1 mom. hava underkastats de jämkningar, vilka funnits erforderliga dels med hänsyn till de ändringar, som vidtagits i föregående paragrafer, och dels med hänsyn till det föreliggande förslaget till nytt militärt fredsavlöningsreglemente. På grund av den förmånligare placering i ortsgrupp, som enligt departementsförslaget kommer övergångsstatspersonalen till del, har den av lönenämnden i 1 mom. upptagna bestämmelsen om bibehållande av ortsgruppsplaceringen för beställningshavare, som vid krigstjänstgöringens början varit inkallad och åtnjutit lön enligt högre ortsgrupp än B-grupp, ansetts kunna utgå. I följd av den ändrade avfattningen av 5 § 1 mom. första stycket d) har, såsom i motiveringen till nämnda stadgande framhållits, det av lönenämnden föreslagna 2 mom. i förevarande paragraf kunnat uteslutas. Övriga moment i paragrafen äro i huvudsak oförändrade.

Promulgationsbestämmelsen.

I departementsförslaget har tillfogats ett stadgande av innehåll, att reglementet träder i kraft den 1 juli 1939, vilken dag det nya militära fredsavlöningsreglementet är avsett att träda i kraft.

Tjänsteförteckningen.

Lönenämnden hade i tjänsteförteckningen endast upptagit de särskilda rent militära beställningarna samt i en till förteckningen fogad anmärkning intagit föreskrift därom, att innehavare av ej särskilt nämnd befattning skulle hänföras till den krigslöneklass, som motsvarade honom genom utnämning eller konstituering tilldelad tjänstegrad eller tjänsteklass.

I avgivna yttranden hava *cheferna för armén och flygvapnet* samt *arméförvaltningen* och *flygförvaltningen* föreslagit, att all vid försvarsväsendet tjänstgörande personal särskilt upptages i tjänsteförteckningen. Då emellertid en dylik förteckning kunde bliva mindre överskådlig, har chefen för armén därjämte förordat, att förteckningen uppdelas i tre bilagor, en för varje försvarsgren.

Departementschefen.

Med beaktande av vad i remissutlåtandena anförts och med hänsyn tagen till förslaget till nytt fredsavlöningsreglemente har tjänsteförteckningen fullständigats samt uppdelats i tre kolumner, en för varje försvarsgren. Då nya befattningar givetvis kunna tillkomma, har anmärkningen angående inplacering av i förteckningen ej särskilt nämnda befattningshavare bibehållits. Den har, i enlighet med vad förut anförts, formulerats sålunda, att vederbörande skall hänföras till den krigslöneklass, som motsvarar hans tjänsteställning. För överbefälhavaren har, såsom nämnts, tillagts en särskild krigslöneklass. För att icke organisatoriska förändringar med avseende å de i tjänsteförteckningen upptagna befattningarna skola behöva föranleda proposition till riks-

dagen angående ändring i tjänsteförteckningen, torde Kungl. Maj:t böra bemyndigas att, sedan riksdagen godkänt tjänsteförteckningen, däri vidtaga de jämkningar, som kunna föranledas av ändrade förhållanden.

Departementschefens hemställan.

Föredraganden hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna det av departementschefen förordade förslaget till *avlöningsreglemente för personal vid försvarsväsendet under krigstjänstgöring (krigsavlöningsreglemente)* med tillhörande *tjänsteförteckning, angivande de särskilda krigslöneklasser, till vilka försvarsväsendets personal enligt krigsavlöningsreglementet hänföres;*

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att i omförmälda tjänsteförteckning framdeles vidtaga de jämkningar, som kunna föranledas av ändrade förhållanden.

Med bifall till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Anders Broberg.

Bilaga A.

Lönenämndens förslag till krigsavlöningsreglemente.

Kungl. Maj:ts reglemente angående avlöning för personal vid försvarsväsendet under krigstjänstgöring (krigsavlöningsreglemente).

1 §.

Reglementets tillämpning.

1. Detta reglemente innehåller föreskrifter rörande avlöning till personal tillhörande försvarsväsendet vid mobilisering och i krig samt då Kungl. Maj:t eljest därom förordnar. Sådan tjänstgöring, som här avses, benämnes i reglementet *krigstjänstgöring*.

2. Då allmän mobilisering anbefalles, gäller reglementet utan inskränkning, så framt icke Kungl. Maj:t för visst fall eller i avseende å visst stadgande i reglementet annorlunda förordnar.

Vid partiell mobilisering eller då värnpliktiga eljest inkallas för rikets eller hemortens försvar eller säkerhet, lämnar Kungl. Maj:t i varje fall föreskrift, huruvida och i vilken omfattning reglementet skall äga tillämpning.

3. Angående avlöning vid sådana förhållanden, som i 2 mom. avses, till personal, som för försvarsväsendets räkning tages i anspråk för annat ändamål än till militär tjänstgöring, gäller vad därom särskilt stadgas.

2 §.

Under reglementet hänförlig personal.

1. Detta reglemente gäller för nedanstående, försvarsväsendet tillhörande personal, nämligen:

på aktiv stat,
över stat,
på reservstat,
i reserv,
i väg- och vattenbyggnadskåren, ävensom
värnpliktiga, dock med den i 3 mom. här nedan stadgade inskränkning, samt
personal, som, utan att på grund av värnpliktslagens föreskrifter eller eljest vara krigstjänstskyldig, antagits såsom frivillig eller anställts i särskild befattning.

2. Beordras värnpliktig att fullgöra honom åliggande krigstjänstgöring vid någon statens anstalt eller vid industri eller annat företag, som drives för statens räkning, skola av detta reglementes bestämmelser på honom tillämpas allenast stadgandena rörande ersättning för inställelse till och hemförlovning från krigstjänstgöring. Beträffande sådan värnpliktig i övrigt tillkommande förmåner skall tillämpas vad som gäller i fråga om avlöningen för den vid vederbörlig anstalt eller företag i övrigt anställda personalen i motsvarande befattning.

3. För civil anställningshavare i statens tjänst, vilken vid mobiliserad del av försvarsväsendet placeras i befattning med arbetsuppgifter motsva-

rande dem, som åligga honom i fredstid, skola tillämpas i fred gällande avlöningsbestämmelser jämte de ytterligare föreskrifter, som kunna varda meddelade.

3 §.

Krigstjänstgöringstid.

1. Tjänstgöringstid enligt detta reglemente omfattar, i den mån icke här nedan annorlunda stadgas, tiden från och med första mobiliseringsdagen för vederbörlig del av försvarsväsendet till och med tionde dagen efter den, då demobiliseringen av denna del tagit sin början.

2. För personal, som senare än första mobiliseringsdagen inträffar på anbefalld inställelseort, anses krigstjänstgöringstiden inträda först från och med dagen efter inställelsen.

3. För personal, som hemförlovas tidigare än då demobilisering av vederbörlig del av försvarsväsendet tagit sin början, upphör krigstjänstgöringstiden med den dag, då hemförlovning sker.

4. Därest krigstjänstgöring indelas i tjänstgöringsomgångar, gäller detta reglemente icke under hemförlovningstid.

5. Vid sådan inkallelse, som avses i 1 § 2 mom. andra stycket, skola bestämmelserna i 1—4 mom. här ovan i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

4 §.

Avlönings- m. fl. förmåner.

1. Den personal, å vilken detta reglemente är tillämpligt, äger uppbära *krigslön*, uppdelad i *månadslön* och *terminslön*, enligt de i reglementet givna föreskrifter.

I den mån i detta reglemente sådant medgives, utgår till personalen härjämte *krigsutrustningsbidrag*, *stabskvartersbidrag*, *gottgörelse för tjänsteresa*, *ersättning för inställelse till och hemförlovning från krigstjänstgöring samt resekostnadsersättning under tjänstledighetsresa*.

2. Enligt föreskrifter, som meddelas i särskild ordning, äger personalen vidare åtnjuta förplägnad, inkvartering, utrustning och sjukvård ävensom rätt att använda tjänstebrev.

3. Därest beställningshavare förpliktas frånträda honom anvisad tjänstebostad, beror på Kungl. Maj:ts prövning, i vad mån ersättning må utgå för härav förorsakade kostnader.

4. Angående understöd till värnpliktigas familjer gäller vad därom särskilt stadgas.

5 §.

Månadslön.

1. Månadslön utgår — i den mån beställningshavare icke vinner befordran till annan beställning — till:

a) personal på aktiv stat — med undantag av i c) nedan angiven personal — med belopp motsvarande $^1/_{12}$ av årslönen (mot årslön svarande arvode) enligt gällande fredsavlöningsreglemente i den löneklass och den ortsgrupp, vederbörande vid krigstjänstgöringens början tillhörde;

b) fänrik *i regemente (kår)*, *i flottan*, *i kustartilleriet* eller *i flygvapnet* med belopp motsvarande $^1/_{12}$ av årslönen enligt gällande fredsavlöningsreglemente i lägsta löneklassen och den ortsgrupp, vederbörlig fredsförläggningsort tillhör, av den för fänrik gällande lönegraden;

c) bataljonsläkare vid fältläkarkåren, marinläkare av 2. graden och marinläkarstipendiater med belopp motsvarande 1/12 av årslönen enligt gällande fredsavlöningsreglemente i ortsgrupp B av lägsta löneklassen i den för bataljonsläkare bestämda lönegraden;

d) officerare, underofficerare och civilmilitära beställningshavare på reservstat ävensom personal i reserv, som efter den 1 juli 1936 avgått från nämnda stat, med belopp motsvarande 1/12 av årslönen enligt gällande fredsavlöningsreglemente i ortsgrupp B och i löneklass med samma nummer som den, enligt vilken vederbörande uppbär eller vid inträdet i reserven uppbar avlöning på reservstat;

e) från aktiv stat pensionsavgångna officerare, underofficerare och civilmilitära beställningshavare i reserv med belopp motsvarande 1/12 av årslönen enligt gällande fredsavlöningsreglemente i ortsgrupp B av den löneklass, vederbörande omedelbart före inträdet i reserven tillhörde;

f) förtidsavgångna och i reserven utnämnda officerare, underofficerare och civilmilitära beställningshavare i reserv, personal, som lönlös kvarstår i regemente (kår), i flottan, i kustartilleriet eller i flygvapnet, samt officerare i väg- och vattenbyggnadskåren med belopp motsvarande 1/12 av årslönen enligt gällande fredsavlöningsreglemente i ortsgrupp B av lägsta löneklassen eller den högre löneklass, vederbörande på grund av fullgjord tjänstgöring tillhör, i den för vederbörande tjänstegrad (tjänsteklass) bestämda lönegraden;

g) underbefäl i reserv, som avgått från beställning på aktiv stat, med belopp motsvarande 1/12 av årslönen enligt gällande fredsavlöningsreglemente, beräknad efter vederbörandes tjänstegrad och den tjänstetid, han uppnått omedelbart före inträdet i reserven;

h) reservkadetter vid flottan med belopp motsvarande 1/12 av årslönen enligt gällande fredsavlöningsreglemente för flaggkorpral på stat med 72 månaders tjänstetid;

i) värnpliktiga tillhörande nedan angivna krigslöneklasser med följande belopp:

4	krigslöneklassen	..... kronor	15
5	»	..... »	30
6	»	..... »	35
7	»	..... »	45
8	»	..... »	60
9	»	..... »	75
10	»	..... »	90
11	»	..... »	105

Officers- och reservofficersaspiranter vid armén och flygvapnet samt kadetter vid marinen räknas såsom värnpliktiga, i den mån ej under h) här ovan annorlunda stadgas.

2. Frivilliga likställas, därest icke Kungl. Maj:t för visst fall eller för viss personal annorlunda förordnar, med värnpliktiga.

3. Beträffande personal, som avses i 1 mom. a) här ovan, skall iakttagas, att för den, som vid krigstjänstgöringens början åtnjöt kallortstillägg eller hyresbidrag, dessa förmåner skola medräknas vid månadslönens bestämmande, så länge dylik förmån enligt vederbörligt fredsavlöningsreglemente skall utgå.

Flygtillägg, lärartillägg, mekanikertillägg eller arvode, som utgår utöver lön i vederbörlig beställning, skall, så länge beställningshavaren fullgör flygtjänstgöring eller kvarstår i den befattning, med vilken tillägget eller arvodet är förenat, medräknas vid månadslönens bestämmande.

4. Uppflyttning till högre löneklass eller tillträde av löneförhöjning må, därest ej annat följer av föreskrift i 1 mom. a) och b) här ovan, under den tid, detta reglemente är tillämpligt, ske endast i den mån Kungl. Maj:t sådant medgiver.

5. Officer eller underofficer (likställd) på aktiv stat, över stat eller på reservstat, som befordrats till högre tjänstegrad (tjänsteklass) *i regemente (kår), i flottan, i kustartilleriet, i flygvapnet* eller *på reservstat*, skall vid tillämpning av bestämmelserna i 1 mom. här ovan hänföras till lägsta löneklassen i den mot den högre tjänstegraden (tjänsteklassen) svarande lönegraden på aktiv stat eller, där han redan tillhör löneklass, som jämväl förekommer i den högre lönegraden, till löneklass med närmast högre nummer i vederbörlig löneplan. Denna bestämmelse skall i förekommande fall äga tillämpning å här ifrågavarande personal även efter det densamma inträtt i reserv.

6. Befordran till högre tjänstegrad (tjänsteklass) *i armén, i marinen* samt, utom i fall som avses i 5 mom. här ovan, *i flygvapnet* inverkar icke på månadslönens bestämmande.

Fast anställd personal, som för *krigstjänstgöringstiden* konstitueras till högre tjänstegrad (tjänsteklass), bibehåller månadslön enligt den lägre tjänstegraden (tjänsteklassen), därest icke Kungl. Maj:t för visst fall eller för viss personal annorlunda förordnar.

7. Månadslön utgår från och med den dag, då krigstjänstgöringen tager sin början, till och med utgången av kalendermånaden näst efter den, varunder krigstjänstgöringen upphör, samt utbetalas månadsvis i efterskott genom insättning för vederbörandes räkning på konto hos postverket.

8. Vid försvarsväsendet fast anställd personal i fredstid tillkommande avlönings- eller pensionsförmåner skola för tid, varunder krigslön åtnjutes, anses ingå i månadslönen.

6 §.

Terminslön, allmänna föreskrifter.

1. Terminslön utgår, i den mån icke i 7 eller 8 §§ här nedan annorlunda föreskrives, enligt högre eller lägre tariff med belopp, som i nedanstående tabell upptages för den mot vederbörandes tjänstegrad (tjänsteklass) svarande krigslöneklass.

Krigslöneklass	Terminslön per lönetermin	
	Högre tariff kr.	Lägre tariff kr.
1	5	5
2	12	10
3	14	11
4	18	12
5	25	13
6	28	14
7	30	15
8	40	20
9	50	25
10	60	30
11	70	35
12	80	40
13	90	45
14	100	50
15	110	55

2. *Den högre tariffen* tillämpas å personal, som ingår i fälttrupperna inom krigsskådeplats eller i krigsbesättning i fästning, vilken förklarats i belägringstillstånd, samt då Kungl. Maj:t eljest därom förordnar.

3. *Den lägre tariffen* tillämpas, då icke jämlikt föreskrift i 2 mom. här ovan den högre tariffen skall gälla.

4. Terminslön utbetalas kontant i förskott för lönetermin, därvid varje månad uppdelas i tre löneterminer med början den 1., den 11. och den 21. dagen i månaden, samt utgår oavkortad för lönetermin, även om tjänstgöringen pågår endast en del av terminen.

5. Terminslön åtnjutes från och med den lönetermin, varunder krigstjänstgöringen tager sin början, till och med den lönetermin, under vilken krigstjänstgöringen upphör. Personal, som icke äger uppbära månadslön, må dock åtnjuta terminslön enligt den lägre tariffen för ytterligare en lönetermin, vilket belopp utbetalas kontant vid krigstjänstgöringens upphörande.

6. Därest terminslön skall utgå efter ändrad beräkningsgrund, sker härav föranlett ombyte först från och med näst infallande lönetermin.

7 §.

Särskilda föreskrifter beträffande terminslön för personal vid marinen.

1. Under sjötjänstgöring ombord å flottans fartyg äger personal vid marinen såsom terminslön uppbära ett belopp, motsvarande summan av sjötillägg (ersättning för uppbörd), mässpenningar (servisbidrag) och representationspenningar enligt i fredstid gällande bestämmelser, därvid dock skall iakttagas, att nämnda förmåner skola utgå efter innehavande tjänstegrad (tjänsteklass) samt att marinläkare av 2. graden och marinläkarstipendiater skola åtnjuta sjötillägg till samma belopp som officer i den mot tjänsteklassen svarande tjänstegraden. Härutöver äger personal av manskaps tjänstegrad, som icke mässar i underofficersmäss, åtnjuta terminslön enligt den i 6 § 1 mom. intagna lägre tariffen.

2. Under annan tjänstgöring än sjötjänstgöring ombord å flottans fartyg utgår till personal vid marinen terminslön enligt bestämmelserna i 6 §.

8 §.

Särskilda föreskrifter beträffande terminslön för personal vid flygvapnet.

1. Personal vid flygvapnet, som åtnjuter flygtillägg eller mekanikertillägg, äger uppbära terminslön enligt den i 6 § 1 mom. intagna lägre tariffen.

2. Till personal vid flygvapnet, som icke åtnjuter flygtillägg eller mekanikertillägg, utgår terminslön enligt bestämmelserna i 6 §.

9 §.

Krigslön för sjuka, tjänstlediga, tillfångatagna m. fl.

1. Under tid, då detta reglemente är tillämpligt, bibehålles krigslön av sjuka och sårade, så länge de vårdas å sjukvårdsanstalt. Beträffande personal med terminslön enligt den högre tariffen iakttages, att, därest densamma undanföres för vård i hemorten, terminslönen från och med närmast följande lönetermin utgår allenast efter den lägre tariffen.

Personal, som efter det detta reglemente upphört att gälla kvarligger på sjukvårdsanstalt, bibehåller krigslön, varvid terminslönen utgår enligt den lägre tariffen, under en tid av högst tre månader efter krigstjänstgöringens slut. I vad mån avlöning må utgå för tid därefter, beror på prövning av Kungl. Maj:t.

2. Under tjänstledighet bibehålles, därest icke Kungl Maj:t för visst fall annorlunda förordnar, krigslön enligt den omedelbart före tjänstledighetens början för vederbörande gällande tariffen.

3. Den, som är rymd eller tagits i häkte eller dömts till fängelse eller straffarbete, må icke åtnjuta den terminslön, som förfaller till betalning under rymnings-, häktnings- eller strafftiden.

Den, som är rymd eller avtjänar straffarbete, må ej heller komma i åtnjutande av den månadslön, som belöper på rymnings- eller strafftiden.

4. Under krigsfångenskap bibehålles rätt till månadslön.

5. Om någon anmäles såsom saknad, är han icke berättigad till krigslön, som förfaller till betalning under den tid, då han utan känd anledning är frånvarande, i vidare mån än att månadslönen för den månad, under vilken sådan anmälan skett, oavkortad insättes för hans räkning.

Vid återinträde i tjänstgöring eller då anledningen till frånvaron eljest blivit känd, återvinnes dock rätt till krigslön, i den mån sådan enligt bestämmelserna i denna paragraf bort utgå, för sådan tid, för vilken visas förfall, som av vederbörande chef godkännes.

10 §.

Krigsutrustningsbidrag.

1. Krigsutrustningsbidrag, vilket avser att utgöra bidrag till fullständigande av egen personlig krigsutrustning, åtnjutes av sådan personal, som enligt i fredstid gällande bestämmelser är skyldig att hålla sig med uniformspersedlar. Bidraget utgår vid krigstjänstgöringens början med 250 kronor samt utbetalas samtidigt med första terminslönebeloppet. Om ovan nämnd skyldighet inträder senare, utbetalas ifrågavarande bidrag samtidigt med terminslönen för näst infallande lönetermin.

2. Om krigstjänstgöringen blir av längre varaktighet, må här ifrågavarande personal, i den mån förhållandena därtill giva anledning, antingen erhålla erforderlig komplettering av krigsutrustningen genom statens försorg eller ock komma i åtnjutande av förnyade krigsutrustningsbidrag enligt de grunder, som av Kungl. Maj:t bestämmas.

11 §.

Stabskvartersbidrag.

1. För bestridande av sådana oundgängligen nödvändiga utgifter, vilka icke lämpligen kunna redovisas i vanlig ordning — såsom kostnader för förplägnad av tillfälliga besökare i vederbörligt kvarter (ombord på vederbörligt fartyg), representationskostnader m. m. — kunna stabskvartersbidrag ställas till vissa högre befälhavares förfogande.

2. Stabskvartersbidrag, vilka utgå med belopp, som Kungl. Maj:t för varje särskild befälhavare bestämmer, må tillkomma överbefälhavaren, armékårchef, chefen för kustflottan, eskaderchef vid flygvapnet, fördelningschef, chef för marindistrikt, flottiljchef vid flygvapnet, kommendant i fästning, militärbefälhavaren på Gotland, chef för kavalleribrigad, militärområdesbefälhavare, etappgruppchef samt chef för basgruppstab.

12 §.

Gottgörelse för tjänsteresa.

1. Vid resa för förrättning i statens ärenden utgår ersättning enligt räkning, som av vederbörande chef godkännes, för resekostnader med de

verkliga utgifternas belopp samt för inkvarterings- och förplägnadskostnader med nedanstående belopp, därvid dock skall iakttagas, att ersättning för enstaka måltider under ett dygn ej må utgå sammanlagt med mera än för helt dygn angivet belopp.

Krigslöneklass	Inkvartering per dygn kr.	Förplägnad		
		för helt dygn kr.	för enstaka måltider	
			middag kr.	annan måltid kr.
1—6	4: —	6: —	3: —	1: 50
7, 8	5: —	7: —	3: 50	1: 75
9, 10	6: —	8: —	4: —	2: —
11	7: —	9: —	4: 50	2: 25
12, 13	8: —	10: —	5: —	2: 50
14, 15	9: —	11: —	5: 50	2: 75

2. Ersättning enligt denna paragraf utgår endast för det fall att av staten kostnadsfritt tillhandahållet transportmedel eller av staten tillhandahållen inkvartering eller förplägnad icke kunnat utnyttjas utan att därigenom fördröjande av färden eller eftersättande av vederbörligt uppdrag förorsakats.

13 §.

Ersättning för inställelse till och hemförlovning från krigstjänstgöring.

1. För inställelse till krigstjänstgöring åtnjuter inkallad personal — i den mån vederbörande icke på statens bekostnad beredes fri transport, förplägnad och i förekommande fall inkvartering — ersättning för färd från vistelseorten till anbefalld inställelseort enligt i 12 § angivna grunder. Sådan ersättning utgår dock endast, därest väglängden till anbefalld samlingsplats eller närmaste ort, där transportmedel kostnadsfritt tillhandahålles, uppgår till minst 20 kilometer. Inkallad, som vistas utom riket, äger enligt ovan angivna grunder utbekomma ersättning för färd från den plats inom riket, där han först inträffar.

2. Vid avslutande av eller hemförlovning från krigstjänstgöring utgår ersättning enligt ovan angivna grunder och med där angiven inskränkning för färd från den ort, där krigstjänstgöringen upphör, till hemvistet i kyrkobokföringsorten.

14 §.

Resekostnadsersättning under tjänstledighetsresa.

1. Har någon erhållit tjänstledighet av orsak, varom i 2 mom. här nedan sägs, äger den tjänstledige att för resa, som han under ledigheten företager från tjänstgöringsorten till annan ort inom riket och åter, åtnjuta resekostnadsersättning i den mån sådan enligt 12 § 2 mom. kan utgå.

I dylikt fall utgår icke ersättning för inkvartering och förplägnad.

2. Ersättning enligt 1 mom. utgår, då tjänstledighet beviljats

a) i anledning därav, att den tjänstlediges hustru, barn, fader, moder eller annan av hans närmaste svårt insjuknat eller avlidit, samt

b) för avläggande av inträdesprov, examen eller annat prov för fortskriden lärokurs.

3. Vid tjänstledighet av annan anledning än i 2 mom. avses, ankommer det på vederbörande chef att bestämma, huruvida med hänsyn till förelig-

gande ömmande omständigheter eller där eljest synnerliga skäl äro för handen ersättning enligt 1 mom. må utgå.

15 §.

Avlöning åt krigsfångar.

Krigsfångar från land, med vilket överenskommelse träffats om ersättning för förskjuten avlöning åt krigsfångar, åtnjuta under fångenskap avlöning i enlighet med vad därom må vara särskilt stadgat.

Övergående bestämmelser.

1. Personal på övergångsstat ävensom från sådan stat avgången personal i reserv äger uppbära månadslön med belopp motsvarande $^1/_{12}$ av årslönen enligt gällande fredsavlöningsreglemente i ortsgrupp B och i löneklass med samma nummer som den, enligt vilken vederbörande uppbär eller vid inträdet i reserven uppbar avlöning på övergångsstat. Därvid skall dock iakttagas, *dels* att tvångsvis överförd beställningshavare, som vid krigstjänstgöringens början varit inkallad till ständig tjänstgöring och därvid åtnjutit lön enligt högre ortsgrupp, fortfarande skall anses tillhöra denna ortsgrupp, *dels ock* att beträffande beställningshavare på övergångsstat, som befordrats till högre tjänstegrad (tjänsteklass) *i regemente (kår), i flottan* eller *i kustartilleriet*, samt beträffande beställningshavare i reserv, som före avgången från övergångsstat erhållit dylik befordran, skola i tillämpliga delar gälla bestämmelserna i 5 § 5 mom.

2. Officerare, underofficerare och civilmilitära beställningshavare i reserv, vilka före den 1 juli 1936 avgått från beställning på reservstat, äga uppbära månadslön med belopp motsvarande $^1/_{12}$ av årslönen enligt gällande fredsavlöningsreglemente i ortsgrupp B och i löneklass, som framgår av nedanstående tabell:

Före inträdet i reserven innehavd beställning på reservstat	Äger uppbära månadslön med belopp motsvarande lön i löneklass
Generalmajor	O 15
Överste	O 14
Major	O 12
Kompaniofficer, högsta löneklassen	O 10
» mellersta löneklassen	O 8
» lägsta löneklassen	O 5
Underofficer, högre löneklassen	Uo 9
» , lägre löneklassen	Uo 6
Fältläkare	C 24
Regementsläkare	C 22

Beträffande under detta mom. hänförlig personal, som före avgången från reservstat befordrats till högre tjänstegrad på reservstat, skola dock i tillämpliga delar gälla bestämmelserna i 5 § 5 mom.

3. Furirer på reservstat vid Gotlands trupper samt furirer i reserv, som avgått från nämnda stat, äga uppbära månadslön med belopp motsvarande $^1/_{12}$ av årslönen för furir på aktiv stat enligt gällande fredsavlöningsreglemente, beräknad efter en tjänstetid av 72 månader för furir på reservstat samt 84 månader för furir i reserv.

4. I övrigt skola föreskrifterna i detta reglemente i tillämpliga delar gälla för den personal, som avses i 1—3 mom.

Bilaga till lönenämndens förslag till krigsavlöningsreglemente.

Tjänsteförteckning angivande de särskilda krigslöneklasser, till vilka den vid försvarsväsendet vid mobilisering och i krig anställda personalen är att hänföra.

1. *krigslöneklassen.*
Menig, som icke fullgjort rekrytutbildning.

2. *krigslöneklassen.*
Menig, som fullgjort rekrytutbildning.

3. *krigslöneklassen.*
Vicekorpral.

4. *krigslöneklassen.*
Korpral (konstapel) vid armén och flygvapnet, 1 klass sjöman, 1. klass kustartillerist.

5. *krigslöneklassen.*
Furir, korpral vid marinen, högbåtsman.

6. *krigslöneklassen.*
Flaggkorpral, underofficer av 3. graden.

7. *krigslöneklassen.*
Sergeant, underofficer av 2. graden.

8. *krigslöneklassen.*
Fanjunkare, styckjunkare, fänrik, underlöjtnant, flaggunderofficer.

9. *krigslöneklassen.*
Löjtnant, förvaltare, regementskassör, förrådsförvaltare.

10. *krigslöneklassen.*
Kapten, ryttmästare.

11. *krigslöneklassen.*
Major, kommendörkapten av 2. graden.

12. *krigslöneklassen.*
Överstelöjtnant, kommendörkapten av 1. graden.

13. *krigslöneklassen.*
Överste, kommendör.

14. krigslöneklassen.

Generalsperson, flaggman.

15. krigslöneklassen.

Överbefälhavaren, cheferna för försvarsstaben, armén, marinen och flygvapnet.

Anm. Innehavare av här ovan ej särskilt nämnd beställning hänföres till den krigslöneklass, som motsvarar honom genom utnämning eller konstituering tilldelad tjänstegrad eller tjänsteklass.

Bilaga B.

Jämförelse mellan år 1918 gällande fredsavlöningsbestämmelser för armén samt 1918 års krigsavlöningsreglemente.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Beställning	Kontanta förmåner enligt år 1918 gällande bestämmelser					1918 års krigslönebelopp jämförda med samtidigt gällande fredslönebelopp				Anmärkningar
	1907 års reglemente för arméns avlöning i fred (SFS nr 110/1907)			1918 års krigsavlöningsreglemente (SFS nr 505/1918)		Kol. 2 och 5 ökning		Kol. 4 och 6 ökning		
	Lön m. m. kr.	Dagtraktamente kr.	Summa kol. 2 och 3 kr.	Lägre tariff kr.	Högre tariff kr.	kr.	%	kr.	%	
Generalsperson (arméfördelningschef)	1005	274	1279	1005	1290	—	—	11	0.9	1. Samtliga siffror avse belopp per månad.
Generalsperson (kommendant)	866	274	1140	870	1155	4	0.5	15	1.3	2. Siffrorna äro avrundade till närmaste hela krontal.
Överste (brigadchef)	824	213	1037	825	1080	1	0.1	43	4.1	
» (regementschef)	782	213	995	795	1050	13	1.6	55	5.6	
Överstelöjtnant	610	183	793	615	840	5	0.8	47	5.9	
Major	569	152	721	570	765	1	0.2	44	6.1	
Kapten 1. klass	447	122	569	450	615	3	0.7	46	8.1	3. Dyrtidstillägg har icke medräknats.
» 2. »	363	122	485	375	540	12	3.3	55	11.3	
Löjtnant 1. klass	250	91	341	255	375	5	2	34	10	
» 2. »	210	91	301	225	345	15	7.1	44	14.6	
Underlöjtnant (fänrik)	185	91	276	225	330	40	21.6	54	20	
Fanjunkare	212	76	288	225	323	13	6.1	35	12.2	
Sergeant 1. klass	164	61	225	180	255	16	9.8	30	13.3	
» 2. »	154	61	215	165	240	11	7.1	25	12.1	
Furir 1. klass	65	—	65	66	66	1	1.5	1	1.5	
» 2. »	45	—	45	47	47	2	4.4	2	4.4	
Korpral	37	—	37	38	38	1	2.7	1	2.7	
Vice korpral	29	—	29	30	30	1	3.4	1	3.4	
Mening beställningsman	24	—	24	24	24	—	—	—	—	
» volontär	21	—	21	21	21	—	—	—	—	
Vpl kapten	15	—	15	120	300	105		285		
» löjtnant	15	—	15	90	225	75		210		
» underlöjtnant (fänrik)	15	—	15	75	210	60		195		
» fanjunkare	15	—	15	60	173	45		158		
» sergeant	15	—	15	45	135	30		120		
» furir	15	—	15	38	38	23		23		
» korpral	15	—	15	30	30	15		15		
» vice korpral	15	—	15	23	23	8		8		
» mening	15	—	15	15	15	—		—		

Jämförelse mellan år 1938 gällande fredsavlöningsbestämmelser

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Beställning	Kontanta förmåner enligt år 1938 gällande fredsavlöningsbestämmelser (SFS nr 170/1927, 260/1928, 128/1928, 60/1926)							Kontanta förmåner en-		
	Lön, arvode, penningbidrag m. m. (E-ort)	Tjänstgöringstraktamente för dag enligt SFS nr 260/1928, 8. kap.			Summan av beloppen i			Månadslön	Terminslön	
		Enligt 1. §		Enligt 3. §						
		1.—15. dagen	fr. o. m. 16. dagen		kol. 2 och 3	kol. 2 och 4	kol. 2 och 5		Lägre tariff	Högre tariff
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr	kr.	kr.	kr
Generalsperson (arvode) ..	1,750	480	240	162	2,230	1,990	1,912	1,750	165	330
»	1,370	480	240	162	1,850	1,610	1,532	1,370	150	300
Överste (inspektör m. fl.)..	1,200	480	240	162	1,680	1,440	1,362	1,200	135	270
»	1,045	420	210	141	1,465	1,255	1,186	1,045	135	270
Överstelöjtnant	835	420	210	141	1,255	1,045	976	835	120	240
Major	785	360	180	120	1,145	965	905	785	105	210
Kapten	606	300	150	102	906	756	708	606	90	180
Löjtnant	396	300	150	102	696	546	498	396	75	150
Fänrik, underlöjtnant	267	240	120	81	507	387	348	267	60	120
Förvaltare, regementskassör	408	300	150	102	708	558	510	408	75	150
Fanjunkare	352	240	120	81	592	472	433	352	60	120
Sergeant	299	240	120	81	539	419	380	299	45	90
Furir	116	—	—	—	116	116	116	116	39	75
Korpral	81	—	—	—	81	81	81	81	36	54
Vice korpral.....	62	—	—	—	62	62	62	62	33	42
Menig.....	50	—	—	—	50	50	50	50	30	36
Vpl major.....	30	—	—	—	30	30	30	105	105	210
» kapten	30	—	—	—	30	30	30	90	90	180
» löjtnant	30	—	—	—	30	30	30	75	75	150
» fänrik, underlöjtnant..	30	—	—	—	30	30	30	60	60	120
» fanjunkare	30	—	—	—	30	30	30	60	60	120
» sergeant.....	30	—	—	—	30	30	30	45	45	90
» furir	30	—	—	—	30	30	30	30	39	75
» korpral	30	—	—	—	30	30	30	15	36	54
» vice korpral.....	30	—	—	—	30	30	30	—	33	42
» menig.....	30	—	—	—	30	30	30	—	30	36
» menig (rekryt).....	15	—	—	—	15	15	15	—	15	15

Bilaga C.

samt lönenämndens förslag till krigsavlöningsreglemente.

12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
ligt förslaget		Föreslagna krigslönebelopp jämförda med gällande fredslönebelopp								
Summa krigslön		Kol. 6 och 13 ökning minskning (—)		Kol. 7 och 13 ökning minskning (—)		Kol. 8 och 12 ökning minskning (—)		Kol. 8 och 13 ökning minskning (—)		Anmärkningar
kol. 9 och 10 kr	kol. 9 och 11 kr	kr.	%	kr.	%	kr.	%	kr.	%	
1,915	2,080	— 150	— 6.7	90	4.5	3	0.2	168	8.8	1. Samtliga siffror avse belopp pr månad.
1,520	1,670	— 180	— 9.7	60	3.7	— 12	— 0.8	138	9	
1,335	1,470	— 210	— 12.5	30	4.1	— 27	2	108	7·9	2. Siffrorna äro avrundade till
1,180	1,315	— 150	— 10.2	60	4.8	— 6	— 0.5	129	10.9	närmaste hela krontal.
955	1,075	— 180	— 14.3	30	2.9	— 21	— 2.2	99	10.1	3. Ortgrupp E har valts för
890	995	— 150	— 13.1	30	3.1	— 15	— 1.7	90	9.9	erhållande av lämplig medel-
696	786	— 120	— 13.3	30	4	— 12	— 1.7	78	11	siffra (kol. 2).
471	546	— 150	— 21.6	—	—	— 27	— 5.4	48	9.6	4. Dyrtidstillägg har icke med-
327	387	— 120	— 23.7	—	—	— 21	— 6	39	11.2	räknats.
483	558	— 150	— 21.2	—	—	— 27	— 5.3	48	9.4	5. Där en lönegrad innehåller
412	472	— 120	— 20.3	—	—	— 21	— 4.8	39	9	mera än en löneklass ha be-
344	389	— 150	— 27·8	— 30	— 7.2	— 36	— 9.5	9	2.4	räkningarna grundats så-
155	191	75	64·7	75	64.7	39	33.6	75	64.7	lunda:
117	135	54	66.7	54	66.7	36	44.4	54	66.7	vid 2 löneklasser,
95	104	42	67.7	42	67.7	33	53.2	42	67.7	den högsta,
80	86	36	72	36	72	30	60	36	72	vid 3 eller flera löne-
210	315	285		285		180		285		klasser,
180	270	240		240		150		240		den näst högsta.
150	225	195		195		120		195		
120	180	150		150		90		150		6. För manskap ha fredslönerna
120	180	150		150		90		150		upptagits efter följande antal
90	135	105		105		60		105		tjänstgöringsmånader:
69	105	75		75		39		75		furir..... 48 månader
51	69	39		39		21		39		korpral .. 24 »
33	42	12		12		3		12		vice korpral 12 »
30	36	6		6		—		6		menig mindre än 12 må-
15	15	—		—		—		—		nader.

Bilaga D.

Ungefärlig merkostnad (utöver fredslön) för avlöning under en månad av personalen vid en fördelning i fält (20,000 man).

Kostnader enligt:	Värnpliktiga av alla grader kr.	Fast anställt manskap kr.	Övriga kr.	Summa kr.
1918 års krigsavlöningsreglemente (SFS nr 505), lägre tariffen	55,000	1,000	9,000	65,000
1918 års krigsavlöningsreglemente (SFS nr 505), högre tariffen	98,000	1,000	23,000	122,000
År 1938 gällande fredsavlöningsbestämmelser, traktamente enligt tilläggsbestämmelserna till avlöningsreglementena, 8 kap. 1 § (SFS nr 260/1928) för 1—15 dagen	—	—	155,000	155,000
År 1938 gällande fredsavlöningsbestämmelser, traktamente enligt tilläggsbestämmelserna till avlöningsreglementena, 8 kap. 1 § fr. o. m. 16 dagen	—	—	78,000	78,000
År 1938 gällande fredsavlöningsbestämmelser, traktamente enligt tilläggsbestämmelserna till avlöningsreglementena, 8 kap. 3 §	—	—	52,000	52,000
Lönenämndens förslag till krigsavlöningsreglemente, lägre tariffen	84,000	20,000	38,000	142,000
Lönenämndens förslag till krigsavlöningsreglemente, högre tariffen	250,000	31,000	76,000	357,000

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Sid.

Propositionen 1

Förslag till avlöningsreglemente för personal vid försvarsväsendet under krigstjänstgöring (krigsavlöningsreglemente) 2

Utdrag av statsrådsprotokollet 13

Äldre krigsavlöningsreglementen och förarbeten till desamma 13

Armén s. 13 — Marinen s. 17 — Flygvapnet s. 19.

Allmän motivering 19

Allmänna synpunkter s. 19 — Grunderna för månadslönens bestämmande s. 27 Grunderna för terminslönens bestämmande s. 37 — Grunderna för avlöning åt mobiliserad personal vid annan än militär tjänstgöring s. 52.

Speciell motivering 55

Bilagor 87

Bilaga A. Lönenämndens förslag till krigsavlöningsreglemente 87

Bilaga B. Jämförelse mellan år 1918 gällande fredsavlöningsbestämmelser för armén samt 1918 års krigsavlöningsreglemente 97

Bilaga C. Jämförelse mellan år 1938 gällande fredsavlöningsbestämmelser samt lönenämndens förslag till krigsavlöningsreglemente 98

Bilaga D. Ungefärlig merkostnad (utöver fredslön) för avlöning under en månad av personalen vid en fördelning i fält (20,000 man)..... 100